

This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

YARGITAYIN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ ORTAK PROJESİ

TEMEL DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU

Şubat, 2022
Ankara

Temel Durum Değerlendirme Raporu, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı tarafından yürütülen ve sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi olan “*Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi*” Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmıŐ ve yayımlanmıştır. Bu Rapor’un basımı Avrupa Birliği’nin mali desteği ile gerçekleştirilmiştir. Rapor içeriği Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtma zorunda değildir.

Bu Rapor, Yargıtay Başkanlığı Yargı Reformu Birimi ve Avrupa Konseyi danıŐmanları tarafından hazırlanmıştır. Türkçe hazırlanan Rapor’un nihai incelemesi, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı tarafından yapılmış olup raporda ifade edilen görüşler hiçbir Şekilde hiçbir kurumun resmî görüşünü yansıtır Şekilde yorumlanmamalıdır.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, İletişim Müdürlüğünden (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int) yazılı izin alınmadan fotokopi, kayıt veya herhangi bir bilgi saklama ya da geri alma sistemi dâhil olmak üzere elektronik veya mekanik hiçbir Şekilde veya hiçbir yolla çoğaltılamaz veya kullanılamaz.

Kapak tasarımı ve düzeni: Kurtuluş KaraŐın

© Avrupa Konseyi, Şubat 2022

Basım yeri: Ankara

Baskı: AFS Medya Grubu / www.afsmedya.com

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	8
Giriş	11
Bölüm 1 - Türk Yargı Teşkilatı	15
1.1 Türk Yargı Teşkilatı	15
1.2 Yüksek Mahkemeler	15
1.2.1 Anayasa Mahkemesi	16
1.2.2 Yargıtay	17
1.2.3 Danıştay	17
1.2.4 Uyuşmazlık Mahkemesi (UM)	18
1.3 Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK)	18
Bölüm 2 - Yargıtaya İlişkin Genel Bilgiler	19
2.1 Tarihçe	19
2.2 Yargıtayın Görevi ve İşlevi	20
2.3 Kuruluş ve Teşkilat	21
2.3.1 Kuruluş	21
2.3.2 Teşkilat	22
Bölüm 3 - Mahkemenin Değerleri	23
3.1 Genel Bilgi	23
3.1.1 Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi (IFCE)	23
3.1.2 Temyiz Mahkemeleri Mükemmeliyet İlkeleri (TMMİ)	23
3.1.3 Yargıtayın Değerleri	24
3.2 Etik (Mesleki Deontoloji)	25
3.2.1 Bangalor Yargı Etiği İlkeleri (Sistemi)	25
3.2.2 Yargıtay Etik İlkeleri (Sistemi)	26
3.2.3 Yargıtay Etik İlkeleri Hukuk Kliniği Çalışmaları	28

3.2.4	Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Hukuk Kliniği Kolaylaştırıcısı Eğitimi	28
3.2.5	Yargı Etiği Danışma Kurulu	28
3.3	Şeffaflık	30
3.3.1	Mahkeme Kararlarının Kamunun Erişimine Açık Olması	30
3.3.2	Davaların Tevzi Edilmesinin Şeffaf Olması	31
3.3.3	Yargıtay Resmî İnternet Sitesi	34
3.3.4	Basın ve Halkla İlişkiler Birimi	35
3.3.5	Basın Toplantıları ve Röportajlar	36
3.3.6	Memnuniyet Anketleri	36
3.3.7	Kurum İçi İletişim	38
3.3.8	Öğrenci Erişim Programları	38
3.4	Bağımsızlık	39
3.4.1	Anayasal ve Yasal Teminatlar	39
3.4.2	Görev Süresine İlişkin Teminat	41
3.4.3	Bütçe	42
3.4.4	Kuvvetler Ayrılığı İlkesi	42
3.4.5	Yargıtay Üyelerinin Seçimi ile Hâkimlerin ve Cumhuriyet Savcılarının Yargıtaya Atanmaları	44
3.4.6	Hâkimlerin Davadan El Çektirilmemesine İlişkin Güvenceler	46
3.5	Tarafsızlık	46
3.5.1	Uluslararası Standartlar	47
3.5.2	Avrupa Standartları	47
3.5.3	Tarafsızlık Konusunda İç Hukuk Çerçevesi	48
3.6	Kanun Önünde Eşitlik	48
3.7	Zamana Uyuma	50
3.8	Dürüstlük	51
3.9	Erişilebilirlik	52
3.9.1	Kamuya Açık Duruşma	53
3.9.2	Mahkeme Binalarına ve Bilgiye Kolay Erişim (Mahkemeye Fiziksel Erişim)	54
3.9.3	Yargı Sistemine Erişim	56
3.9.4	Mahkeme Kullanıcılarına Ücretsiz Yazılı ve Sözlü Çeviri İmkanları Sağlanması	58
3.9.5	Adli Bilgiye Erişim	59

3.9.6	Mahkeme Masrafları.....	61
3.10	İçtihatların Öngörülebilirliği ve Tutarlılığı ile Kalitesi.....	61
3.10.1	Aynı İşe Farklı Dairelerin Bakmaması.....	61
3.10.2	İçtihatların Birleştirilmesi.....	62
3.10.3	Tavsiye Görüşü.....	62
3.10.4	Karma Heyet.....	63
3.10.5	Muvafakat Sistemi.....	63
3.10.6	Daireler Arasındaki İş Bölümü.....	63
3.10.7	Bağlantılı Dosyalar.....	65
3.10.8	Vaka Denetimi ve Hukuki Denetim Ayrımı.....	66
3.10.9	İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararlarının Yargıtay Kararları ile Uyumlaştırılması.....	66
3.10.10	Kararların Kalitesi ve Gerekçeli Karar Hakkı.....	68
3.11	Adil Olma.....	71
3.12	Ehliyet.....	71
3.13	Kurum Kültürü ve Demokratik Yönetişim.....	72
3.13.1	Kurum Kültürü.....	72
3.13.2	Kurum İçi Demokrasi ve Yönetime Katılım.....	73
3.13.3	Kurum İçi Şeffaflık.....	74
3.13.4	Liderlik ve Stratejik Planlama.....	74
Bölüm 4 - İnsan Kaynakları.....		75
Bölüm 5 - Bilgi Teknolojileri ve İş Akışı.....		79
5.1	Genel Bilgi.....	79
5.2	Elektronik İmza.....	80
5.3	Bilgi Teknolojileri ve Şeffaflık.....	80
5.4	Bilgi Teknolojileri ve Adaletin Etkinliği.....	80
5.5	Yargıtaydaki İş Akışı.....	81
Bölüm 6 - Etkinlik ve Verimlilik.....		83
6.1	Ulusal Göstergeler.....	83
6.1.1	Temizleme Oranı (Clearance Rate).....	83

6.1.2	Dosya İşlem Süresi (Disposition Time).....	85
6.1.3	Kapanan Dosyaların Ortalama Görülme Süresi (Gerçek Ortalama Süresi).....	87
6.1.4	Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Tarafından Hesaplanan Ortalama Görülme Süresi.....	87
6.1.5	Yargıtay Üyesi, Yargıtay Tetkik Hâkimi, Cumhuriyet Savcısı ve Personel Başına Düşen Dosya Sayıları.....	88
6.1.6	Reel Çalışma Oranı.....	88
6.2	Uluslararası Göstergeler.....	89
6.3	Etkili Ön İnceleme.....	89
6.3.1	Dosyaların İncelenme Sırası	90
6.3.2	Ön İnceleme Ölçütleri	93
6.4	Dosyaların Temyizinde Filtreleme Mekanizmaları	94
6.4.1	Dosyaların Temyizinde İzin Sistemi.....	94
6.4.2	Mahkeme Dışı Filtreleme Sistemi	94
6.4.3	“Kabul Edilemezlik Kararı” Sistemi.....	94
6.4.4	Kendine Özgü (Sui Generis) Sistemler	95
6.4.5	Atlamalı Temyiz.....	96
6.5	Etkinlik ve Verimliliğin İzlenmesi (Dosya İzleme Sistemi)	96
6.6	Dosya Eksiklik Tamamlama Sistemi (DET).....	97

Bölüm 7 - Eğitim..... 99

7.1	Genel Bilgi.....	99
7.2	Üyeler ve Tetkik Hâkimleri İçin Seminerler.....	100
7.3	Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının Eğitimi	101
7.4	Personel Eğitimi	101
7.5	Eğitim İçerikleri.....	101
7.6	İhtiyaç Analizi	101

Bölüm 8 - Yargıtay İçtihatlarının Yaygınlaştırılması.....103

8.1	Kararların Halkın Erişimine Açılması	103
8.2	Yargıtay Dergisi.....	103
8.3	Yargıtay Kararları Dergisi	104

8.4	Yargıtaydaki Üye ve Hâkimler ile Cumhuriyet Savcılarının Türkiye Adalet Akademisinde Ders Vermesi	104
8.5	İçtihat Forumları.....	104
8.6	Konferans, Sempozyum, Seminer ve Diğer Eğitim Faaliyetlerine Katılım...	105
8.7	Yayın Kurulu ve Tasnif Kurulu.....	105
8.7.1	Yayın Kurulu.....	106
8.7.2	Tasnif Kurulu	106
8.8	Araştırma, Geliştirme ve İctihatları Yaygınlaştırmaya Yönelik Diğer Çalışmalar	106
Bölüm 9 - Öneriler		109
9.1	İctihat Tutarlılığının Güçlendirilmesi	109
9.2	Hizmet İçi Eğitim	110
9.3	Etkinlik ve Verimlilik	111
Ekler		113
EK 1	UNODC'NİN (Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin) 11'inci Maddesine İlişkin Uygulama Kılavuzu ve Değerlendirme Sistemi'ne Göre Yargıtay Etik İlkelerinin Değerlendirilmesi	113
EK 2	Yargıtay Başkanlığı 2015-2020 Yılına İlişkin İstatistikler	120

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	1982 Anayasası
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	İstinaf Mahkemesi (Bölge Adliye Mahkemesi)
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CCJE	Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi
CD	(Yargıtay) Ceza Dairesi
CEPEJ	Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu
CGK	(Yargıtay) Ceza Genel Kurulu
CM	Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu (5271 sayılı)
Dan. K.	Danıştay Kanunu
DET	Dosya Eksik Tamamlama
DİS	Dosya İzleme Sistemi
ENCJ	Avrupa Yargı Konseyleri Ağı
HD	(Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK	(Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
HİİK	Hukuk İş Bölümü İnceleme Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100 sayılı)
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu
IFCE	Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi
İstanbul Bildirgesi	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin 2019/22. sayılı Kararıyla Kabul Edilen “Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi”
KHK	Kanun Hükmünde Kararname

m.	Madde
REC	Tavsiye Kararı
s.	sayfa
TDDR	Temel Durum Değerlendirme Raporu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TMMİ	Temyiz Mahkemeleri Mükemmeliyet İlkeleri (02.09.2021)
UM	Uyuşmazlık Mahkemesi
UMK	Uyuşmazlık Mahkemesi Kanunu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
Uygulama Tedbirleri	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin 2019/22. sayılı Kararı ile Kabul Edilen “Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi’nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler”
Yay. K.	Yayın Kurulu
YBBK	Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu
YBGK	Yargıtay Büyük Genel Kurulu
YBK	Yargıtay Başkanlar Kurulu
YDK	Yargıtay Disiplin Kurulu
YEDK	Yargı Etiği Danışma Kurulu
YK	Yargıtay Kanunu
Yön. K.	Yönetim Kurulu
YPEK	Yargıtay Personeli Etik Kurulu
YTK	Yargıtay Tasnif Kurulu

GİRİŞ

Genel Bilgi

Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi ile Yargıtayın birlikte yürüttüğü bir projedir. Projenin genel amacı yargıyı güçlendirmek ve yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını ve etkin idaresini daha somut ve görünür kılmaktır. Yüksek mahkemelerin eğitici rolünün bir gereği olarak Yargıtayın liderliğinde en ileri adalet standartlarını gerçekleştirmek hedeflendiği için yargının bütününe yönelik olarak iyi uygulama örneklerinin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır.

Yargının bağımsızlığına halel getirmeksizin mahkemelerin idaresinde ve yönetiminde ulusal ve uluslararası kurumlarla güçlü ilişkiler kurularak adalet politikalarının belirlenmesi ve konusunda uzman profesyonel kişilerden destek alınması yüksek standartlara erişim için bir gereklilik olduğu kadar hâkimlerin de sorumluluğudur.¹ Proje, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde Yargıtayın bu şekilde güçlü bir iş birliği geliştirmesine olanak sağlamaktadır.

Bu Temel Durum Değerlendirme Raporu (TDDR), Avrupa standartları başta olmak üzere en yüksek adalet standartlarının Yargıtayda ve Türk yargısında uygulanması amacıyla ilgili tüm konuları tespit etmek, karşılaştırmalı bir analiz sunmak ve özellikle geliştirilmesinde fayda olduğu düşünülen alanlarda genel olarak rehberlik sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

¹ CM/REC(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı, §12.

Projenin Amaçları

Projenin amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Adli hizmet kalitesinin daha çok yükseltilmesi,
- İçtihat tutarlılığının daha somut ve görünür kılınarak güçlendirilmesi,
- İş akışının yeniden gözden geçirilmesi ve özellikle dosya yönetim sistemi bakımından ilerlemeler ve gelişmeler sağlanması,
- Kararların kalitesinin daha çok yükseltilmesi,
- AİHM kararlarıyla adli yargı kararlarının uyumlaştırılması,
- Yargıtayın çalışma usulleriyle mekanizmalarının en iyi uygulama örneklerine göre değerlendirilmesi,
- Adalet yönetiminin etkinliğini artırarak Yargıtayın iş yükünün makul düzeye indirilmesi,
- Yargıtaydaki dosyaların görülme sürelerinin Avrupa standartlarına tam olarak uygun hâle getirilmesi,
- Mevcut iş süreçlerini sadeleştiren, modernize eden veya daha etkili hâle getiren yeni yöntemler ve sistemler geliştirilmesi,
- Yargıtayda mevcut bilişim altyapısının daha çok geliştirilmesi,
- UYAP sistemindeki çok değerli potansiyele uygun olarak mevcut dosya yönetim ve dosya izleme sistemlerinin geliştirilmesi ve detaylandırılması,
- Tüm adli yargı sistemini bütünsel olarak inceleyecek seviyede anlamlı istatistiksel ve yönetsel veriler üretilmesi ve bu istatistiksel ve yönetsel verileri sağlıklı bir şekilde toplayacak ve işleyecek idari bir kapasitenin oluşturulması,
- Yargıtay içerisinde etkili bir hizmet içi eğitim sistemi geliştirilmesi,
- Projenin özel amaçları bakımından ise bireysel ve kolektif performans ölçümüne özen gösterilmesi,
- Yargıtay kararlarının yazım şeklinin geliştirilmesi ve detaylandırılması,
- Etkili bir ön inceleme yapılması,
- Açık kabul edilemezlik usulü çerçevesinde bazı kararların daha basit bir usulle verilmesine ilişkin yöntemlerin değerlendirilmesi,
- İş yükünün de eşit şekilde dağıtılmasını sağlamak için otomasyona dayalı bir istatistiksel uygulama geliştirilmesi,
- Yargıtay içerisinde emsal kararlara, bu kararlara ilişkin tematik notlara, açıklama belgelerine, anahtar kavramlara erişime kolaylıkla imkân veren bir bilişim sistemi oluşturulması,
- Hukukta uzmanlığın önemi dikkate alınarak Yargıtayın ve bölge adliye mahkemelerinin uzmanlaşmayı benimseme ölçüsünün yeniden değerlendirilmesi ve verimlilik bakımından ele alınmasıdır.

Temel Durum Değerlendirme Raporu'nun (TDDR) Hazırlanmasında Yararlanılan Kaynaklar

Yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı insan haklarının korunması bakımından uluslararası toplum için giderek artan meşru bir ilgi alanı olmuştur. 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uluslararası alanda yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile eşitliğin önemine vurgu yapan ilk metin olmuştur. Bildirgenin 8'inci maddesine göre, "Her şahsın kendine anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiilî netice verecek şekilde millî mahkemelere müracaat hakkı vardır." Bildirge'nin 9'uncu maddesine göre, "Hiç kimse keyfî olarak tutuklanamaz, alıkonulamaz veya sürülemez." 10'uncu madde ise "Herkes, haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette herhangi bir isnadın tespitinde, tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi izlemiştir. 160'tan fazla devlet tarafından onaylanan bu Sözleşme'nin 14'üncü maddesine göre, "Herkes mahkeme ve divan nezdinde eşittir. Herkes, kendisine bir suç yüklenirken ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri belirlenirken, kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve kamuya açık duruşma hakkına sahiptir."

Bu genel metinlerin geliştirilmesinden sonra yargı bağımsızlığına yönelik daha özel metinler Birleşmiş Milletler çatısı altında geliştirilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri 1985'te kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletlerin yukarıda değinilen insan hakları metinlerinin yanı sıra bölgesel düzeyde de "kuvvetler ayrılığı", "yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı" gibi yargının temel kavramlarının önemine vurgu yapan metinler yürürlüğe girmiştir. Örnek olarak, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesi; 1969 tarihli Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi ve 1981 tarihli Afrika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7'nci ve 26'ncı maddeleri sayılabilir.

Bunun yanında 10 Haziran 1983 tarihli Montreal Bildirgesi (Yargı Bağımsızlığı Hakkında Evrensel Bildirge) ile Birleşmiş Milletler (BM), yargı bağımsızlığının temel unsurlarını ele almaktadır. Hâkimlerin atanması, eğitimleri, nitelikleri, görevden alınmaları gibi birçok konuyu ele alan metin, bu alanda önemli bir inisiyatif olarak kabul edilmektedir.

Avrupa Konseyinin yetkili organları tarafından yayımlanan tavsiye kararları da önemli bir referans kaynağıdır. Örneğin Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından kabul edilen görüşleri özetleyen ve düzenleyen Hâkimlerin Magna Cartası²; hızlı, etkili ve ekonomik uyuşmazlık çözümüne erişim ile adil ve kamuya açık duruşmaya dayalı, makul bir süre içinde aleni olarak tefhim edilen gerekçeli kararların önemini vurgulamaktadır.

2 CCJE (2010)3 Final Strazburg, 17 Kasım 2010.

TDDR hazırlanırken yararlanılan temel kaynaklar şunlardır:

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri
- Avrupa Konseyinin (ya da organlarının veya alt birimlerinin) çeşitli isimler altında yayımladığı direktifler, tavsiyeler, görüşler, kılavuzlar, çalışma grubu raporları
- BM'nin (ya da organlarının veya alt birimlerinin) çeşitli isimler altında yayımladığı direktifler, tavsiye kararları, görüşler, kılavuzlar, çalışma grubu raporları
- Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler
- Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu (Çev. Saldırım, M., Eriş, N., Batur, F.), Ankara 2020 (Yargıtay yayını)
- Yargıtay Başkanı Sayın Mehmet Akarca'nın 2020-2021 ve 2021-2022 Adli Yıl Açış Konuşmaları
- Yargıtay kararları
- 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı
- AİHM kararları
- AYM kararları
- CEPEJ kılavuzları ve raporları ile "özellikle Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ)"
- Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi (IFCE)
- Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı
- Slovenya'da Ekim 1999'da Avrupa Konseyi himayesinde toplanan Avrupa Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı "Yüksek Mahkemeler: Tanıtım, Görünür-lük ve Şeffaflık" başlıklı bildiri
- Proje kapsamında yapılan anketler, odak grup çalışmaları, mülakatlar, çalış-taylar, çalışma grubu toplantıları, masabaşı inceleme raporları
- Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Açılış Sempozyu-mu (21-22 Haziran 2019)
- Temyiz Mahkemelerinde Mükemmeliyet İlkeleri (2 Eylül 2021 tarihinde Yargı-tayda düzenlenen yüksek mahkeme başkanları ve başsavcılar toplantısı so-nuç metni)³

3 <https://www.yargitay.gov.tr/kategori/119/mahkeme-mukemmeliyeti>. Erişim: 30.09.2021.

Bölüm

1

Türk Yargı Teşkilatı

1.1

Türk Yargı Teşkilatı

Temel Durum Değerlendirme Raporu'nda (TDDR) Türk yargı teşkilatı;

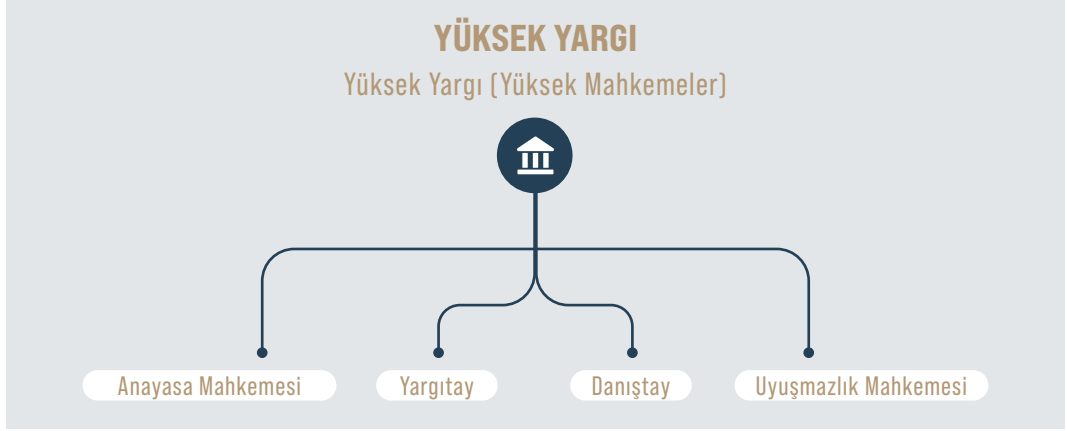
- a) Yüksek mahkemeler,
- b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK),
- c) BAM (Temmuz 2016'dan itibaren),
- d) İlk derece mahkemeleri,
- e) Türkiye Adalet Akademisi

kurumları göz önünde bulundurularak incelenecektir.

1.2

Yüksek Mahkemeler

Yüksek mahkemeler; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesi olarak dört tanedir. Bunun yanında hesap mahkemesi olarak Sayıştay da Anayasa'da yüksek mahkemeler arasında düzenlenmiştir.

1.2.1

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi on beş üyeden kurulur (AY, m. 146/1). Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer (AY, m. 146/2).

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer (AY, m. 146/3).

Anayasa Mahkemesinin görevleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasa'ya uygunluğunun denetimi: Anayasa Mahkemesi; kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler (AY, m. 148/2).

Bireysel başvuru: Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruları da incelemekle görevli olup bu konudaki görevi, Anayasa'da şu şekilde düzenlenmiştir: "Herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz" (AY, m. 148/3). Bu nedenle, bireysel başvuru diğer yüksek mahkemelerin hukuki denetiminden geçen kararlara karşı bir kanun yolu incelemesi değildir. Anayasa'nın bu hükmü yüksek mahkemeler arasındaki eşitlik ilkesinin bir sonucudur.

Yüce divan görevi: Anayasa Mahkemesi; Cumhurbaşkanı'nı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı'nı, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı Vekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan'da yargılanırlar.

Yukarıda sayılanların dışında Anayasa Mahkemesinin siyasi partilere ilişkin görevleri de vardır.

1.2.2

Yargıtay

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi ile Yargıtay Başkanı, başkan vekilleri, daire başkanları ve üyelerinin seçimi ve diğer teminatlar Anayasa'nın 154'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Yargıtay adli yargının en yüksek mahkemesi olup ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kararlarının nihai inceleme merciidir. Yargıtaya ilişkin daha detaylı açıklamalar ikinci bölüm ile devamındaki başlıklar altında yapılmıştır.⁴

1.2.3

Danıştay

Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir (Dan. K., m. 1). Danıştay üyelerinin dörtte üçü birinci sınıf idari yargı hâkim ve savcılar arasında HSK tarafından, dörtte biri nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasında Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı mercine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar. Danıştay, davaları görmek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla

4 Bkz. Üçüncü Bölüm ve özellikle başlık 3.2, 3.4, 3.13.

görevlidir. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkan vekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Danıştayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkan vekilleri, daire başkanları ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir. (AY, m. 154)

1.2.4

Uyuşmazlık Mahkemesi (UM)

Uyuşmazlık Mahkemesi (UM), adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir. UM'nin kuruluşu, üyelerinin nitelikleri ve seçimleri ile işleyişi kanunla düzenlenir. Bu mahkemenin başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar. Diğer mahkemelerle Anayasa Mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlıklarında Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır. (AY, m. 158)

UM, bir Başkan ile 6 asıl ve 6 yedek üyeden kurulur. UM'ye Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından seçilen bir üye başkanlık eder. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile Danıştay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından üçer asıl, üçer yedek üye seçilir. UM, adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümler (UMK, m. 1).

1.3

Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK)

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'na göre;

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur; iki daire hâlinde çalışır. Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı ilgili Bakan Yardımcısı kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir."

HSK'nin Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu olmak üzere iki hizmet birimi bulunmaktadır. Kurulun sekreteryaya hizmetleri Genel Sekreterlik tarafından yerine getirilmektedir. Teftiş Kurulu, Başkan'ın gözetiminde Kurul adına görev yapmaktadır. Genel Sekreterlik ve Teftiş Kurulu bürolar şeklinde teşkilatlanmıştır.

Bölüm

2

Yargıtaya İlişkin Genel Bilgiler

2.1

Tarihçe

Osmanlı Padişahı Sultan Abdulaziz tarafından 6 Mart 1868'de kurulan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye, Yargıtayın temelini oluşturur. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nizamnamesi Esas'inde, Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin kuruluş amacı, kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun şekilde "... adalet işlerinin, yürütmeden ayrılarak yargılamanın güvenliğe ve bağımsızlığa kavuşturulması..." olarak belirtilmiştir. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye başkanlığına atanan Halep Valisi Ahmet Cevdet Paşa, Yargıtayın ilk Başkanı olarak kabul edilir.

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye, çıkarılan bir ana tüzük ile ceza ve hukuk dairelerine ayrılmış, önemli davaların ise genel kurulda görüşülmesi hükme bağlanmıştı. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin üyeleri, kendileri istifa etmedikçe veya başka bir göreve terfi ettirilmedikçe ya da bir suç nedeniyle mahkûm olmadıkça azledilemezlerdi. Bu şekilde, üyelere hâkimlik teminatı tanınmıştır.

1870 tarihli Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin Dâhili Nizamnamesi'nin giriş kısmında, "nizamiye mahkemelerinin dört dereceye taksim olunduğu, bunlardan birincisinin kazalarda bulunan deavi meclisleri, ikincisinin livalarda (sancaklarda) bulunan temyiz-i hukuk meclisleri, üçüncüsünün vilayet merkezlerinde bulunan temyiz divanları, dördüncüsünün de Dersaadet'te (İstanbul'da) bulunan ve nizamiye mahkemelerinin en üstünde olan Divan-ı Ahkâm-ı Adliye olduğu" belirtilmiştir. Divan-ı Ahkâm-ı Adliye, Nizamiye Mahkemelerinin kararlarının temyiz denetiminin yapılmasının yanı sıra

hâkimlerin reddi, yetki uyuşmazlıkları, güvenlik nedeniyle davanın başka bir yere nakledilmesi, hâkimlik mesleğine uygun olmayan davranışlarda bulunan hâkimlere yaptırım uygulanması gibi görevleri de yerine getirirdi.

18 Haziran 1879 tarihli Nizamiye Mahkemelerinin Kuruluşu Kanunu ile “Mahkeme-i Temyiz” adını alan Yüksek Mahkeme, 1922 yılına kadar çalışmalarına İstanbul’da devam etmiştir. Ancak Anadolu’da Milli Mücadelenin başlaması ve Milli Hükûmet’in kurulması üzerine 8 Haziran 1920’de Sivas’ta bir temyiz heyeti kurulmuştu. Bu şekilde, Türkiye’nin işgal altında olduğu yıllarda aynı anda iki temyiz mahkemesi görev yapmıştır. Kurtuluş Savaşı’nın kazanılması üzerine, Sivas’taki temyiz mahkemesinin yargı yetkisi istisnasız şekilde tüm yurt düzeyinde kabul edildi. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte Eskişehir’e nakledilen temyiz mahkemesi, 1935 yılında Ankara’ya taşınmıştır. 10.01.1945 gün ve 4695 sayılı Anayasa değişikliği sırasında “Temyiz Mahkemesi”nin adı “Yargıtay” olarak değiştirilmiştir.

2.2

Yargıtayın Görevi ve İşlevi

Anayasa’nın “Yargı” başlıklı Üçüncü Bölümünde düzenlenen Yargıtay, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre birçok yönden anayasal güvenceye sahiptir (AY, m. 154). Yargıtay, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20/7/2016 tarihinden önce ilk derece mahkemesi kararları hakkında hem “*vakıa*” hem de “*hukuki denetim*” yapmakta iken, bu tarihten sonra sadece hukuka uygunluk yönünden temyiz incelemesi yapmaktadır.

Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay başkan vekilliği, daire başkanlığı gibi önemli yönetim ve temsil makamlarına seçilebilmek için Yargıtay Büyük Genel Kurulunun yarısından fazlasının oyunu almak gerekir (AY, m. 154/4, 5).

Anayasa’daki görev tanımına uygun şekilde Yargıtayın hukuki denetim yapmak ve hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak üzere iki temel işlevi vardır. Bu nedenle Yargıtay, Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen “*kanun önünde eşitlik*” ilkesinin devlet ve toplum hayatında somut ve görünür olmasını sağlamaya yönelik bir işlev de görür. Bir hukuk kuralının benzer olaylarda değişik biçimlerde yorumlanması eşitlik ilkesini bozar ve bireylerin hukuk sistemine olan güvenini zedeler. Yargıtayın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu; hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği ve hukuki öngörülebilirliği sağlamak amacıyla içtihat birliğini gerçekleştirmektir.

Hukuk sistemindeki gelişmeler zaman içinde yüksek mahkemelerin ilave roller üstlenmesini gerektirmiştir. Bu roller arasında, toplumun adalete ilişkin beklentilerinin karşılanmasında “*açıklık ve duyarlılık*” gösterilmesi, en ileri adalet standartlarının uygulanması, bu amaçla adalet politikalarına katkı sağlayarak gerektiğinde kılavuzluk yapılması sayılabilir. Nitekim Slovenya’da Ekim 1999’da Avrupa Konseyi himayesinde toplanan Avrupa Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı “*Yüksek Mahkemeler: Tanıtım, Görünürlük ve Şeffaflık*” başlıklı bir bildiriye kaleme almıştır. Bu bildiri, “çağdaş toplumun adalete ilişkin beklentilerinin karşılanması gereği”ni kabul etmekte ve mahkemelerin “*açıklık ve duyarlılık*” göstermesinin önemini vurgulamaktadır. Bildiride ayrıca, hâkimlerin “*açık ve kolay anlaşılabilir gerekçelere dayalı olarak*” atanmalarının şeffaf olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, yüksek mahkemelerin hukuk devletinde

adalet konularının daha iyi bilinmesini sağlamak amacıyla toplumdaki demokratik tartışmalara katılmaları gerektiği kaydedilmiş ve yargı ile basın arasındaki ilişkinin yüksek mahkemelerin demokrasideki eğitsel rolünde önemli bir unsur olduğunun altı çizilmiştir.

2.3

Kuruluş ve Teşkilat

Yargıtay, anayasal bir kurum olup kuruluşuna ilişkin hükümler Anayasa'da düzenlenmiştir. Yargıtayın teşkilatı ise Anayasa'daki hükümlere uygun olarak kanunla detaylandırılmıştır.

2.3.1

Kuruluş

Yargıtayın kuruluşuna ilişkin temel dayanak Anayasa'nın "B. Yargıtay" başlıklı 154'üncü maddesidir. Bu madde şu şekildedir:

"B. Yargıtay

Madde 154 – Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkan vekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkan vekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir."

Yargıtayın kuruluşu, çalışma usulleri ve görevleri, Anayasa'nın 154'üncü maddesine uygun şekilde, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nda (YK) düzenlenmiştir. Yargıtay; hukuk ve ceza daireleri, genel kurullar, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ve idari birimlerden oluşur. Hukuk ve ceza daireleri, Yargıtayın temel görevi olan temyiz incelemesinin yapıldığı ana birimlerdir.

- Yargıtayda 01.09.2021 tarihi itibarıyla 12'si hukuk 12'si ceza olmak üzere toplam 24 daire bulunmaktadır.

- Her dairede yeteri kadar (yaklaşık 8-10) üye bulunur. 1 başkan ve 4 üyenin katılımıyla heyetler toplanıp karar verebilirler. Ayrıca dairelerde yeteri kadar tetkik hâkimi ve personel de görev yapar.
- Daire başkanları en az 3 yıl görev yapmış üyeler arasından 4 yıllığına seçilir.

Hukuk Genel Kurulu (HGK) ve Ceza Genel Kurulu (CGK), her hukuk ve ceza dairesinden en az bir üye olmak kaydıyla Birinci Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen 20'şer üyeden oluşur.

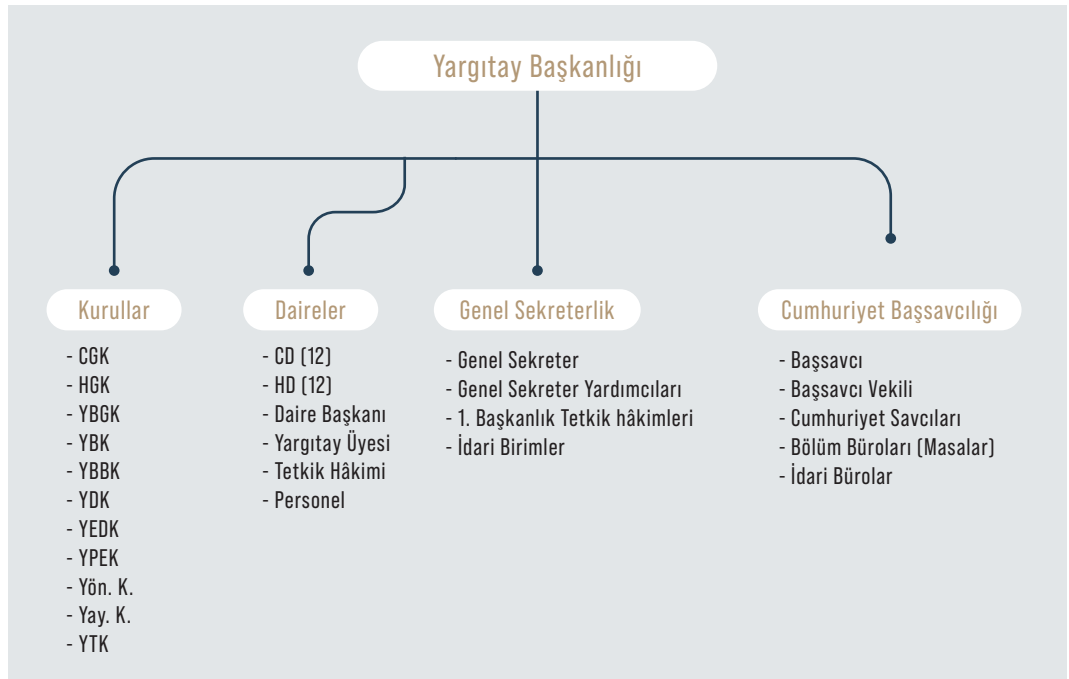
Yargıtayın yönetim işleri ise Yargıtay Başkanı'nın talimatları ile idari kurulların kararlarına uygun şekilde Yargıtay Genel Sekreterliğine bağlı idari birimler tarafından yerine getirilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; temyiz edilerek Yargıtaya gelen ceza dosyaları için tebliğname düzenlemenin yanı sıra Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet savcılığı görevini ifa etmek, siyasi partilere ilişkin denetim ve soruşturma yapmak, daire kararlarına karşı Ceza Genel Kuruluna itirazda bulunmak, üst düzey kamu görevlileri hakkındaki soruşturmaları yürütmek gibi önemli görevleri de ifa eder.

2.3.2

Teşkilat

Bölge adliye mahkemelerinin kurulması ile birlikte birikmiş dosya sayısını hızla azaltan Yargıtayın YK'nin Geçici 15'inci maddesinde öngörülen planlamaya uygun şekilde 23.07.2022 tarihine kadar 12 hukuk dairesi ve 12 ceza dairesi olmak üzere toplam 24 dairesi olması; üye sayısının da boşalan her iki üyelik için bir üye seçilmesi suretiyle 200'e indirilmesi öngörülmüştür. 24 dairesi Yargıtay hedefi, kanunda öngörülen süreden tam bir yıl önce, Temmuz 2021'de tamamlanmıştır.

Bölüm

3

Mahkemenin Değerleri

3.1

Genel Bilgi

Mahkemenin değerlerine ilişkin uluslararası metinler aşağıdaki şekilde incelenebilir.

3.1.1

Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi (IFCE)

Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi (IFCE) mahkemenin değerleri olarak aşağıdaki değerleri belirlemiştir:

1 Şeffaflık	2 Adillik	3 Tarafsızlık
4 Karar vermede bağımsızlık	3 Ehliyet	4 Dürüstlük
7 Erişilebilirlik	4 Zamana uygunluk	5 Kesinlik
10 Kanun önünde eşitlik		

3.1.2

Temyiz Mahkemeleri Mükemmeliyet İlkeleri (TMMİ)

Mahkemenin değerlerine ilişkin bir diğer uluslararası metin ise, Temyiz Mahkemeleri Mükemmeliyet İlkeleri (TMMİ)'dir. TMMİ'nin 1'inci ilkesine göre, "Temyiz mahkeme-

lerinin benimsediği etik değerler, adaletin yerine getirilmesinde hâkimlere rehberlik etmelidir”.

Temyiz mahkemesinin benimsediği yargı etiği değerleri, tüm faaliyetleri bakımından yol göstericidir. Yargı görevinin yerine getirilmesinde bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen değerlerinin vurgulandığı Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve bunun üzerine yazılan Yorum dikkate alınmalıdır.

Tüm yargı sistemleri, yargı mensupları için mesleki ve etik davranış kuralları veya standartları geliştirmeli ve yürürlüğe koymalıdır. Etik değerlere tam olarak uyulması ve bu değerlerin toplumun her kesiminde yaygınlaştırılması, halkın yargı sistemine olan güvenini ve adli kaliteyi artıracak temel bir unsurdur.

Mahkeme kullanıcılarının, yalnızca zamanında ve etkili hizmet değil, aynı zamanda mahkeme personelinden en yüksek standartlarda etik, profesyonel ve hesap verebilir davranış görmeye hakları vardır. Etik değerler bu konuda mahkemede çalışan herkese rehberlik eder.

3.1.3

Yargıtayın Değerleri

Yukarıda iki ayrı başlık altında açıklanan mahkemenin değerleri, Yargıtay Stratejik Planı'nda⁵ yer alan Yargıtay değerleri ile örtüşmektedir. Yargıtay Stratejik Planı'nda düzenlenen temel değerler şunlardır:

“III. Temel Değerlerimiz

- İnsan onuruna ve insan haklarına saygı
- Evrensel hukuk ilkelerine ve demokratik değerlere bağlılık
- Atatürk ilkelerine bağlılık
- Adalet ve özgürlük
- Bağımsızlık ve tarafsızlık
- Güvenilirlik ve tutarlılık
- Şeffaflık ve topluma karşı hesap verebilirlik
- Etik ilkelere bağlılık
- Gelişimcilik
- Ehliyet ve liyakat
- Kurum çalışanına saygı ve güven”

Yargıtayın temel değerleri arasında sayılan adillik, bağımsızlık, tarafsızlık, ehliyet ve liyakat ilkeleri IFCE'deki ilkelerle aynı şekilde isimlendirilmiştir.

5 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı, s. 84, (https://www.yargitay.gov.tr/documents/stratejikplan2019_2023.pdf, Erişim: 30.09.2021).

“Güvenilirlik ve tutarlılık” ise IFCE’deki “kesinlik” ilkesini karşılamaktadır. Kararların tutarlı olması, aynı konuda aynı kararların istikrarlı şekilde verilmesi, hiç şüphe yok ki, “hukuki öngörülebilirliği ve hukuki kesinliği” sağlayan önemli unsurlardır.

“Etik” de Stratejik Plan’da bir değer olarak ifade edildiğinden ve ayrıca “dürüstlük” ile “eşitlik” Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nin 3’üncü ve 5’inci değeri olduğundan, IFCE’de öngörülen “dürüstlük” ve “eşitlik” değerleri karşılanmıştır. Aynı şekilde, işlemlerin zamanında yapılması ve erişilebilirlik Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nde “ehliyet ve özen” değeri altında açıkça düzenlenmiştir. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri m. 6.7’e göre, “Hâkim, mahkeme kararlarındaki muhalefet şerhlerini yazmak da dâhil olmak üzere tüm yargısal görevlerini etkin bir şekilde, adilane ve makul bir süre içerisinde yerine getirir.” Bu ilkeler, “Hâkimler her davayı makul bir süre içerisinde gerekli özeni göstererek idare etmelidir,” biçimindeki Avrupa Konseyi standardıyla tam bir uyum içerisindedir.⁶

Adalet erişime ilişkin olarak da “ehliyet ve özen” başlığı altında Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nde açık bir düzenleme vardır. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nin m. 6.10 hükmüne göre, “Adalet erişim, hukukun üstünlüğü için vazgeçilmez önemde olduğundan, hâkim, kendi yetkileri dâhilinde, bu erişimi kolaylaştıracak ve artıracak usulleri benimser.”

TMMİ’de atıf yapılan Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nde öngörülen altı etik değer de Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri ile bire bir örtüşmektedir.

3.2

Etik (Mesleki Deontoloji)

Yargıtay Yargı Etiği Sistemi, Bangalor Yargı Etiği Sistemi’ne dayalı olduğundan öncelikle bu sistem hakkında kısa bir bilgi verilmesi yararlı olacaktır.

3.2.1

Bangalor Yargı Etiği İlkeleri (Sistemi)

Hâkimlerin, adil yargılanma hakkı açısından hem bağımsız, tarafsız ve adil olmaları hem de açıkça bu şekilde görünmelerinin önemi açıktır. Yargı başkanlarını temsilen oluşturulan Yargıda Dürüstlük Grubu tarafından taslağı hazırlanan Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, 27 Temmuz 2006’da ECOSOC’da, 2006/23 sayılı “Yargı Etiğinin Temel İlkeleri’nin Güçlendirilmesi” başlıklı bir karar⁷ ile kabul edilmiştir.

Bangalor Yargı Etiği sistemi, sadece Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nden ibaret bir metin değildir. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nin Yorumu⁸ da dâhil olmak üzere Bangalor Yargı

6 Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12, §62.

7 <https://www.refworld.org/docid/46c455ab0.html>. Erişim: 10.08.2019.

8 https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/tools_and_publications/commentary-on-the-bangalore-principles.html.

Etiği İlkeleri, aslında sürekli yenilenen ve gelişen bir “yargı etiği sistemi”ni ifade eder.⁹ ECOSOC’un 27 Temmuz 2006 tarihli ve 2006/23 sayılı kararında yargı mensupları için mesleki ve etik davranış ilkeleri bakımından kurallar geliştirilirken veya gözden geçirilirken, hukuk sistemlerine uygun şekilde Üye Devletler, kendi yargı kurumlarını Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’ni dikkate almaları için teşvik etmeye davet edilmiştir. Bu karardan sonra yargı etiği alanında bazı ülkeler kendi etik ilkelerini oluşturmuştur.¹⁰

Yargıtay Başkanlığının yanı sıra birçok ülkenin yargı organı da kendi etik ilkelerini Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nden esinlenerek geliştirmiştir. Bu şekilde Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, yargı etiğinin yaygınlaştırılmasına önemli katkılarda bulunmuş ve dünyadaki adalet politikalarını derinden etkilemiştir.

Avrupa Yargı Kurulları Ağı’nın “Yargı Etiği” başlıklı 2009-2010 raporunda da Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nde yer alan bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik ile ehliyet ve özen değerlerinin hâkimler bakımından önemi açıklanmıştır.¹¹

3.2.2

Yargıtay Etik İlkeleri (Sistemi)

Türkiye de Bangalor Yargı Etiği İlkelerine kayıtsız kalmamış, bu ilkeleri Hâkimler ve Savcılar (Yüksek¹²) Kurulu 27.06.2006 tarih ve 315 sayılı kararı ile kabul etmiştir. Ayrıca savcılar için etik ilkeleri belirleyen Budapeşte İlkeleri ise Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 10.10.2006 tarih ve 424 sayılı kararı ile benimsenmiştir. Bu ilkeler uygulanmak üzere tüm hâkimlere ve Cumhuriyet savcılarına dağıtılmıştır.

2017 yılında Yargıtay, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile iş birliği içinde Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile Budapeşte İlkeleri’ni¹³ temel alarak ve bu ilkeleri uyarlayarak hâkimler için “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri”ni, Cumhuriyet savcıları için ise “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri”ni geliştirmiştir. Personel için de her iki metinden yararlanılarak personele özgü, ancak hâkimler ve Cumhuriyet savcıları için kabul edilen etik ilkeler ile tutarlı şekilde “Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri”ni özgün bir metin olarak oluşturmuştur. Geliştirilen üç metin “Yargıtay Etik İlkeleri” olarak adlandırılmaktadır. Bu şekilde, Yargıtayda hiçbir kamu görevlisini dışarıda bırakmayan kolektif bir etik sistem uygulamaya konulmuştur.

9 UNODC öncülüğünde BM himayesinde yapılan üst düzey toplantılarda Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ele alınmakta, ayrıca çeşitli çalışmalarla bu ilkeler detaylandırılmakta, kılavuzlar ve eğitim materyalleri oluşturulmaktadır. Bunun yanında Bangalor’un değişen şartlara uyum sağlaması için de bazı konularda (cinsel taciz, sosyal medya kullanımı gibi) yeni maddeler eklenmesi konusunda toplantılar yapılmaktadır.

10 İngiltere Yüksek Mahkemesi 2009, İskoçya Yargı Konseyi 2010, İtalya Ulusal Hâkimler Merkez Yürütme Kurulu 2010; Norveç Hâkimler Cemiyeti, Arazi Topulaştırma Mahkemeleri için Tekna Sektör Birliği ve Ulusal Mahkemeler İdaresi 2010, Filipinler Yargıtayı 2004 (ECOSOC kararı 2006 tarihli ise de Bangalor Taslağı’nın 2002 yılındaki versiyonundan esinlenilmiştir), Nijerya Ulusal Yargı Konseyi 2016; Kanada Yargıtayı ise Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin geliştirilmesinde önce 1998 yılında yargı etiği kurallarını yayımlamıştır. Bazı ülkelerin yargı etiği metinlerinin çevirisi için bkz. Karşılaştırmalı Hukukta Yargı Etiği İlkeleri (2017). (Editör: Mustafa Saldırım). Ankara: Yargıtay yayını.

11 <https://www.ency.eu/images/stories/pdf/ethics/judicialethicsdeontologiefinal.pdf>. Erişim: 20. 09.2021.

12 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun’un 14 üncü maddesiyle, bu maddenin başlığında yer alan “yüksek” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

13 Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Budapeşte İlkeleri, 31 Mayıs 2005’de Avrupa Savcıları Konferansı’nda kabul edilmiştir.

İç hukuk bakımından Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri (08.12.2017), Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri (19.10.2017) ve Yargıtay Yargı Personeli Yargı Etiği İlkeleri (19.10.2017), yargı etiği konusunda ilk ve kapsamlı düzenlemedir. Bu şekilde 2017 yılının son çeyreğinde yargıda kolektif etik anlayışına uygun olarak Yargı Etiği Danışma Kurulu da dâhil olmak üzere bir “yargı etiği sistemi” inşa edilmiştir. Bu sistem, Birleşmiş Milletler standartlarına göre dünyadaki en iyi uygulama örneklerinden biridir.¹⁴

YARGITAY ETİK İLKELERİ (KOLEKTİF ETİK ANLAYIŞI)

YARGITAY YARGI ETİĞİ İLKELERİNİN SİSTEMATİĞİ

¹⁴ UNODC'nin (Birleşmiş Milletler Suç ve Uyuşturucu Ofisi) (Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin) 11'inci Maddesine İlişkin Uygulama Kılavuzu ve Değerlendirme Sistemi'ne Göre Yargıtay Etik İlkeleri'nin Değerlendirilmesi (Bkz. Ek-1).

3.2.3

Yargıtay Etik İlkeleri Hukuk Kliniği Çalışmaları

“Yargıtay Etik İlkeleri Hukuk Kliniği” çalışmaları Yargıtayın yürüttüğü yargı reformu çalışmaları kapsamında çok önemli bir kilometre taşıdır. Bu çalışmalar ile yargı etiğinin daha çok yaygınlaşması ve Türkiye’deki hukuk kültürünün temeli olması amaçlanmaktadır.

Yargıtayın öğrenci erişim programları içerisinde, yargı etiğine ilişkin çalışmalarının önemli bir yeri vardır. İstanbul Bildirgesi’nin 14’üncü maddesi uyarınca, “Yargı yalnız etik davranış ilkelerini kabul etmemeli, aynı zamanda bu ilkelerin toplumda geniş biçimde yaygınlaştırılmasını da sağlamalıdır.” Uygulama Tedbirleri’nin 14’üncü ilkesinin 3’üncü maddesine göre yargı, “3. Yargı etiği ilkelerini, yazılı yayınlar veya internet yoluyla toplumda yaygınlaştırmalıdır.” Yargıtay, üniversiteler ile iş birliği içinde müstakbel hukukçuların yargı etiği bilinciyle yetişmeleri için yoğun bir çaba göstererek adalet sistemimizin geleceğini teminat altına almaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bu yöntem, etik ilkelerin toplumda yaygınlaştırılması açısından da son derece önemlidir.

3.2.4

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Hukuk Kliniği Kolaylaştırıcısı Eğitimi

Hukuk fakültelerinde “yargı etiği”, “hukuk ve etik” ve “mesleki deontoloji” dersi alan öğrenciler, “Yargıtay Yargı Etiği Hukuk Kliniği Kolaylaştırıcısı” olmak için teorik ve pratik eğitimlerini tamamlayarak “kolaylaştırıcı” olma hakkına sahip olabilirler. Ayrıca Yargıtay Yargı Etiği Hukuk Kliniği Kolaylaştırıcıları Yargıtayda tutulan bir sicile kaydedilmekte, aldıkları ve katıldıkları eğitimler güncellenmektedir. 2018 yılında 80, 2019 yılında ise 49 olmak üzere toplam 129 hukuk fakültesi öğrencisi kolaylaştırıcı olma hakkını kazanarak sertifikasını almıştır. Ayrıca bu öğrencilere düzenli aralıklarla yenileme eğitimi de verilmektedir.

3.2.5

Yargı Etiği Danışma Kurulu

Hâkimlerin davranışlarının ve muhtemel davranış modellerinin etik değerlere uygunluğu hakkında önerilerde bulunmak üzere etik danışma kurulunun bulunması, hem Birleşmiş Milletler¹⁵ hem de Avrupa Konseyi¹⁶ standartlarında yer almaktadır. Bu şe-

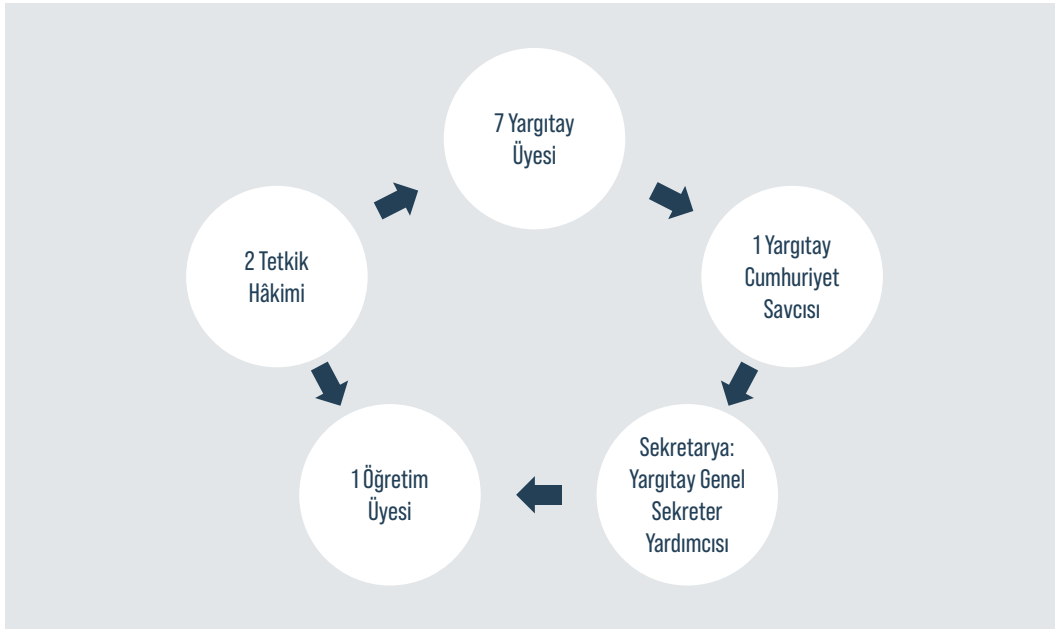
¹⁵ Bkz. Ek-1 UNODC’nin (Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi’nin) 11’inci Maddesine İlişkin Uygulama Kılavuzu ve Değerlendirme Sistemi’ne Göre Yargıtay Etik İlkeleri’nin Değerlendirilmesi (Bkz. Ek-1), m. 6.

¹⁶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı: “VIII. Bölüm – Yargı Etiği İlkeleri / 72. Hâkimler, faaliyetlerini, meslek etiği ilkeleri rehberliğinde gerçekleştirmelidir. Söz konusu ilkeler, disiplin cezası verilebilecek görevleri içerdiği gibi, aynı zamanda hâkimlere ne şekilde davranacakları konusunda da rehberlik eder. 73. Söz konusu ilkeler, kamuoyunun hâkimlere ve yargıya güven duymasını sağlaması gereken yargı etiği belgelerinde yer almalıdır. Bu tür belgelerin oluşturulması sürecine hâkimler öncülük etmelidir. 74. Hâkimler, yargı bünyesindeki bir organdan etik ilkeleri konusunda tavsiye isteyebilmelidir.”

kilde hâkimler, tereddüde düştükleri ya da ihtiyaç duydukları hâllerde bu danışma kurulundan görüş alarak etik açıdan yaşayabilecekleri muhtemel sorunları önceden önleme imkânına sahip olabileceklerdir.

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nin Üçüncü Kısmı, "Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu"-na ayrılmıştır. Yargıtay dışından bir öğretim üyesinin Kurulda bulunması, şeffaflık ve topluma karşı hesap verebilirlik bakımından son derece önemlidir. Cinsiyet eşitliğinin korunması bakımından Kurulun Yargıtay üyesi sıfatını taşıyan üyelerinden en az ikisinin kadın olması öngörülmüştür.

Etik Danışma Kurulu, Cumhuriyet savcılarının etik davranış modelleri hakkında da görüş bildirebileceğinden, Kurulda bir Cumhuriyet savcısı da vardır. Ayrıca, demokratik katılım, kurum içi şeffaflık ve kapsayıcılık bakımından iki Yargıtay tetkik hâkimi de Kurulun üyesidir. Bu şekilde toplum dâhil hiç kimsenin dışarıda kalmadığı bir sistem kurulmuştur. Kurulun 11 üyesinden Yargıtay üyesi olan 7 kişi, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçilmektedir. Dışarıdan Kurula katılan öğretim üyesi de Kurulun daha önce seçilen diğer üyeleri tarafından seçilmektedir. Bu nedenle oldukça güçlü bir demokratik meşruiyeti olan Kurul, yönetim ve disiplin organlarından tamamen bağımsız olup Yargıtay Etik İlkeleri'nin değişen şartlara uyum sağlama gücünün en önemli teminatıdır.

Hâkimler, kendi davranışlarının etik olup olmadığından şahsen sorumludur. Bu nedenle Yargı Etiği Danışma Kurulunun görüşü bağlayıcı değil, tavsiye niteliğindedir.

Yargıtay personeli bakımından da Yargıtay Personeli Etik Komisyonu oluşturulmuş olup Yargıtay personelinin de temsil edildiği bu Komisyon adli personele ilişkin tavsiye niteliğinde görüş bildirir.

3.3

Şeffaflık

Şeffaflık, yargılamanın temel bir unsurudur. Şeffaflık ele alınırken, bu konudaki ilk ve kapsamlı uluslararası metin olan İstanbul Bildirgesi ile Uygulama Tedbirleri de dikkate alınacaktır.

3.3.1

Mahkeme Kararlarının Kamunun Erişimine Açık Olması

İstanbul Bildirgesi'nin 8'inci ilkesine göre, kararların yayımlanmasının faydaları şunlardır:

- Yüksek mahkeme kararlarının bağlayıcı emsal teşkil ettiği yargı sistemlerinde temyiz ve üst derece mahkemesi kararlarının yayımlanması ve dağıtılması, alt mahkemelerdeki hâkimlerin ve kamu idarelerinin kanuna uymasını sağlamada büyük önem taşır.
- Yüksek mahkeme kararlarının salt yol gösterici nitelikte olduğu ülkelerde dahi hâkimlerin yazılı hukuku tutarlı biçimde yorumlamasını sağlamak hâlen önemlidir.
- Kararların yayınlar yoluyla kamunun incelemesine sunulması, aynı zamanda kanunların uygulanmasını düzenli hâle getirir, yargı kararlarını daha öngörülebilir ve tutarlı kılar, böylelikle adaletin kalitesini yükseltir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle mahkeme kararlarını, yazılı hukuk metinlerini ve bunun yanı sıra hukuk dergilerinde yayımlanan akademik makaleleri içeren, kamu erişimine açık veri tabanlarının oluşturulması gerekir.

İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler'in 8'inci ilkesine göre, "Hukukun ve hukuki ilkelerin tutarlı biçimde yorumlanması, adaletin adil yönetiminin temel bileşeni"dir. Bu ilkenin 2'nci maddesine göre yargı, "2. Temyiz ve üst derece mahkeme kararlarının düzenli olarak yayımlanmasını sağlayacak usuller tesis etmelidir."

İstanbul Bildirgesi ile Uygulama Tedbirleri'nin yukarıdaki hükümlerine uygun şekilde, 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı'nda (s. 84, 85, 96, 121, 126, 139) Yargıtayın tüm kararlarının kamunun erişimine açılması öngörülmüştür. Tüm kararlar, Kişisel Verilerin Ayıklanması Komisyonu¹⁷ tarafından kişisel verilerden temizlendikten sonra yayımlanmaktadır.

Yukarıdaki hükümler uyarınca Yargıtay, resmî internet sitesi üzerinden istisnasız şekilde tüm kararlarını kamunun erişimine açmıştır. 01.09.2021 tarihi itibarıyla kamunun erişimine açılan karar sayısı 5.836.438 olmuştur.

¹⁷ Yargıtay kararlarındaki kişisel verilerin temizlenmesi suretiyle kararların yayımlanmasının dayanağı, 12.04.2014 tarih ve 28970 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Verilen İcra ve İflas İşlerine Ait Kararların Yayımlanmasına Dair Yönetmelik"tir.

3.3.2

Davaların Tevzi Edilmesinin Şeffaf Olması

Davaların tevzi edilmesi, mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı da dâhil olmak üzere yargıya yön veren birçok temel ilkenin yanı sıra halkın yargıya duyması gereken güven ile yakından bağlantılı bir konudur. CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde "mahkeme işlemleri" başlığı altında mahkemelere dosyaların hâkimlere tevzi edilmesinde adil ve etkili iş yükü dağılımı olup olmadığı ve dava tevziinde şeffaflığı sağlayan önlemler alınıp alınmadığı soruları yöneltilmektedir.¹⁸

3.3.2.1

Uluslararası Standartlar

BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri'nin 14'üncü maddesine göre dosyaların tevzi edilmesi mahkemenin iç işleyişine ilişkin bir konu olup dışarıdan bir müdahale olmamalıdır. Ayrıca Avrupa Konseyinin Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12'nin 9. ve 24. maddeleri ile Venedik Komisyonunun Hukukun Üstünlüğü Kontrol Listesi ve Yargı Sisteminin Bağımsızlığına İlişkin Rapor, Bölüm I: Hâkimlerin Bağımsızlığı belgelerinde de tevziine ilişkin önemli kriterler belirlenmiştir. Davaların tevzi edilmesinde şeffaflığa ilişkin standartlar ve kılavuz niteliğindeki kurallar İstanbul Bildirgesi'nin 5'inci ilkesinde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Bu ilkeye göre mahkeme sistemleri, davaların hâkimlere tevzi edilmesinde kullandıkları usuller bakımından farklılık gösterir. Bazı ülkelerde mahkeme başkanı davaların dağıtım usulüne karar vermekten sorumludur. Diğer birtakım ülkelerde dava tevzi, hâkimlerden ziyade mahkeme yöneticilerinin yönettiği bir görevdir. Üçüncü bir seçenek ise, elle veya otomasyona dayalı olarak davaların rastgele tevzi edilmesidir. Son olarak, dava tevzi, yerleşik mahkeme teamülleri gibi gayriresmî kriterlere veya mahkemenin tabi olduğu daha resmî kurallar ve kanunlara dayalı olarak yapılabilir. Benimsenen model hangisi olursa olsun, bir mahkemenin hâkimleri arasındaki iş bölümü, davaların tevzi de dâhil olmak üzere, kanunlar veya ilgili mahkeme hâkimleri tarafından kabul edilmiş mahkeme kuralları uyarınca, önceden belirlenmiş, şeffaf düzenlemelere göre istikrarlı olarak yürütülmelidir. Benzer şekilde, kanunda veya mahkeme kurallarında düzenlenen gerekçeler ile usullere uygun olanlar dışında bir dava hâkimden alınmamalıdır (İstanbul Bildirgesi, İlke 5).

Bu konuda Uygulama Tedbirleri'nin 5'inci İlkesi'nde, daha detaylı standartlar öngörülmüştür. Uygulama Tedbirleri'ne göre,

"Hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığına olan halkın güveni, adalet yönetimine duyulan güvenin korunmasının ve sürdürülmesinin temel bileşeni olduğundan, yargı:

- 1 Her mahkemede dosyaların hâkimlere tevzi ve tahsis edilmesi için mahkeme kurallarına göre önceden belirlenmiş nesnel ve şeffaf bir sistem kurmalıdır. Böyle bir sistem, alfabetik veya kronolojik sıraya ya da dava tevziilerinde nesnelliği sağlayan diğer rastgele seçim sürecine dayanabilir.

¹⁸ Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. II.2. Mahkemelerdeki Dava Süreçleri, soru 1, 3.

- 2 Ciddi hastalık veya çıkar çatışması gibi haklı sebepler olmadıkça, bir davanın hâkimden alınmamasını sağlamalıdır. İzin verilebilir çekilme gerekçeleri ile çekilme usulü, kanunla veya mahkeme kurallarıyla düzenlenmelidir.
- 3 Davaların tevzi ve tahsis edilmesine yardımcı olmak ve bunu kolaylaştırmak amacıyla; bir hâkimin, ilk atandığında ve sonrasında her yıl, her türlü üyelik, kurum dışı çalışmalar ve diğer mali olmayan çıkarlarını mahkemeye beyan etmesini ve mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını belirtmesini gerektiren bir sistem kurmalıdır.
- 4 Hâkimin mahkeme önündeki bir konuda, makul bir kişi tarafından adil ve nesnel olabilmesinin sorgulanmasına yol açabilecek nitelikte mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını davanın taraflarına ve yasal temsilcilerine beyan etmesini sağlamalı ve böylelikle tarafların ve yasal temsilcilerinin hâkimin yargılama sürecinden çekilmesini talep etmelerine imkân tanınmalıdır.”

3.3.2.2

Yargıtaydaki İş Bölümü

Hâkimlerin Magna Cartası'nın 9. paragrafına göre, “Yargı organı, yargısal işlevlerin (mahkemelerin organizasyonu, usuller, diğer mevzuat) icrasını etkileyen tüm kararlarda söz sahibi olmalıdır.”¹⁹ Bu durum, aynı zamanda, yargı bağımsızlığının da bir gereğidir.

Bu ilkeye uygun şekilde iş bölümü kuralları Yargıtay Kanunu'nun 14, 15 ve 16'ncı maddelerinde düzenlenen esaslara uygun şekilde Yargıtayın ilgili organları tarafından bağımsız şekilde belirlenmektedir.

Daireler arasındaki iş bölümü

Dairelerin iş bölümünü düzenleyen Yargıtay Kanunu'nun 14'üncü maddesi şu şekildedir:

"Hukuk daireleri ile ceza daireleri kendi aralarında iş bölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dairelerin aralarındaki iş bölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanır. Hazırlanan karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Büyük Genel Kurulun onayına sunulur. Büyük Genel Kurul, karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az onda birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir. Bu iş için toplanan Yargıtay Büyük Genel Kuruluna Birinci Başkan, birinci başkan vekilleri, daire başkanları, üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı Vekili katılabilir. Toplantı yeter sayısı üye tam sayısının salt çoğunluğu, karar yeter sayısı ise katılanların salt çoğunluğudur. Oylarda eşitlik hâlinde Başkan'ın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim

19 CCJE (2010)3 Final Strazburg, 17 Kasım 2010.

yılı başında birinci fıkrada belirlenen usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir. Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır ve yayımı izleyen ay başından itibaren uygulanır."

Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının görevleri

Yargıtay Kanunu'nun 15'inci maddesinde Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının görevleri düzenlenmiş olup madde şu şekildedir:

"...

- 1 Yargıtay dairelerinin bozma kararlarına karşı mahkemelerce verilen direnme kararlarını inceleyerek karar vermek,
- 2
 - a) (Ek: 26/9/2004-5235/51 md.; Mülga: 20/11/2017-KHK-696/46 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/41 md.),
 - b) Hukuk daireleri arasında veya ceza daireleri arasında içtihat uyumsuzlukları bulunursa,
 - c) Yargıtay dairelerinden biri; yerleşmiş içtihadından dönmek isterse, benzer olaylarda birbirine uymayan kararlar vermiş bulunursa,

Bunları içtihatların birleştirilmesi yoluyla kesin olarak karara bağlamak,

- 3 İlk derece mahkemesi olarak ilgili dairelerce verilen hükümlerin temyiz yoluyla incelemesini yapmak,
- 4 Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına katılmak zorunda olan Başkan ve üyelerin belirlenmesine ilişkin esaslar, görüşmelerin gündemi, yönetimi, çalışma gün ve saatleri, oylama ve karar, ön sorun ve öncelikle karara bağlanacak hususlar, kararın çıkmış sayılması, kanun hükümleri çerçevesinde Yargıtay İç Yönetmeliği ile düzenlenir."

Yargıtay Büyük Genel Kurulunun görevleri

Yargıtay Büyük Genel Kurulunun görevleri Yargıtay Kanunu'nun 16'ncı maddesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

"...

- 1 Birinci Başkanı, birinci başkan vekillerini, daire başkanlarını ve bu Kanun'da gösterilen kurulların üyelerini seçmek,
- 2 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı Vekili adaylarını belirlemek,
- 3 Özel kanunların Yargıtay üyelerinin katılmasını öngördüğü kurullara üye seçmek veya üye adayı belirlemek,
- 4 Yargıtay İç Yönetmeliği'ni yapmak ve gerektiğinde değiştirmek,

- 5 Hukuk Genel Kurulunun benzer olaylarda birbirine aykırı biçimde verdiği kararları ile Ceza Genel Kurulunun yine benzer olaylarda birbirine aykırı olarak verdiği kararları veya Hukuk Genel Kurulu ile Ceza Genel Kurulu; Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi; Hukuk Genel Kurulu ile bir ceza dairesi veya Ceza Genel Kurulu ile bir ceza dairesi; Ceza Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi veya bir hukuk dairesi ile bir ceza dairesi arasındaki içtihat uyumsuzluklarını gidermek ve içtihatları birleştirmek,
- 6 Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Yargıtay Büyük Genel Kurulu görevlerinin yapılmasında, içinden seçtiği bir komisyona hazırlık çalışması yaptırabilir. Yargıtay Büyük Genel Kurulunun kararları kesin olup bu kararlar aleyhine başka bir yargı merciine başvurulamaz."

3.3.2.3

Yargıtaydaki İş Bölümü ile Uluslararası Standartların Karşılaştırılması

Yargıtay, anayasal bağımsızlığının doğal bir sonucu olarak, kendi iş bölümünü organları aracılığıyla dışarıdan herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemektedir. Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulu ile Yargıtay Büyük Genel Kurulunun görevleri kanunda açıkça düzenlenmiş olup bu konularda kanuni bir teminat öngörülmüştür.

Daireler bakımından ise kanunda açıkça öngörülen usullere ve belirlenen ilkelere göre iş bölümü Yargıtay Büyük Genel Kurulunun onayı ile belirlenmektedir. Bu nedenle, Yargıtaydaki iş bölümü, davaların tevzii de dâhil olmak üzere, kanunlar veya ilgili mahkeme hâkimleri tarafından kabul edilmiş mahkeme kuralları uyarınca, önceden belirlenmiş, şeffaf düzenlemelere göre istikrarlı olarak yürütülmektedir. Bu yönüyle Yargıtay uygulaması ve mevzuat altyapısı, Hâkimlerin Magna Cartası'nın 9. paragrafı ile İstanbul Bildirgesi'nin ve Uygulama Tedbirleri'nin 5. maddesinde öngörülen uluslararası standartlara uygundur.

3.3.3

Yargıtay Resmî İnternet Sitesi

İstanbul Bildirgesi'nin 6'ncı ilkesine göre, "Yargı, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır." Bu ilke uyarınca, "Adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilinir hâle getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere, halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde erişmelidir. Bu erişim, mahkemenin internet sitesi üzerinden veya uygun ve erişilebilir kayıtlar vasıtasıyla sağlanabilir".

Dava tarafları, Yargıtayın internet sitesinden dava dosyalarının aşamalarına ilişkin bilgilere erişebilirler. Ayrıca, avukatlar da UYAP üzerinden mahkeme dosyalarına erişerek işlem yapabilirler.

Toplum da Yargıtayın çalışmalarına ilişkin olarak internet sitesinden ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşabilir. Bu amaçla Yargıtay mevzuatı, stratejik plan, dava sayıları ve mahkemenin verimliliğine ilişkin istatistikler gibi mahkemeye ilişkin idari bilgiler de internet sitesi aracılığıyla halkın erişimine açıktır.

3.3.4

Basın ve Halkla İlişkiler Birimi

Avrupa Konseyi standartlarında mahkemelerde basın ve iletişim birimlerinin kurulmasının teşvik edilmesinin yanı sıra mahkeme sözcülerinin atanmasının da önemi vurgulanmıştır.²⁰ Uygulama Tedbirleri'nin 11'inci ilkesine göre yargı, "1. Yargı işlemleri hakkında haber yapmasını kolaylaştırmak amacıyla basın temsilcileriyle irtibat kuracak, basın mensuplarının taleplerine cevap verecek, basın bildirileri yayımlayacak ve yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgi sağlayacak basın veya halkla ilişkiler bürosu kurmalıdır. Bu büro, yakın zamanda görülecek davaların takvimini sağlamalı, medyanın doğru haber yapmasına yardım etmeli ve halkın yargı hakkındaki anlayışını geliştirecek medya kampanyaları planlamalıdır. 2. Basın mensuplarına mahkeme yapısı, yargı usulleri, mahkeme bilgilerine erişim yöntemleri ve hukuki sorunları hakkında temel bilgileri içeren eğitim vermek suretiyle, medya ile yargı arasında güven oluşturmaya yönelik bir program oluşturmalıdır." 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı'nın, "1.4. Yargıtayın iletişim stratejisinin belirlenmesi" başlığı altında iletişim ve halkla ilişkiler konusunda yapılacak çalışmalar belirtilmiştir.

İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri ile Yargıtay Stratejik Planı'nda öngörülen hükümlerin ve önerilerin işlevsel şekilde uygulanabilmesi amacıyla 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 18/5. maddesi ile İç Yönetmeliğin 4. maddesi gereğince 14.11.2018 tarih ve 327 sayılı Birinci Başkanlık Kurulu kararı ile Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu kurulmuştur. Anılan kararda bu büronun görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

- 1 Her yılın Ocak ayı sonunda Yargıtay Başkanı tarafından yıllık değerlendirme yapılması amacıyla basın toplantısı düzenlemek,
- 2 Basın ile ilişkilerin kurallarının belirlenmesi amacıyla "Yargıtay Basın Rehberi" hazırlamak ve rehberi gerektiğinde güncellemek,
- 3 Basında çıkan gerçeğe uygun olmayan haberleri ve yorumları düzeltmek için yazılı ve sözlü bilgilendirme dâhil olmak üzere gerekli tüm girişimlerde bulunmak,
- 4 Halkın yargıyı daha iyi anlamasına yardımcı olmak amacıyla basın kampanyaları düzenlemek,
- 5 Kamuoyunda ilgi uyandırabilecek davalar bakımından, Yargıtay daireleri ile Yargıtay Genel Kurullarının kararlarını vermelerinden hemen sonra karar özetlerini içeren basın bülteni hazırlamak,

20 Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12, §19.

- 6 Yargıtayın sansasyonel veya yanlış haberlerden etkilenmesinin önlenmesi amacıyla ilgili basın mensupları için eğitim programları düzenlemek,
- 7 Basın mensuplarına mahkeme yapısı, yargı usulleri, mahkeme bilgilerine erişim yöntemleri ve hukuki sorunlar hakkında temel bilgileri içeren eğitim vermek suretiyle, basın ile yargı arasında güven oluşturmaya yönelik bir program oluşturmak,
- 8 Basının yargı işlemleri hakkında haber yapmasını kolaylaştırmak için gerekli işlemleri yapmak ve basın temsilcileriyle irtibat kurmak.

Aynı kararda basın ile iletişimin yürütülmesi konusunda basın sözcüsünün atanmasına ilişkin bir düzenleme de yer almakta olup Yargıtay Genel Sekreteri basın sözcüsü olarak da görevlendirilmiştir.

3.3.5

Basın Toplantıları ve Röportajlar

İstanbul Bildirgesi'nin 11'inci ilkesine göre, "Yargı, yargı kararları dâhil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmesi için medyaya uygun yardım ve erişim sağlamalıdır." Bu ilke uyarınca, mahkeme işlemleri hakkında yalan, yanlış ve sansasyonel haberlerin yer alması, mahkemelere iyi yönde hizmet etmez. Nitekim basında kötü veya ön yargılı haberler yapılması, halkın yargıya olan güvenini sarsabilir ve yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve dürüstlüğü hakkında endişeler doğurabilir. İşte bu nedenle basınla doğru bir şekilde iletişim kurulması ve sorularının yanıtlanması, yalan ve yanlış haberlerin azaltılmasına ya da ön yargıların giderilmesine katkı sağlar.

Yıllık olağan basın toplantıları: Yıllık olağan basın toplantısı uygulamasına 5 Mart 2018'de geçilmiştir. Bu toplantılarda Yargıtayın yaptığı reformlar, yılsonu istatistikleri ve yargının işleyişinin daha da iyileştirilmesine yönelik diğer çalışmalar hakkında medya bilgilendirilmektedir. Ayrıca Yargıtayın yeni yıla ilişkin hedefleri de paylaşılarak toplantının sonunda basın toplantısına katılanların soruları cevaplandırılmaktadır.

Yıl içinde düzenlenen basın toplantıları: Yılda birkaç defa yargı alanında önem taşıyan reformlar veya etkinlikler öncesinde veya sonrasında da basın toplantıları yapılmaktadır. Örneğin 2021-2022 yılı adli yıl açılışı öncesinde 26 Ağustos 2021'de bir basın toplantısı düzenlenmiştir.

Röportaj: Halkın daha geniş ve detaylı şekilde bilgilendirilmesi amacıyla yılda bir veya iki kez güncel ve önemli konularda röportaj verilebilmektedir.

3.3.6

Memnuniyet Anketleri

"Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" kapsamında Yargıtay, "yargı etiği, şeffaflık ve yargıya güven" temalarına öncelik vermiş olup ulusal ve uluslararası alanda çalışmalarını sürdürmektedir. Projenin "güven" bileşeni kapsamında Yargıtayın genel işle-

yişine ilişkin olarak avukatların memnuniyet düzeyinin ölçülmesi ve avukatlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda gerekli önlemlerin alınması konusunda “Yargıtay Memnuniyet Anketi” uygulanmıştır.

Ayrıca Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Mart 2020’de “Yargıtaya Yönelik Öz Değerlendirme ve Mahkeme Kullanıcıları Memnuniyet Anketleri” de uygulanmıştır.

Memnuniyet anketleri, mahkeme kullanıcılarının ve Yargıtay çalışanlarının memnuniyet düzeylerinin daha çok yükseltilmesine ilişkin alanların tespit edilmesinde önemli bir işlev görmektedir.

İstanbul Bildirgesi’nin 12’nci ilkesinde memnuniyet anketlerinin önemi şu şekilde açıklanmıştır:

“Adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyet seviyesini ölçmek için çeşitli araçlar vardır. Akademik çevrenin katkılarına duyarlı olmanın yanı sıra yargı, mahkeme kullanıcılarını geri bildirim vermeleri için cesaretlendirmelidir. Etkili ve tarafsız bir şikâyet sistemi, düzenli dava denetimleri, mahkeme kullanıcıları ve diğer paydaşlar periyodik anketleri, mahkeme kullanıcı kurullarıyla görüşmeler, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini incelemenin ve özellikle çıkar peşinde koşan ‘kapı tutucular’ın türemesine sebep olabilecek yargı sürecindeki sistemsel zayıflıkları tespit etmenin yollarıdır. Ancak, dersler alınmaz ve iyileştirici eylemler yapılmazsa, bu uygulamalar anlamsız hâle gelecektir. Karşılaşılan zorlukları ve adalet sisteminin işleyişini geliştirmeye yönelik yapılan eylemleri içeren yıllık faaliyet raporunun yayımlanması, halkın yargıya güvenini artıracak bir önlemdir.”

Uygulama Tedbirleri’nin 12’nci ilkesinde konu daha detaylı şekilde aşağıda gibi açıklanmıştır:

“Adalet yönetimine ilişkin halkın güveninin sürmesi, adaletin kalitesine bağlı olduğundan, yargı:

- 1 Mahkeme kullanıcılarının yargı mensupları ve mahkeme personeli hakkında şikâyetlerini almak, incelemek ve uygun olduğu hâllerde ilgili disiplin organına iletmek üzere, her mahkemede hâkimler, avukatlar ve vatandaşlardan oluşan bir Kamu Şikâyetleri Kurulu oluşturmalıdır.
- 2 Her mahkeme binasına halkın yargı mensupları, mahkeme personeli veya mahkeme usulleri hakkında isimsiz şikâyetlerini dahi sunabileceği kamu şikâyet kutuları koymalıdır.
- 3 Her mahkemenin baş yargıcı ve/veya yazı işleri müdürünün şikâyetler için “açık kapı” politikası uygulamasını sağlamalıdır.
- 4 Mahkeme personeli için düzenli performans değerlendirmesi yapmalıdır.
- 5 Her mahkemede Mahkeme Kullanıcıları Kurulu kurmalıdır.
- 6 Sistemsel zorlukları veya zayıflıkları tespit etmek için mahkeme kullanıcıları ve diğer paydaşlar ile görüşmeye ve onlara anket yapmaya yönelik bir sistem kurmalıdır.

- 7 Davaların zamanında sonuçlandırılmasını sağlamak üzere hâkimler ve mahkeme personelinin düzenli dava denetimi yapmalarını zorunlu kılmalıdır.
- 8 Hâkimler ve mahkeme personelinin, mahkeme kullanıcılarının şikâyetlerini düzenli olarak incelemesi, analiz etmesi ve gerektiğinde bu şikâyetlere cevap hazırlamasını içeren bir program oluşturmalıdır.
- 9 Habersiz mahkeme denetimleri programı uygulamalıdır.
- 10 Kendi performansının akademik çevre tarafından eleştirel olarak değerlendirilmesini cesaretlendirmelidir.
- 11 Halkın olumsuz algılarını düzeltmek ve bu tür algılara yol açan yargı sürecindeki verimsizlikleri veya diğer engelleri ortadan kaldırmak için tasarlanmış sistem genelinde kapsamlı bir strateji oluşturmalıdır.
- 12 Adalet sisteminin işleyişinin geliştirilmesinde karşılaşılan zorlukları ve alınan tedbirleri içeren yıllık faaliyet raporu yayımlamalıdır.”

3.3.7

Kurum İçi İletişim

Kurum içi iletişim konusunda Yargıtayda bir eğitim programı mevcuttur. Yargıtay çalışanları genel olarak kurum içindeki gelişmeleri, intranet üzerinden takip etmektedir. Bununla birlikte, kurum içi iletişimi güçlendirmeye yönelik kapsamlı bir stratejinin geliştirilmesi ve uygulanması yararlı olabilir.

3.3.8

Öğrenci Erişim Programları

Hukukun üstünlüğüne ve yargının görevine saygıyı artırmak ve pekiştirmek, hukuk ilkeleri ve birey haklarının nesiller boyunca anlaşılmasına bağlıdır. Bu nedenle İstanbul Bildirgesi'nin 9'uncu maddesinde yargının, okullarda ve üniversitelerde yargı sürecinin anlaşılmasına ve şeffaflığın artırılmasına yönelik programları desteklemesi ve bu programlara katılması öngörülmüştür. Anılan programlar, yargı sistemi ve işleyişi hakkındaki bilgisizliğin ve yanlış kanıların önlenmesine veya düzeltilmesine katkı sağlar. Bu nedenle “öğrencilere erişim programları” Yargıtayın şeffaflık ve iletişim stratejisinin temel bileşenlerinden biridir. Bu kapsamda hukuk kliniği çalışmaları, öğrenci ziyaretleri, hukuk fakültelerinde düzenlenen kariyer zirvelerine katılım ve üniversitelerde ders verme gibi yöntemler uygulanarak öğrencilerin yargı sistemi hakkında doğru bilgiye sahip olmaları, hukuk ve adalet bilinçlerinin güçlendirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

3.3.8.1

Öğrenci Ziyaretleri

Yargıtayın öğrenci erişim programlarından bir tanesi de çoğunlukla hukuk fakültelerinden olmak üzere yapılan ziyaretlerdir. Bu ziyaretlerde Yargıtayın tarihçesi, işlevi,

görevleri ve çalışmaları tanıtıldıktan sonra katılımcıların soruları yanıtlanmaktadır. Toplantıdan sonra ise Yargıtay binası da gezdirilerek bilgiler verilmektedir.

3.3.8.2

Öğrenci Staj Programları

Üniversiteler ile yapılan protokollere göre gerekli koşulları taşıyan öğrenciler Yargıtay-da staj yapabilmektedir.

3.4

Bağımsızlık

Günümüzde yargı yetkisinin etkinliği ve işleyişi üzerindeki riskler artmış ve nitelik olarak değişmiştir. Terör olayları, siyasi krizler, toplumsal olaylar, savaşlar, göçler, iç karışıklıklar, ekonomik buhranlar, devrim ve karşı devrimler gibi pek çok siyasi, ekonomik ve sosyal değişim veya sarsıntı, modern hukuk sisteminin sağladığı yüksek adalet standartları üzerinde ciddi riskler oluşturmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, klasik ve genel bir sorun olarak dünya genelinde varlığını korumaktadır. Ayrıca, basın ve medyadan gelen baskılar, kamuoyu tepkisi, resmî veya gayriresmî örgütlenme biçimleri hâkimlerin dış ve iç bağımsızlığını etkileme potansiyeli taşımaktadır.²¹ Özellikle son yıllarda gelişmiş demokrasilerde dahi rastlanan popülist politikalar, demokrasiyi ve insan haklarını tehdit ettiği gibi hukuk devletinin temel ilkelerini de baskılamaktadır.²² Konunun yapısal zorluğu ve karmaşıklığı nedeniyle insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin arzu edilen yüksek standartlarda uygulanması, bölgesel farklılıklara rağmen dünya genelinde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.1

Anayasal ve Yasal Teminatlar

Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemine göre, yargı bağımsızlığı konusunda yeterli anayasal ve yasal teminatların bulunması, yargı bağımsızlığının temel koşuludur.²³ Her Avrupa ülkesinde, hâkimlerin statüsüne ilişkin temel prensipler en yüksek düzeyde iç hukukta düzenlenmekte olup bu düzenleme en azından yasa düzeyinde olmalıdır.²⁴ Bu nedenle öncelikle anayasal ve yasal durumun tespit edilmesi gerekir.

21 Saldırım, M. Yargıtay Etik İlkeleri ve Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Çerçevesinde Yargı Yetkisinin Güncel Sorunlarının Değerlendirilmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Adli Yıl Açılış Semineri, Yargıtay Başkanlığı Sunumu, Strazburg 2018 (Saldırım-Yargı Yetkisi), s. 3.

22 Dünya Demokrasi Forumu. Popülizm Bir Sorun Mudur, Program, Strazburg, Kasım 2017 (Is Populism a Problem?), s. 16.

23 Bkz. Hukukun Üstünlüğü Kontrol Listesi, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu, Strazburg 2016, (The Rule of Law Checklist), s. 33.

24 Hâkimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı, 1.2. (Strazburg, 8-10 Temmuz 1998).

3.4.1.1

Anayasanın 154'üncü Maddesindeki Güvenceler

- “Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.
- Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkan vekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler.
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.
- Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkan vekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir. (AY, m. 154)”

3.4.1.2

Kanunla Öngörülen Teminatlar

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkan vekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre Yargıtay Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Öncelikle Yargıtayın yönetimi tamamen Yargıtaya ait olup bu durum, kurum içinde iyi işleyen demokratik yönetim anlayışının temelini oluşturmaktadır (2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı, s. 16). Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay birinci başkan vekilliği, daire başkanlığı gibi önemli yönetim ve temsil makamlarına seçilebilmek için Yargıtay Büyük Genel Kurulunun yarısından fazlasının oyunu almak gerekir (AY, m. 154/4, 5). Bunun yanında Başkanlar Kurulu, Birinci Başkanlık Kurulu, Yönetim Kurulu ve Yargı Etiği Danışma Kurulu gibi üyeleri seçimle belirlenen yönetim ve danışma işlevi gören kurullar, karar alma süreçlerine Yargıtay mensuplarının etkin katılımını sağlar. Bu nedenle kurum içi demokrasi, şeffaflık ve katılımcı yönetim anlayışı, Yargıtay kültürünü karakterize eden temel öğeler arasında yer alır (2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı, s. 17).

Kanunla düzenlenmeyen konular ise Yargıtay Büyük Genel Kurulunun onayı ile yürürlüğe giren Yargıtay İç Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Yukarıda açıklanan şekilde Yargıtay, dışarıdan hiçbir müdahalenin olmadığı bağımsız bir anayasal ve yasal statüye sahiptir. Bununla birlikte söz konusu bağımsız statünün daha çok güçlendirilmesine yönelik aşağıda belirtilen konularda ilerleme sağlanması gerektiği düşünülmektedir:

1. Yargıtay tetkik hâkimleri ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının atamalarında Yargıtayın bağlayıcı görüşünün alınması: Yargıtayın bağımsızlığının daha çok güçlendirilmesine ilişkin önerilerin bir tanesi tetkik hâkimlerini ve Cumhuriyet savcılarının Yargıtaya veya Yargıtaydan başka bir göreve atanmalarında Yargıtay Başkanlığının bağlayıcı şekilde görüşünün alınmasına ilişkin bir yasal düzenleme gerekmesidir.²⁵

02.12.2014 tarih ve 6572 sayılı Kanun'la Yargıtay Kanunu'nun 27 ve 36'ncı maddelerinde yapılan değişiklikler sonucunda Yargıtay tetkik hâkimliği ile Yargıtay Cumhuriyet savcılığına yapılan atamalarda Yargıtay Başkanlığı'nın ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görüş bildirme yetkisi kaldırılmıştır. Bir kariyer mesleği olması gereken Yargıtay tetkik hâkimliği ve Yargıtay Cumhuriyet savcılığı görevleri, Yargıtayın gelenekselleşmiş çalışma sistemi bakımından oldukça önemli işlevlere sahiptir. Bu görevler kıdem, ehliyet ve verimlilik bakımından yüksek standartları gerektirir. Ayrıca, tetkik hâkimlerinin ve Cumhuriyet savcılarının görevlendirilmelerinde ilgisine göre Yargıtay Başkanlığının veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görüşünün alınmaması, yüksek mahkeme olmanın doğasına da aykırıdır. Bu durum, Anayasa'nın ve hukuk düzeninin yüklediği sorumluluklar dikkate alındığında Yargıtayın topluma karşı hesap verebilirliği ile de tutarlı değildir.

3.4.2

Görev Süresine İlişkin Teminat

Venedik Komisyonu, yargı bağımsızlığının temel bir unsuru olarak, hâkimlerin belli bir yaşa veya görev süresinin sonuna kadar görevlerinden azledilmemesinin yargı bağımsızlığının temel bir unsuru olduğunu belirtmiştir.²⁶

Görev süresine ilişkin en önemli teminatlardan bir tanesi Anayasa'nın 140'ıncı maddesinin 4'üncü fıkrasına göre hâkimlerin ve Cumhuriyet savcılarının 65 yaşına kadar görev yapabileceklerine ve bu yaştan önce istekleri dışında emekli edilemeyeceklerine dair hükümdür.

01.07.2016 tarih ve 6723 sayılı Kanun ile Yargıtay Kanunu'nun 29'uncu maddesine eklenen 2'nci fıkra uyarınca, Yargıtay üyelerinin görev süresi on iki yıl ile sınırlandırılmıştır. Yargıtayın en temel görevi olan kanun önünde eşitliğin ve içtihat birliğinin sağlanması, büyük ölçüde içtihatların istikrarlı olmasına ve dolayısıyla Yargıtay üyelerinin deneyimlerine bağlıdır. Yargıtay üyelerinin sık sık değişmesi içtihatların istikrarını bozabilir ve kurumsal sürdürülebilirliği zayıflatabilir. Özellikle de anılan kanun değişikliği sonucunda üyelerin dörtte üçünün görev süresinin aynı anda sona erecek olması nedeniyle Yargıtaya aynı oranda yeni üye gelmesi, içtihat tutarlığı üzerinde ciddi ölçüde risk oluşturacaktır. Bu nedenle, Yargıtay Kanunu'nun 29'uncu maddesinin 2'nci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, zengin bir deneyime dayalı olarak yürütülmesi gereken yüksek yargı görevinin layıkıyla yerine getirilmesi bakımından bir gerekliliktir.²⁷ Bu aynı zamanda Yargıtayın bağımsız yapısını daha çok güçlendirecektir.

²⁵ Yargıtay Başkanı Sayın Mehmet Akarca'nın 2020-2021 ve 2021-2022 Adli Yıl Açış Konuşmaları (03.09.2020 ve 01.09.2021).

²⁶ Yargı Sisteminin Bağımsızlığına İlişkin Rapor, Bölüm I: Hâkimlerin Bağımsızlığı, Venedik Komisyonu tarafından 82. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir (Venedik, 12-13 Mart 2010), Bkz. 4. Hâkimlik Teminatı - Görev Süresi.

²⁷ Yargıtay Başkanı Sayın Mehmet Akarca'nın 2020-2021 Adli Yıl Açış Konuşması (03.09.2020).

Diğer önemli bir nokta ise 12 yıllık görev süresi sona eren üyelerin HSK tarafından adli yargıda sınıf ve derecelerine uygun bir göreve atamalarının yapılmasıdır. Coğrafi teminat da dâhil olmak üzere bu konuda da herhangi bir yasal güvence bulunmamaktadır.

3.4.3 Bütçe

Yargı bağımsızlığının temel bir unsuru da yargı organına ait bağımsız bir bütçe olmasıdır. BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri'nin 7. ilkesinde yargının işlevlerini gerektiği şekilde yerine getirebilmesi için yeterli kaynak sağlanmasının her üye devletin görevi olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12'nin 33. maddesinde her devletin mahkemelerin Sözleşme'nin 6. maddesinde belirtilen standartlara uygun fonksiyonlarını yerine getirebilmesi ve hâkimlerin etkin bir şekilde çalışabilmesi için uygun kaynakları temin etmesi gerektiği ifadesi yer almaktadır. Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, mahkemelerin AİHS'nin 6'ncı maddesinde öngörülen standartlara uygun şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli mali kaynaklara sahip olması gerektiğini vurgulamıştır.²⁸

Bütçenin yeterli ve uygun şekilde oluşturulması ve belirlenmesi de önemli konulardan biridir. Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12'nin 40. maddesinde bütçe oluşturulurken yargı kurullarına, mahkemelerin idaresinden sorumlu bağımsız otoritelere, mahkemelerin kendisine ve/veya hâkimlerin meslek kuruluşlarına danışılması önerilmektedir. Hâkimlerin Magna Cartası'nın 7. paragrafında ve Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin görüşlerinde²⁹ benzer ifadeler yer almaktadır.

Yargıtay Kanunu'nun 54'üncü maddesine göre, "Yargıtay, genel bütçe içinde kendi bütçesiyle yönetilir. Bütçenin birinci derecede ita amiri Yargıtay Birinci Başkanıdır. Muhasebe işleri Yargıtay nezdindeki muhasebe teşkilatı tarafından yürütülür. Gider tahakkuk memurluğu görevi, Birinci Başkan'ın tensip edeceği memurlar tarafından yerine getirilir. Yasama organı komisyon ve genel kurullarında Yargıtayı, Birinci Başkan'ın görevlendireceği Genel Sekreter veya yardımcısı temsil eder."

Yargıtayın bütçesinin uygulama sonuçlarına ilişkin tüm bilgiler, her yılbaşında Yargıtay internet sitesinde "Faaliyet Raporu"³⁰ adı altında yayımlanmakta olup kamunun erişimine açıktır. Ayrıca bu bilgiler ile birlikte Yargıtaydaki tüm birimlerin çalışmaları toplumla paylaşılmaktadır.

3.4.4 Kuvvetler Ayrılığı İlkesi

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, özünde yargı organının yasama ve yürütme organının müdahalelerine karşı yargı bağımsızlığının korunmasını öngörür. "Yargı bağımsızlığı" tüm

28 CCJE, Strazburg, 23 Kasım 2001 CCJE (2001) Görüş No. 2, Md. 14 "Sonuç".

29 CCJE, Strazburg, 23 Kasım 2001 CCJE (2001) Görüş No. 2, Md. 14 "Sonuç".

30 <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1617092392.pdf>.

çağdaş anayasalarda ya da kanunlarda yer alan temel bir prensip olduğu gibi³¹, ulusal ve uluslararası düzeydeki etik ilkeler arasında da birinci sırada yer alır³². Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 9. maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın başlangıç bölümünün 4'üncü paragrafında "kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve iş birliği olduğu ve üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda bulunduğu" açıklanmıştır.

1982 Anayasası'nın 9'uncu maddesinde, yargı yetkisi ile ilgili düzenlemenin gerekçesi; "Yargı yetkisi, fert hak ve hürriyetleri sorununun ortaya çıktığı günden beri kabul edildiği üzere bağımsız organlar tarafından, bağımsız mahkemelerce yerine getirilecektir" şeklinde ifade edilmiştir.

Yargının bağımsızlığı devlet tarafından güvence altına alınmalı ve Anayasa'da veya kanunlarda düzenlenmelidir. Yargının bağımsızlığını gözetmek ve saygı duymak hükûmetin tamamının ve diğer kurumların görevidir.³³ Yargı bağımsızlığına ilişkin anayasal hükümlerin kabul edilmiş olması kendiliğinden bağımsız bir yargı oluşturmaz veya yargının bağımsızlığını korumaz. Yargı bağımsızlığı devletin üç organı tarafından da benimsenmeli ve korunmalıdır. Yargı özellikle hâkimlerin mevcut hükûmete karşı borçlu olmadığını benimsemelidir.³⁴

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nin 1'inci maddesindeki ilke ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin 1. değerine göre, "Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön şartı ve adil yargılanmanın temel güvencesidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını yüceltir ve örnek biçimde temsil eder".

Etik ilkeler, kural olarak hâkimlerin davranış standartlarını belirler ve onlara bu standartlara uyma yükümlülüğü yükler. Bununla birlikte, hâkimlerin bazı etik yükümlülüklerini yerine getirebilme potansiyeli, yasama ve yürütme organının etik ilkeler konusunda gerekli özeni göstermesine bağlı olabilir. Nitekim bu durumu dikkate alan Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin ön sözünde, yargı etiği ilkelerinin "... yasama ve yürütme mensuplarının ... yargıyı daha iyi anlamalarına ve yargıya destek olmalarına yardımcı olmak ..." şeklinde bir işlevinin de bulunduğu belirtilmiştir.

³¹ Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemine göre, yargı bağımsızlığı konusunda yeterli anayasal ve yasal teminatların bulunması, yargı bağımsızlığının temel koşuludur. Bkz. Hukukun Üstünlüğü Kontrol Listesi, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu, Strazburg 2016, (The Rule of Law Checklist), s. 35.

³² Bkz. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, Değer 1; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Etik İlkeleri, m. 1, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, m. 1.

³³ Bangalor Yargı Etiği İlkeleri Yorumu (Commentary), UNODC Yayınları, Viyana, Avusturya, s. 21.; Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, m. 1.

³⁴ Bangalor Yargı Etiği İlkeleri Yorumu (Commentary), s. 40, para. 25.

3.4.5

Yargıtay Üyelerinin Seçimi ile Hâkimlerin ve Cumhuriyet Savcılarının Yargıtaya Atanmaları

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin en temel gereklerinden biri de hâkimlerin seçiminin, atanmalarının ve görevde kalmalarının yürütmenin müdahalesine karşı güvenceli olmasıdır. AİHS'nin 6'ncı maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkı çerçevesinde AİHM, bu konuyu değerlendirmektedir.³⁵ "Yargının devletin diğer organlarından 'bağımsız' olduğunun kabul edilebilmesi için genellikle, başka koşullara ek olarak, üyelerinin atanma şekli, görev süreleri, hizmet koşulları, dış baskılara karşı güvencelerin varlığı ve mahkemenin bağımsız bir görüntü oluşturup oluşturmadığı konuları dikkate alınır.³⁶ Hâkimlerin atanması, terfisi ve emekliliği gibi konularda esas alınması gereken diğer standartlar arasında Yargı Bağımsızlığı Hakkında Evrensel Bildirge (Montreal Bildirgesi)³⁷, Hâkimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı³⁸, Tavsiye kararı CM/REC(2010)12, Venedik Komisyonu Hukukun Üstünlüğü Kontrol Listesi³⁹ ile BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri sayılabilir. İstanbul Bildirgesi'nde ise bu konu ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

İstanbul Bildirgesi'nin 13'üncü ilkesine göre, "Hâkimlerin atanma prosedürü şeffaf olmalıdır". Bu ilkeye ilişkin açıklama şu şekildedir:

"Adayların yargı görevine seçilme şartlarının şeffaf olması gerektiği hakkında genel mutabakat vardır. Bu süreçte şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak amacıyla yüksek yargı görevine aday olan kişilerde aranan nitelikler de dâhil olmak üzere, atama ve seçim kriterleri herkesin erişimine açık olmalıdır. Yargıdaki tüm boş kadrolar, atama için uygun adayların başvuru yapabilmesini veya aday gösterilebilmesini sağlayacak biçimde duyurulmalıdır. Bu durum, yargıda liyakate dayalı atama ve yükselme usullerinin mümkün olduğunca toplumun bütününe yansıtan ve kapsayan bir aday kitlesine açık olmasını sağlar. Boş kadroların ve bu kadrolar için aday listelerinin yayımlanması, ayrıca, halkın atama sürecini denetlemesine de imkân tanır.

Hâkimlerin göreve getirilmesinde uygulanan çeşitli yöntemler olsa da, yargı bağımsızlığının korunması için hâkim atama ve yükselmelerinin yasama veya yürütme erki tarafından değil, yüksek yargıya atamalarda Devlet Başkanı'nın resmî onayı ile birlikte, Yargı Kurulu gibi bağımsız bir organ tarafından yapılmasının zorunlu olduğu yönünde çağdaş uluslararası ve bölgesel inisiyatiflerde oy birliği hâlinde mutabakat vardır. Kurulun yargı mensubu üyeleri ve yargı mensubu olmayan üyeleri, yargı görevine layık adayların seçilmesinde uygun biçimde tanımlanmış roller oynamalıdır. Yargı Kurulunun hâkim olmayan üyeleri, uygun bir atama mekanizmasıyla saygınlığı

³⁵ AİHM, hâkimlerinin görev sürelerinin yürütmenin takdirine bırakılmayacağına karar vermiştir (bkz. AİHM. Gurov v. Moldova, No. 36455/02, § 34-38, 11 July 2006).

³⁶ Bangalor Yargı Etiği İlkeleri Yorumu (Commentary), s. 40-41, para. 26.

³⁷ <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/02/Montreal-Declaration.pdf>. Erişim: 30.09.2021.

³⁸ <https://rm.coe.int/16807473ef>. Erişim: 30.09.2021.

³⁹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e). Erişim: 30.09.2021.

ve deneyimi herkes tarafından kabul edilen önde gelen hukukçular veya yurттаşlar arasından seçilebilir.

Kurulun karma yapısı, kendi çıkarını gözetme, kendini koruma ve kayırmacılık algılarını önler ve toplumda mevcut farklı bakış açılarını yansıtır, böylece yargı için ilave meşruiyet kaynağı oluşturur.”

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri'nin 13'üncü maddesi de İstanbul Bildirgesi'nde öngörülen hükümlere açıklık getirmektedir. Bu maddeye göre, “Bağımsız ve taraf-sız hâkimlerin seçim prosedürleri, halkın adalet yönetimine güvenmesi ve bu güvenin sürdürülmesi için vazgeçilmez bir öneme sahiptir.” Bu çerçevede alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

- 1 Yargı görevlerine başvuru ve/veya aday göstermeleri almak ve incelemek için geniş mesleki ve sivil toplum temsiline dayanan bağımsız bir organ oluşturmalıdır.
- 2 Yüksek yargı dâhil olmak üzere yargıdaki tüm boş kadrolar için ilan yapılmasını, bu ilanlarda adayların taşıması gereken nitelikler belirtilmesini zorunlu kılmalıdır.
- 3 Yargı görevlerindeki boş kadroların ve bu kadrolara aday olanların listesi yayımlanmasını zorunlu kılmalıdır.
- 4 Yargı görevlerine atamak veya atama için aday göstermekten sorumlu organın bu adaylar ile mülakat yaptığı zamanda halkın ve basın izlemesine imkân tanıyan usuller tesis etmelidir.
- 5 Toplumdaki çeşitliliği yansıtan, liyakate dayalı işe alım ve yükselme süreci tesis etmelidir.
- 6 Hâkimlerin düzenli rotasyon veya acil durum nedeniyle yer değiştirmelerini düzenleyen usuller tesis etmelidir.

Yargıtay üyeliği seçimi Yargıtay Kanunu'nun 29'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcılarını ile bu meslekten sayılanlar arasından seçilir. (Mülga son cümle: 20/11/2017-KHK)”

Yukarıdaki kanun hükmünde öngörülen standartlar şunlardır:

- Birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmak,
- Birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemek,
- Adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcılarını ile bu meslekten sayılanlar arasında olmak

Yargıtay üyeliği seçilmesine ilişkin bazı koşulların kanuni teminat altında alınması önemli olmakla birlikte, ehliyet ve liyakatin daha üst seviyelere çıkarılabilmesi bakımından bazı ilave standartların da eklenmesi düşünülebilir. Bu kapsamda ihtiyaç du-

yulan uzmanlık, kıdem, bilimsel çalışmalar, cinsiyet eşitliği, meslekte gösterilen genel başarı dışında emsallerine göre farklılık oluşturan ilave özellikler de dikkate alınabilir.

3.4.6

Hâkimlerin Davadan El Çektirilmemesine İlişkin Güvenceler

“Bir dosya haklı bir neden olmaksızın hâkimden alınmaz. Bu konuda önceden belirlenmiş, nesnel ve şeffaf usuller uygulanmalı ve bu karar yargı içindeki bir organ veya kurul tarafından verilmelidir.”⁴⁰

İstanbul Bildirgesi'nin 5'inci ilkesine göre, “... kanunda veya mahkeme kurallarında düzenlenen gerekçeler ile usullere uygun olanlar dışında bir dava hâkimden alınmamalıdır.” Uygulama Tedbirleri'nde de bu standart daha detaylı şekilde belirlenmiştir.

Uygulama Tedbirleri'nin 5'inci ilkesine göre yargı, “2. Ciddi hastalık veya çıkar çatışması gibi haklı sebepler olmadıkça, bir davanın hâkimden alınmamasını sağlamalıdır. İzin verilebilir çekilme gerekçeleri ile çekilme usulü, kanunla veya mahkeme kurallarıyla düzenlenmelidir.”

Bu standartlara uygun şekilde görevli dairenin belirlenmesi için Yargıtayda kanunla kurulmuş kurullar görevlendirilmiştir.

İş bölümü bakımından ortaya çıkan uyuşmazlıklar hakkında karar vermekle görevli kurullar şunlardır:

- a Hukuk Daireleri bakımından Hukuk İşbölümü İnceleme Kurulu (YK, m. 60),
- b Ceza Daireleri bakımından ise Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu (YK, m. 17/3),
- c Ceza daireleri ile hukuk daireleri arasında ortaya çıkan iş bölümü uyuşmazlıkları bakımından ise Yargıtay Başkanlar Kuruludur (YK, m. 17/1-a).

Ayrıca, davadan el çektirme usulleri kanunda açıkça düzenlenmiştir. (YK, m. 17, 39/2)

3.5

Tarafsızlık

“Bağımsızlık” ve “tarafsızlık” kavramları oldukça yakından ilişkili olsa da birbirinden farklı kavramlardır. Bağımsızlık, mahkemelerin huzuruna gelen kişilerin yargıya güven duymaları bakımından son derece önemli bir ilke olan tarafsızlığın da ön koşuludur. Yargının bağımsız olmadığı bir ortamda, kurumsal anlamda tarafsızlıktan da söz edilemez. “Bağımsızlık” geleneksel anayasal bağımsızlık değerini ifade ederken, “tarafsızlık” belirli bir davadaki konular ve taraflarla bağlantılı olarak siyasi yansızlık da dâhil olmak üzere mahkemenin zihinsel durumuna veya tavrına ilişkindir. “Taraf-

⁴⁰ Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12, § 9.

sızlık” ilkesi ile kastedilen fiilî veya algılanan herhangi bir ön yargının ve yanlılığın bulunmaması ya da bu konuda makul bir kaygının bulunmamasıdır.

3.5.1

Uluslararası Standartlar

Uygulama Tedbirleri'nin 5'inci ilkesinin 3 ve 4'üncü maddelerinde tarafsızlık bakımından rehber kurallar öngörülmüştür. Uygulama Tedbirleri'ne göre yargı,

- 3 Davaların tevzi ve tahsis edilmesine yardımcı olmak ve bunu kolaylaştırmak amacıyla bir hâkimin, ilk atandığında ve sonrasında her yıl, her türlü üyelik, kurum dışı çalışmalar ve diğer mali olmayan çıkarlarını mahkemeye beyan etmesini ve mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını belirtmesini gerektiren bir sistem kurmalıdır.
- 4 Hâkimin mahkeme önündeki bir konuda, makul bir kişi tarafından adil ve nesnel olabilmesinin sorgulanmasına yol açabilecek nitelikte mevcut veya muhtemel çıkar çatışmalarını davanın taraflarına ve yasal temsilcilerine beyan etmesini sağlamalı ve böylelikle tarafların ve yasal temsilcilerinin hâkimin yargılama sürecinden çekilmesini talep etmelerine imkân tanınmalıdır.

3.5.2

Avrupa Standartları

AB hukuku kapsamında, Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı'nın 47. maddesi şu şekildedir: “Herkes, önceden yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, makul bir süre içinde adil ve halka açık bir yargılamadan yararlanma hakkına sahiptir. Herkes, danışma, savunma ve temsil edilme imkânlarından yararlanır”. 47. madde, AB hukukundan doğan tüm hak ve özgürlüklere uygulanır; Şart'ın açıklamaları, AİHS'nin 6. maddesinin medeni haklar ve yükümlülükler üzerindeki sınırlaması olmaksızın Sözleşme'nin 6(1). maddesindeki haklara karşılık geldiğini teyit etmektedir. Bu nedenle 47. madde, AB hukukundan doğan tüm hak ve özgürlüklere ilişkin olarak asgari düzeyde AİHS'nin 6. maddesi tarafından sunulan korumayı güvence altına almaktadır. Bu açık bağlantı, aksi belirtilmedikçe, Avrupa Konseyi hukukunda belirtilen davaların AB hukuku ile ilgili olacağı anlamına gelir. Bununla birlikte AB Temel Haklar Şartı, yalnızca Üye Devletler AB hukukunu uyguladığında (veya ihlal ettiğinde) ülke içinde geçerlidir.

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) başta etik, uygunsuz davranışlar ve tarafsızlık olmak üzere, hâkimlerin mesleki davranışlarını düzenleyen ilke ve kurallar hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin dikkatine sunduğu 3 sayılı Görüş⁴¹ de bu kapsamda ayrıntılı kılavuzluk içermektedir.

41 Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12, § 9.

3.5.3

Tarafsızlık Konusunda İç Hukuk Çerçevesi

2017 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile “yargı yetkisi” başlıklı Anayasa’nın 9’uncu maddesine “tarafsızlık” ilkesi eklenerek tarafsızlığın önemine dikkat çekilmesi son derece isabetli olmuştur.

Yargıtay Kanunu’nun 39’uncu maddesinin 2’nci fıkrasına göre, “Dairelerin veya genel kurulların başkan ve üyeleri reddolunabilirler. Ret hususundaki istemler, reddedilen başkan veya üye katılmaksızın ilgili daire veya genel kurullarca incelenerek kesin karara bağlanır. Daire ve kurulların toplantılarını engelleyen toplu ret istemleri dinlenmez”.

Hukuki imkânsızlık (hâkimin reddi sebebiyle dairede heyetin teşekkül etmemesi) sebebiyle bir dairenin görevine giren işe bakamaması hâlinde bir başka daireyi görevlendirmek, Yargıtay Başkanlar Kurulunun yetkisindedir. (YK, m. 17/a)

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nin 2’nci değeri tarafsızlık olup bu madde, etik eğitim programlarında da ele alınan bir konudur.

Bununla birlikte, Yargıtaya ilişkin tarafsızlık algısının arzu edilen düzeyde olmadığı konusunda mahkeme kullanıcılarına uygulanan anketlerden anlaşılmaktadır. Bunun nedenleri arasında şunlar sayılabilir:

- Yargıtayın adli sistemin bütününden farklı bir yüksek mahkeme olarak algılanmaması ve dolayısıyla genel adli sistemin bir parçası olarak değerlendirilmesi,
- Kurum dışında etkili bir iletişim çalışması yürütülmemesi nedeniyle gerçek dışı ve bazen de iyi niyetli olmayan haber veya bilgilerin toplumda yaygınlaştırılması,
- Kurum içi iletişime yeterli zaman ve emek ayrılmaması nedeniyle Yargıtayda çalışanların da Yargıtayın rolüne ve işlevine ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları,
- Yargıtay tetkik hâkimleri ve Yargıtay Cumhuriyet savcılarının atamalarının HSK tarafından yapılması nedeniyle Yargıtaya aidiyet duygusunun arzu edilen düzeyde olmaması,
- İş süreçlerine ilişkin olarak mahkeme kullanıcılarının yeterli düzeyde bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaması.

3.6

Kanun Önünde Eşitlik

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması” başlıklı 12 numaralı Protokolü’nün 1. maddesine göre, “Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve

sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır”.

Anayasanın 10’uncu maddesine göre, “Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

Yargıtay bakımından kanun önünde eşitlik ilkesinin ayrı bir önemi vardır. Bilindiği üzere, tarihsel ve kurumsal olarak yüksek mahkemelerin hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak ve hukuki denetim yapmak üzere iki temel işlevi vardır. En üst derecedeki yüksek mahkemeleri karakterize eden asıl unsur, hukuki denetim yapmanın ötesinde “*hukukun ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır*”. Zira bir yüksek mahkeme kararı, sadece o davanın taraflarına yönelik “subjektif bir işlev” ile sınırlı değildir. Yüksek mahkeme kararlarının herkese yönelik olması sebebiyle “objektif bir işlevi” de vardır. Bu işlev, Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenmiş olan “kanun önünde eşitlik” ilkesinin bir sonucudur. Bir hukuk kuralı, yurdun bir bölgesinde farklı, başka bir bölgesinde farklı uygulanırsa, eşitlik ilkesi ihlal edilir. Aynı düşünceyle, bir hukuk kuralının benzer olaylarda değişik biçimlerde yorumlanması da eşitlik ilkesini bozar ve bireylerin hukuk sistemine olan güven duygusunu zedeler. İşte bu sebeple, Yargıtayın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu, hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği ve hukuki öngörülebilirliği sağlamak amacıyla içtihat birliğini gerçekleştirmektir.

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nin 5’inci değeri ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nin 5’inci değeri eşitlik olup bu madde etik eğitim programlarında da ele alınan bir konudur. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nin eşitlik değerinin yer aldığı 5.1, 5.2, 5.3’üncü maddelerinde hâkimin yargı görevini yerine getirirken herhangi bir konuda ayrımcılık yapmaması, herkese eşit davranması, ön yargıdan uzak şekilde herkese titizlikle ve önem vererek davranmasının önemi ifade edilmektedir.

Herkese eşit davranmanın yanı sıra herkese eşit davranıldığının da görülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu ise izlenecek şeffaflık politikaları ile sağlanabilir. Özellikle dosyaların öncelikle inceleme kriterlerinin toplum tarafından daha bilinir olması, bu konuda oluşabilecek olumsuz yargıları engeller. Ayrıca İstanbul Bildirgesi’nin 12’nci maddesinde belirtildiği üzere, şeffaflık ve halkın memnuniyetinin ölçülmesi yargı sürecindeki sistemsel zayıflıklardan faydalanarak çıkar peşinde koşan “kapı tutucular”ın türemesini önler.

3.7 Zamana Uyuma

Yargıtayda ortalama görülme süreleri, istatistikler kısmında detaylı şekilde incelenmiştir.⁴² 2020 yılında dosya işlem süreleri, hukuk dairelerinde 191 gün, ceza dairelerinde 353 gün ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında ise 302 gündür. Bu istatistiklerden de anlaşıldığı üzere Yargıtayda dosya işlem süreleri hukuk davaları bakımından Avrupa Konseyi ortalamasına gelmiştir. Ceza davaları bakımından ise ortalama görülme süreleri hızla kısalmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığındaki birikmiş iş yükünün 2021 yılının ilk altı ayında sona ermiş olması nedeniyle ceza davaları bakımından Avrupa standartlarına⁴³ uygun bir dosya işleme süresi standardına ulaşılması için bir yıllık bir süreye daha ihtiyaç bulunmaktadır.⁴⁴

Türk yargı sisteminde hâlen kullanılmakta olan güçlü bilişim altyapısı sayesinde temyiz incelemelerinin makul sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak araçlar geliştirilmiştir. Bunlardan bir tanesi de “Dosya İzleme Sistemi (DİS)” adı verilen elektronik takip mekanizmasıdır. DİS kapsamında temyiz edilen dosyaların işlem basamaklarının her biri için standart süreler belirlenmiş olup bu standart sürelerin aşılması hâlinde elektronik uyarı ve raporlama sistemleri otomatik olarak devreye girmekte, işin yapılmasından ve kontrolünden sorumlu tüm ilgilileri uarmaktadır. Bu şekilde insan hatası olarak değerlendirilebilecek dikkatsizlik, özensizlik, ihmal gibi kusurlardan dolayı dosyaların gecikmesine engel olunmaktadır. Bu şekilde CEPEJ 2020 raporunda⁴⁵ belirtildiği şekilde davaların makul sürede sonuçlandırılmasını destekleyen ve adil yargılanma hakkının ihlalini önleyen mekanizmalar Yargıtayda geliştirilmiştir.

Bununla birlikte, mahkeme kullanıcılarının Yargıtaydaki ortalama görülme sürelerine ilişkin algısı arzulanan ölçüde olumlu değildir. Bunu gidermenin bir yolu, Yargıtaydaki dosya işlem süreleri ile ortalama görülme sürelerini daha açık bir şekilde mahkeme kullanıcıları ile paylaşmak ve halkı aydınlatmaktır. Bu yaklaşım Yargıtayın iletişim stratejisine dâhil edilmelidir. Ortalama görülme sürelerine ilişkin olumsuz algının bir nedeni de adli sistemde yer alan derece mahkemelerindeki gecikme ile Yargıtaydaki dosya inceleme sürelerinin mahkeme kullanıcıları tarafından ayırt edilememesidir. Bu da genel itibarıyla adli sisteme ilişkin memnuniyet düzeyindeki düşüklüğün Yargıtaya sirayet etmesine neden olmaktadır. Daha açık bir anlatımla, mahkeme kullanıcılarının ve halkın Yargıtay algısı genel olarak yargı sistemine ilişkin algıdan ayrılamamaktadır. Bu durumu düzeltmenin yöntemlerinden biri Yargıtayın iletişim stratejisinin daha etkili hâle getirilmesidir.

42 Bkz. Yargıtay Başkanlığı 2015-2020 Yılına İlişkin İstatistikler (Ek-2).

43 Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 108. Avrupa ortalaması hukuk ve ticaret davalarında 3'üncü aşama mahkemeler (kural olarak yüksek mahkemeler) için 207 gün olup Yargıtay 191 gün ile Avrupa ortalamasından daha iyi bir durumdadır. Buna karşılık ceza davaları bakımından ise Avrupa ortalaması 114 gün olmasına rağmen, Yargıtayda bu süre 353 gündür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığındaki birikmiş iş yükünün 2021 yılının ortasında sona ermiş olması nedeniyle ceza dairelerinin ortalama görülme süresinin Avrupa ortalamasına gelmesi ancak 2021 yılında mümkün olabilecektir.

44 Bkz. Yargıtay Başkanlığı 2015-2020 Yılına İlişkin İstatistikler (Ek-2), Grafik 15.

45 Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 94.

Yargıtayın reform çalışmaları kapsamında devam eden bu çalışmaların bölge adliye mahkemeleri ile ilk derece mahkemelerine de uyarlanması ve yaygınlaştırılması yararlı olacaktır.

3.8

Dürüstlük

Dürüstlük, yargı görevinin doğru biçimde ifası için vazgeçilmez bir unsur olup Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nin 3'üncü değeridir. Ayrıca, etik eğitim programlarında yer alan bir ilke olup dürüstlük değerine ilişkin kurallar şu şekildedir:

- 3.1** Adaletin gerçekleştirilmesi kadar, gerçekleştirildiğinin görülmesinin önemi de gözetilerek hâkim kişisel ve mesleki ilişkilerinde söz ve davranışlarında makul bir değerlendirme ile yadırganabilecek ve tarafılık görüntüsü verebilecek durumlardan ve halkın yargıya olan güvenini sarsacak nitelikteki davranışlardan kaçınır.
- 3.2** Hâkim, tüm faaliyetlerinde hukukun üstünlüğüne saygılı olduğunu gösterir, yargının dürüstlüğüne ve bağımsızlığına halkın güvenini yükseltecek biçimde davranır.
- 3.3** Hâkim, yargı görevini kendisine veya başkalarına menfaat sağlamak amacıyla kullanmaz.
- 3.4** Hâkimin, yargılama faaliyetine ilişkin olarak yaptığı, yapacağı veya yapmaktan kaçınması gereken herhangi bir eylem veya işleme ilişkin olarak, kendisi veya aile fertleri, hediye, borç, ağırlama, yarar, ayrıcalık veya lütuf gibi bir menfaat talep etmeyeceği gibi kabul de etmez. Hatta makul ölçüler çerçevesinde yargı görevinin ifasını etkilemeye yönelik olarak algılanabilecek diğer davranışlardan da kaçınır.
- 3.5** Hâkim, yargı personelinin yargılama faaliyetine ilişkin olarak yaptığı, yapacağı veya yapmaktan kaçınması gereken herhangi bir eylem veya işleme ilişkin olarak, hediye, borç, ağırlama, yarar, ayrıcalık veya lütuf gibi bir menfaat talep etmelerine ve kabul etmelerine izin vermez.

Adil yargılamanın en önemli unsurlarından biri dürüst ve doğru biçimde gerçeklerin olduğu gibi ortaya konulmasıdır. Gerçeği saklayan ya da bilerek çarpıtan davranış gösteren kişiler, yargıyı yanıltacakları için büyük bir sorumluluk taşırlar.⁴⁶

Toplum hâkimlerin sadece iyi bir hâkim olmasını değil, aynı zamanda iyi bir insan olmasını da beklemektedir. “Bir hâkim, yalnızca resmî görevlerinin ifası sırasında değil, her zaman onurlu ve yargısal makam için faydalı olacak şekilde, yolsuzluk, aldatma ve hilekârlıktan uzak, iyi ve erdemli hareket etmelidir.” Bu nedenle, dürüstlük sadece mahkeme içindeki çalışmalarda değil, mahkeme dışındaki davranışlarda da geçerli bir temel değerdir. “Tanımlanmış dürüstlük dereceleri yoktur. Dürüstlük mutlaktır. Yar-

46 Aydın, İ., Saldırım, M. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Kolaylaştırıcı El Kitabı, Ankara 2019, s. 19.

gıda dürüstlük bir değerden daha fazlasıdır, bir gerekliliktir.”⁴⁷ Sadece dürüst davranmak yeterli olmayıp aynı zamanda dürüst görünmek de halkın yargıya olan güvenini artıran önemli bir faktördür. Bu nedenle hâkim, davranışlarının makul bir gözlemcinin bakış açısına göre kusursuz olmasını sağlamalıdır.

Hâkim sadece mahkemedeki davranışlarında değil, mahkeme dışındaki davranışlarında da dürüstlük standartlarını korumalıdır.⁴⁸ Dürüstlüğün korunması bakımından “güvenilirlik ve tutarlılık” Yargıtay Stratejik Planı’ndaki temel değerler arasında sayılmıştır (s. 84).

3.9

Erişilebilirlik

Erişilebilirlik, yargılama süreçlerine giriş (avukata ve gerekirse bir tercümana erişim de dâhil olmak üzere makul dava açma giderleri ile diğer masraflar) kolaylığı ve mahkeme olanaklarını etkin şekilde kullanmayı içerir. Bunun yanında adli süreçler ve münferit davaların sonuçları hakkında doğru, eksiksiz bilgi edinme imkânları da erişilebilirlik için gerekli unsurlardır.⁴⁹

TMMİ’nin 9’uncu ilkesine göre, “Uygun maliyetli, fiziksel olarak erişilebilir ve vatan-daşın işlemlerini kolaylıkla sürdürebildiği sistemler geliştirilmelidir. Engelli mahkeme kullanıcılarına teşvik edici hizmet verilmesi, mahkemenin dilini konuşmayan taraflara çeviri hizmeti sunulması, hukuki yardıma ihtiyacı olan dava taraflarına adli yardım sağlanması, alternatif uyuşmazlık çözüm önerilerinde bulunulması, tüm kamuya gerek fiziksel gerek internet ortamında erişilebilir hizmet verilmesi ‘mükemmeliyet’ yolunda ilerleyen her temyiz mahkemesi için bir gerekliliktir.”

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri’nin m. 6.10 hükmüne göre, “Adalete erişim, hukukun üstünlüğü için vazgeçilmez önemde olduğundan hâkim, kendi yetkileri dâhilinde, bu erişimi kolaylaştıracak ve artıracak usulleri benimser”. Dolayısıyla adalete erişim, Yargıtayın temel değerleri arasındadır.

Erişilebilirliğin birçok yönü çeşitli uluslararası metinlerde ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ele alınmıştır. Erişilebilirliğe ilişkin birçok ögenin birlikte ve sistematik şekilde düzenlendiğin en önemli metin ise İstanbul Bildirgesi’dir. Bu nedenle aşağıda, İstanbul Bildirgesi’ndeki sistematığe uygun şekilde, erişilebilirliğin bileşenleri incelenecek, gerektiğinde diğer uluslararası metinler ile AİHM kararlarına atıf yapılacaktır.

47 Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nin Yorumu (Çev. Saldırım, M., Eriş, N., Batur, F.), Ankara 2020 (Yargıtay yayını), s. 78, 101.

48 Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nin Yorumu (Çev. Saldırım, M., Eriş, N., Batur, F.), Ankara 2020 (Yargıtay yayını), s. 79, m. 3.1.

49 IFCE, s. 7.

3.9.1

Kamuya Açık Duruşma

Duruşmaların kamuya açık olması, demokratik toplumda temel bir gerekliliktir. Kamuya açık yargılama ilkesine göre, yargılamanın yapıldığı mahkeme salonlarına vatandaşların ve basın mensuplarının girmesine izin verilmelidir. Bu nedenle mahkeme, halkın ve medyanın duruşmaları izleyebilmesini sağlamalıdır. Bu amaçla duruşma zamanı ve yeri hakkındaki bilgiler kamunun erişimine açık hâle getirilmelidir. Davaya duyulabilecek potansiyel ilgi ve duruşmanın niteliği dikkate alınarak makul ölçüler çerçevesinde halkın izleyebilmesi için yeterli imkânlar sağlanmalıdır. Belirli duruşmaları kısmen ya da tamamen kamu veya medyaya kapalı tutmak için kanunen belirlenen meşru gerekçelerin bulunması hâlinde hâkim, bu gerekçelerin yayımlanmasını sağlamalıdır (İstanbul Bildirgesi, İlke 1).

AİHS'nin m. 6/1 hükmünde de kamuya açık yargılamaya ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Bu hükme göre, "Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar aleni olarak verilir. Ancak demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir."

İstanbul Bildirgesi'nde kamuya açık yargılamanın istisnaları Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme hükümlerine uygun şekilde daha geniş olarak düzenlenmiştir: "Yazılı sunum esasıyla yürütülen tüm kanun yolu işlemlerine veya duruşma öncesi kararlara kamuya açık duruşma şartının uygulanması zorunlu değildir. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 14(1). maddesi, demokratik bir toplumda ahlak, kamu düzeni ya da ulusal güvenlik gerekçeleriyle ya da tarafların özel hayatlarındaki menfaati bunu gerektirdiğinde veya mahkemenin görüşüne göre aleniliğin adaletin tecellisine zarar vereceği özel durumların kesinlikle gerektirdiği ölçüde, mahkemenin kamuyu kısmen veya tamamen duruşmaların dışında tutma yetkisi olduğunu kabul etmektedir. Bu tür istisnai koşullar dışında duruşma, medya mensupları dâhil kamuya açık olmalı ve örneğin belirli kesimden insanlar ile sınırlanmamalıdır. Aile uyuşmazlıkları veya çocuğun velayeti ile ilgili davalar ya da çocukların menfaatinin aksini gerektirdiği durumlar hariç olmak üzere, kamunun duruşmanın dışında tutulduğu durumlarda dahi temel bulgular, deliller ve yasal gerekçeler de dâhil olmak üzere hüküm aleni olarak tefhim edilmelidir."

Kamuya açık yargılama hakkı öncelikle Anayasa'da "D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" başlıklı 141'inci maddede düzenlenmiştir. Bu hükme göre, "Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde karar verilebilir. Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur. Bütün mahkemelerin her türlü kararı gerekçeli olarak yazılır. Dava-

ların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.” Bu anayasal hükme uygun düzenlemeler CMK ve HMK’de de bulunmaktadır.

Yargıtaydaki ilk derece yargılamaları ve temyiz incelemeleri sırasında yapılan duruşmalar kamuya açıktır.

3.9.2

Mahkeme Binalarına ve Bilgiye Kolay Erişim (Mahkemeye Fiziksel Erişim)

“Mümkün olması hâlinde mahkemeye gidiş gelişleri kolaylaştırmak için adliyeler toplu taşıma merkezlerine yakın olmalıdır. Yargı sistemi, mahkemelere en yakın yerlerde bir bilgi sistemi ve kaynak merkezi kurmalıdır. Halkla ilişkiler bürolarında kolaylıkla okunabilen tabelalar, adliye tanıtım kılavuzları ile mahkeme çalışma programlarına ek olarak mahkeme personeli de bulunmalıdır. Mahkeme binaları, profesyonel hukuk hizmetleri için odaların yanı sıra halka yönelik formların doldurulması ve görüşmelerin yapılması amacıyla uygun alanlar ve çocuklar, mağdurlar, engelli kişiler gibi özel ihtiyaç sahibi gruplar için yeterli imkânlar sağlamalıdır. Mahkeme kullanıcılarının yalnızca zamanında ve etkili hizmet değil, aynı zamanda mahkeme personelinden en yüksek standartlarda etik, profesyonel ve hesap verebilir davranış görmeye hakları vardır” (İstanbul Bildirgesi, İlke 2).

Uygulama Tedbirleri’nde mahkeme binalarına ve bilgiye kolay erişim daha geniş şekilde detaylandırılmıştır. Uygulama Tedbirleri’nin 2’nci ilkesinde öngörülen standartlar ile bu standartlara uygunluk bakımından Yargıtaydaki mevcut durum aşağıda gösterilmiştir. Yargı;

- 1 Mümkün olması hâlinde ve kaynakların elverdiği ölçüde, mahkeme binalarının toplu taşıma merkezlerine yakın olmasını sağlamalıdır.
 - * *Yargıtayın İncek/Ankara’daki binası, merkezi bir konumda olup toplu taşıma merkezlerine yakındır. Ayrıca, son derece modern bir bina olması nedeniyle mahkemeye fiziksel erişim bakımından mahkeme kullanıcılarına geniş imkânlar sağlamaktadır. Kolay erişilebilir olması amacıyla sadece Yargıtayda görev yapanların değil, yargı hizmeti alan avukatların, tarafların ve halkımızın da ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanmıştır. Ağır işlem ve üretim gerektiren yapı malzemelerinden özellikle kaçınılarak sürdürülebilir, iklime uygun, enerjiiyi verimli kullanan, çevreye duyarlı bir yapı inşa edilmiştir. Binanın profesyonel ve yenilikçi tasarımı, Yargıtayın kurumsal kimliğini temsil etmektedir.*
- 2 Mahkeme işlemlerine katılmak veya mahkeme programlarına erişmek için fiziksel olarak seyahat engeli bulunan kişiler düşünülerek gezici mahkeme veya gece mahkemesi programları, telefon ya da video konferans veya ön duruşmaların çevrim içi görüşme ortamlarında yapılması gibi mahkeme hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin yenilikleri desteklemelidir.

- * *Yargıtayın çevrim içi görüşme konusunda teknik imkânları bulunmakta olup bunlar gerektiğinde kullanılabilir. Ancak gece mahkemesi, gezici mahkeme gibi öneriler daha çok ilk derece mahkemelerinin baktığı göreceli olarak daha basit davalar bakımından düşünülmüştür. Bu nedenle yüksek mahkemelere uygulanabilir nitelikte değildir.*
- 3** Mahkeme binasındaki büroların yönlerini gösteren belirgin ve kolaylıkla anlaşılabilir levhalar yerleştirmelidir.
 - * *Yargıtay binasında birimlerin ve mahkemelerin yönlerini gösteren belirgin ve kolaylıkla anlaşılabilir yönlendirme tabelaları ve broşürler bulunmaktadır.*
- 4** Mahkeme kullanıcılarına bilgi sağlamak amacıyla mahkeme binasının girişinde danışma veya hizmet masaları kurulmalıdır.
 - * *Yargıtayda “ön büro” bulunmakta olup danışma ve hizmet masası olarak görev yapmaktadır.*
- 5** Duruşmalara, yargulamalara ve mahkeme salonlarına ilişkin programları açık ve anlaşılır bir şekilde mahkeme binasında asmalıdır.
 - * *Duruşma listeleri, her bir dairenin duruşma salonuna asılmaktadır.*
- 6** Mahkeme kullanıcılarının dilini konuşabilen mahkeme personeli çalıştırmalı ve bulundurmali veya alternatif olarak, çevirmen yardımını gecikmeksizin temin edebilmelidir.
 - * *CMK m. 324/5 hükmüne göre gerekli olması hâlinde duruşmalarda ücretsiz tercüman temin edilmektedir.*
- 7** Gerektiğinde tanıklar için uygun güvenlik sağlayan alanlar dâhil olmak üzere, mahkeme kullanıcıları için rahat bekleme alanları temin etmelidir.
 - * *Tanıklar için uygun güvenlik sağlayan alanlar dâhil olmak üzere, mahkeme kullanıcıları için rahat bekleme alanları mevcuttur.*
- 8** Çocuklar, özel ihtiyaçları olan kullanıcılar ve cinsel şiddet veya aile içi şiddet mağdurları gibi mahkeme kullanıcılarının özel ihtiyaçlarına uygun imkânlar sağlamalıdır.
 - * *Özel ihtiyaçları olan mahkeme kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun imkânlar bulunmaktadır.*
- 9** Güvenli, temiz, uygun ve kullanıcı dostu mahkeme binaları sağlamalıdır.
 - * *Yargıtay Başkanlığı Yeni Hizmet Bina Projesi, 19 Temmuz 2019 tarihinde ABD’de düzenlenen “En İyi Sürdürülebilir Yapı - Ofis Kategorisi” yarışmasında “birinci” olmuştur.*

- 10 Tek durak ilkesiyle hizmet sağlamak üzere kaynak merkezi tesis etmelidir.
- * *Mahkeme kullanıcıları tek bir noktadan (ön bürodan) işlemlerini gerçekleştirebilmektedir.*
- 11 Basit, açık ve erişilebilir formatta mahkeme kullanıcı rehberleri, afişler ve diğer bilgilendirici materyaller yayımlamalıdır.
- * *Basit, açık ve erişilebilir formatta mahkeme kullanıcı rehberleri, afişler ve diğer bilgilendirici materyallerin zenginleştirilmesi ve dijital ortamda da ulaşılabilir olması için 01.09.2021'de hizmete giren Yargıtay binasında gerekli çalışmalar yapılmalıdır.*
- 12 Hâkimler ve mahkeme personeli için yönetim eğitimi programları oluşturmalı ve zorunlu kılmalıdır.
- * *Hâkimler ve mahkeme personeli için adli kalite yönetimi eğitimi programları geliştirilmelidir.*
- 13 Mahkeme oturum saatleri, mahkeme binası kılavuzları ve ilgili dava bilgileri gibi mahkeme kullanıcıları açısından faydalı bilgileri içeren kamuya açık internet sitesi oluşturmalıdır.
- * *Yargıtayın kamuya açık internet sitesi mevcut olup oturum saatleri, mahkeme binası kılavuzları ve ilgili dava bilgilerine elektronik ortamda ulaşılabilir. Ayrıca, davanın aşamaları telefon mesajı yoluyla taraflara iletilmektedir.*

3.9.3

Yargı Sistemine Erişim

“Mahkemeler, potansiyel mahkeme kullanıcılarına standart, kullanıcı dostu formlar ve yönergeler sağlamalı; dava giderleri, mahkeme usulleri ve duruşma takvimleri hakkında açık ve doğru bilgi vermelidir. Bu bilgiler ayrıca internet aracılığıyla da yaygınlaştırılmalıdır. Mahkemeler, uygun hâllerde, potansiyel mahkeme kullanıcılarına adalete ulaşacak farklı yolların olduğunu, dava açmanın bunlardan yalnızca birini teşkil ettiğini bildirmek amacıyla ‘çok kapılı adliye’ sistemini benimsemeli ve hukuki yardım başvuruları bakımından yardım sağlamalıdır. Kamunun yararlanabileceği yeterli hukuki yardımın olmadığı hâllerde, hukuki yardıma ihtiyacı olan dava taraflarının kamu yararı için hukuk profesyonelleri tarafından ücretsiz olarak (*pro bono*) temsil edilmesini teşvik etme, mahkeme dostları (*amici curiae*) tayin etme ya da alternatif uyuşmazlık çözümü önerme gibi girişimlerde bulunmak yargının sorumluluğudur. Mahkemeler uygun ruhsatsız kişilerin mahkeme huzurunda tarafları temsil etmesine izin verebilir.” (İstanbul Bildirgesi, İlke 3)

Uygulama Tedbirleri’nde yargı sistemine erişimin standartları daha açık bir şekilde düzenlenmiş olup bu standartlara uygunluk bakımından Yargıtaydaki durum aşağıda açıklanmıştır:

- 1 Standart, kullanıcı dostu formlar ve yönergeler geliştirmeli ve uygulamalıdır.
 - * *Bu konuda mahkeme kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde formlar ve yönergeler geliştirilebilir.*
- 2 Dava giderleri, mahkeme usulleri ve duruşma takvimleri gibi konulara ilişkin bilgileri açık ve doğru biçimde yayımlamalı; kaynakların imkân verdiği ölçüde, bu bilgileri internet veya otomatik telefon sistemleri aracılığıyla yaymalıdır.
 - * *Bu konuda kılavuzlar geliştirilebilir ve standartta öngörülen şekilde iyileştirici tedbirler alınabilir ve mevcut olanlar geliştirilebilir.*
- 3 Mahkeme kullanıcılarının internet üzerinden formları temin edebilmesini ve dava giderlerini ödeyebilmesini sağlayan sistemler uygulamalıdır.
 - * *UYAP sistemi üzerinden geliştirici çalışmalar yapılabilir.*
- 4 Davanın tarafları ile halkın, hükümler de dâhil olmak üzere, dava bilgilerini internet sitesinden temin edebilmesini sağlayan sistemler uygulamalıdır.
 - * *Mahkeme kullanıcılar dava bilgilerine internet üzerinden erişilebilir, ayrıca halk da Yargıtayın tüm kararlarına 2015 yılından itibaren internet sitesinden ulaşabilmektedir.*
- 5 Müdahalesinin istenebileceği ceza hukuku konularında Kamu Savunucusu bürosu tesis etmeli veya tesis edilmesi için teşvikte bulunmalıdır.
 - * *Türk hukuk sisteminde “Kamu Savunucusu” müessesesi bulunmamakta olup bu konudaki boşluk Cumhuriyet savcıları ve adli yardım aracılığıyla temin edilen avukatlık hizmeti ile karşılanmaktadır. Mahkeme kullanıcıları sosyal ve ekonomik durumlarını gösteren belgeleri ibraz ederek mahkeme kararıyla adli yardımdan yararlanabilirler.⁵⁰ Yargıtay aşamasında da adli yardım talebinde bulunmak mümkündür. (HMK, m. 336/III)*
- 6 Mahkemede yasal temsil giderini karşılayamayacak olan davanın tarafına bir avukatın ücretsiz (pro bono) hizmet sunmasını gerekli kılmalıdır.
 - * *Önceki maddede (m. 5) açıklanan mevcut adli yardım sistemi nedeniyle avukatın ücretsiz (pro bono) çalışmasına gerek bulunmamaktadır.*
- 7 Muhtaç kişilere hukuk hizmetleri sağlamak amacıyla Adli Yardım Kliniklerinin kurulmasını teşvik etmelidir.
 - * *Mevcut adli yardım sistemi nedeniyle Adli Yardım Kliniklerine gerek bulunmamaktadır.*

50 Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 36.

- 8 Vaka değerlendirmesi, arabuluculuk, tahkim, uzlaştırma ve karmaşık dava yönetimi dâhil olmak üzere çeşitli uyuşmazlık çözüm süreçlerini öneren uyuşmazlık çözümüne ilişkin çok kapılı adliye sistemi yaklaşımını uygulamalıdır. Bu hizmetler vasıflı, ehil ve deneyimli arabulucular, vaka değerlendiricileri ve hakemler tarafından sağlanmalı ve dava açmadan önce veya davanın başka herhangi bir aşamasında kullanılabilir olmalıdır.
- * *Türk hukuk sisteminde Yargıtay aşamasındaki davalar bakımından da arabuluculuk yoluna başvurulabilir. Ancak çok kapılı adliye sisteminin gerektirdiği diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin tamamı Türk hukuk sisteminde mevcut değildir veya gelişmemiştir.*
- 9 Özellikle miras, nafaka, velayet ve evlilik uyuşmazlıkları gibi konulara ilişkin medeni hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için dava taraflarına geleneksel yöntemlere alternatif olarak ekonomik yollar sunan dostane uyuşmazlık çözüm merkezi kurulmalıdır.
- * *Belirtilen konularda “dostane uyuşmazlık çözüm yöntemleri” bulunmamaktadır.*
- 10 Tarafların elektronik araçlarla delil sunmasını sağlamalıdır.
- * *Avukatlar elektronik araçlarla delil sunma olanağına sahiptir. Taraflara bu olanak tanınmamıştır. Ayrıca temyiz aşamasında yargılama sırasında sunulması gereken delillerin ibrazı da usulen mümkün değildir. Bu durum, Yargıtayın temyiz mahkemesi olmasının bir sonucudur.*
- 11 Koşulların haklı kıldığı durumlarda, uygun bir ruhsatsız kişinin mahkemede bir tarafa yardımcı olmasına izin vermelidir.
- * *Avukatlık hizmetlerinin ve adli yardımın gelişmiş olması nedeniyle ruhsatsız kişinin mahkemede bir tarafa yardımcı olmasına izin verilmesine gerek bulunmamaktadır. Ancak özel kanun hükümleri gereğince buna imkân veren düzenlemeler hukuk sistemimizde mevcut olup sadece özel olarak kanunda öngörülen oldukça sınırlı hâllerde bu yola başvurulabilir.*

3.9.4

Mahkeme Kullanıcılarına Ücretsiz Yazılı ve Sözlü Çeviri İmkânları Sağlanması

Sanıkların ücretsiz şekilde yazılı ve sözlü çeviri imkânından yararlanması, Avrupa İnsan Hakları Bölgesi'nde uzun zamandan beri kabul edilen bir haktır.⁵¹

Küresel ölçekte ise bu hak, İstanbul Bildirgesi'nde bir standart olarak kabul edilmiş ve detaylandırılmıştır. “Suçlanan kişinin kendisine yöneltilen suçlamayı anladığı dil-

51 Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyinin ceza davalarında yazılı ve sözlü tercüme hakkına ilişkin 2010/64/EU sayılı ve 20 Ekim 2010 tarihli Direktifi, OJ 2010 L 280.

de öğrenme hakkı, temel bir insan hakkıdır. Suçlanan kişinin mahkemede kullanılan dili anlayamaması ve konuşamaması hâlinde, ücretsiz olarak sözlü çeviriden yararlanma hakkı da temel bir insan hakkıdır. Nitekim mahkeme kullanıcısının mahkemede kullanılan dilleri anlayamaması, o kişi açısından yargılamanın şeffaflıktan tamamen yoksun olması anlamına gelir. Dava sırasında sözlü veya yazılı çeviri olmaksızın, bir belgenin kanıt olarak sunulması bazı durumlarda mümkün olmayacağı gibi bir tanık da ifade veremeyebilir. Bu nedenle mahkemede hem yazılı hem sözlü çeviri için gerekli imkânların bulunmasını sağlamak hâkimin ya da adalet yönetiminin sorumluluğudur” (İstanbul Bildirgesi, İlke 4).

Uygulama Tedbirleri'nin 4'üncü maddesine göre, “Davanın taraflarının içinde yer aldıkları yargılama süreçlerini izleyebilmeleri ve anlayabilmeleri, yargıda şeffaflığın ve yargı kararlarının adil olduğuna duyulan güvenin temel bileşeni olduğundan, yargı:

- 1 Mahkeme huzurunda tarafların, yargılama işlemlerindeki dili anlamalarını sağlamalıdır.
- 2 Mahkemenin yargılama işlemlerindeki dilini anlayamıyor ya da konuşamıyorsa, tanığa veya mahkeme kullanıcısına ücretsiz çevirmen desteği sağlamalıdır.”

CMK m. 324/5 hükmüne göre gerekli olması hâlinde duruşmalarda ücretsiz tercüman temin edilmektedir.

3.9.5

Adli Bilgiye Erişim

Adli bilgiye erişim, adalete erişimin önemli bir bileşenidir. Adli bilgiye erişim, İstanbul Bildirgesi'nin 6'ncı ilkesinde şu şekilde açıklanmıştır:

“Adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilir hâle getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere, halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde erişmelidir. Bu erişim, mahkemenin internet sitesi üzerinden veya uygun ve erişilebilir kayıtlar vasıtasıyla sağlanabilir. Bu bilgiler, gerekçeli kararları, dilekçeleri, talepleri ve delilleri içermelidir. Mahkeme tarafından henüz delil olarak kabul edilmemiş yazılı ifadeler veya benzeri delil niteliğindeki belgeler hariç tutulabilir. Mahkeme belgelerine erişim, yalnızca davaya ilişkin malzeme ile sınırlı olmamalı, aynı zamanda dava harçlarının tahsili, bütçe ödeneklerinin kullanımını ve benzeri bütçeye ilişkin verilerin yanı sıra iş yükü ve dava temizleme oranları istatistikleri gibi mahkemeye ilişkin idari bilgileri de içermelidir. Hâkimler olası çıkar çatışmalarını açıklamalıdır.”

Uygulama Tedbirleri'nde adli bilgiye erişime ilişkin detaylı standartlar öngörülmüş olup mevcut durum ile standartların karşılaştırılması aşağıda yer almaktadır.

Yargı görevlerinin ifasında ve adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığın görünürlüğü ve gerçekliği vazgeçilmez önem taşıdığından, yargı:

- 1 Hâkimin vakaları, kanunları ve kararını haklı kılan hukuki gerekçeleri hükümde anlaşılır bir dille belirtmesini gerekli kılmalıdır.
 - * *Yargıtaydaki karar kalitesinin bu standartlara göre daha çok yükseltilmesi için çalışmalara devam edilmelidir. Bu kapsamda, şu ana kadar Yargı Etiği Danışma Kurulu ile Hukuk Genel Kurulu karar yazımında paragraf sisteme geçmiştir. Mayıs 2021’de hukuk daireleri ve ceza daireleri için ayrı ayrı olmak üzere karar yazımında kullanılacak rehber hazırlanması için komisyonlar oluşturulmuştur.*
- 2 Mahkeme kayıtlarına kolay erişimi ve bilgilere çabuk ulaşmayı sağlayacak bir mahkeme kalemini hazır bulundurmalıdır.
 - * *Avukatlar tüm işlemlerini bilişim sistemi üzerinden yapabilmekte ve dosyalarına elektronik araçlarla erişebilmektedir. Davanın tarafları da dosyaları ile ilgili bilgilere elektronik araçlarla ulaşabilirler. Ayrıca Yargıtayda ön büro hizmeti de verilmektedir. Bununla birlikte ön büro hizmetinin en iyi örnekler dikkate alınarak geliştirilmesi gerektiği, yapılan anket çalışmalarından anlaşılmakta olup bu konuda mahkeme kullanıcıların memnuniyet düzeyi arzu edilen seviyeye ulaştırılmalıdır.*
- 3 Kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanunlara tabi olarak, henüz delil olarak kabul edilmemiş yazılı ifadeler ve benzeri delil niteliğindeki belgeler dışında, gerekçeli kararlar, dilekçeler, talepler ve deliller dâhil olmak üzere, hem görülmekte olan hem de sonuçlanan yargılama süreçlerine ilişkin bilgilerin kamu erişimine açık olmasını sağlayan sistemleri kurmalıdır.
 - * *Yargıtayın tüm kararları 2015 yılından itibaren kamunun erişimine açıktır. “... Dilekçeler, talepler ve deliller dâhil olmak üzere, hem görülmekte olan hem de sonuçlanan yargılama süreçlerine ilişkin bilgilerin kamu erişimine açık olmasını sağlayan sistemler” yüksek mahkemeler bakımından uygulanabilir değildir.*
- 4 Mahkemenin iş yükü istatistikleri ve dava temizleme oranlarına ilişkin bilgileri düzenli olarak yayımlamalıdır.
 - * *Her yıl düzenli olarak iş yükü istatistikleri ve dava temizleme oranlarına ilişkin bilgiler Yargıtay internet sitesi üzerinden ve Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanmaktadır. Ayrıca Yargıtay her yıl başında hazırladığı Faaliyet Raporu ile mevcut iş yükü istatistiklerini toplumla paylaşmaktadır.⁵²*
- 5 Dava giderlerinin tahsili ve bütçe ödeneklerinin kullanımı gibi bütçeyle ilgili verilere ilişkin bilgilerin kamuya açık olmasını sağlamalıdır.
 - * *Her yıl bütçeye ve bu bütçenin harcanmasına ilişkin tüm bilgiler faaliyet raporu adı altında kamunun erişimine açık şekilde yayımlanmaktadır.*

52 2019 Faaliyet Raporu için bkz. https://www.yargitay.gov.tr/documents/2019_faaliyet.pdf. Erişim: 10.01.2021.

3.9.6

Mahkeme Masrafları

Adalet erişim bakımından önemli bir unsur da mahkeme masraflarıdır. CEPEJ raporlarında 3.000 avronun tahsil edilmesi için gerekli mahkeme masrafları, gayri safi milli gelir de dikkate alınarak değerlendirilmektedir.⁵³ Bu hesaplama yöntemi genel mahkemelere ilişkin bir ölçü olup yüksek mahkemelere özgü bir kriter öngörülmemiştir.

Yargıtay bakımından ise 3.000 avro karşılığı TL'nin tahsiline ilişkin bir dava, temyiz sınırının altında kaldığından bu konuda Yargıtaya bir başvuru yapılamayacaktır. Bu kapsamda Avrupa Konseyi bölgesi için temyiz mahkemelerine özgü belli bir standardın belirlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

3.10

İçtihatların Öngörülebilirliği ve Tutarlılığı ile Kalitesi

Kararların bir yüksek mahkeme tarafından hukuka uygunluğunun denetlenmesi, mahkemeler tarafından verilen kararların doğru ve eşit şekilde tüm yurt düzeyinde uygulanması suretiyle hukuki güvenlik ve sosyal barışın sağlanmasına ve korunmasına hizmet ettiği ölçüde bir anlam ve değer ifade eder. Aksi hâlde eşitlik ilkesine aykırılıklar nedeniyle adalet duygusu sarsılır, mahkemelere duyulan güven azalır, uyuşmazlıklar artar, sosyal barış ve hukuk düzeni bozulur, adalet idesinden uzaklaşılır. Adalet, eşitlik, özgürlük, hukuki güvenlik ve toplumsal barış ancak bu temel düşünce üzerine yapılandırılan bir hukuk sistemi ile sağlanabilir.

Bu nedenle bir hukuk sisteminde mahkeme kararlarının öngörülebilir ve tutarlı olması bakımından temyiz denetimi yapan yüksek mahkemelerin görevleri son derece önemlidir. Bu nedenle konunun farklı yönlerden incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

3.10.1

Aynı İşe Farklı Dairelerin Bakmaması

İçtihat tutarlılığının ve öngörülebilirliğin sağlanması bakımından, aynı işe bakan farklı dairelerin kapatılmasına ilişkin süreç Temmuz 2021 itibarıyla sonuçlanmıştır. Yapılan çalıştaylarda, kurum içi ve kurum dışı anketlerde içtihat tutarsızlığına yönelik riskin en önemli sebebinin aynı işe farklı dairelerin bakması olduğu yönünde ortak bir sonuç çıkmıştır. İşte bu amaçla, Yargıtaydaki daireler kapatılırken aynı işe farklı dairelerin bakmasından kaynaklanan içtihat farklılığına neden olan riskler kontrol altına alınmıştır.

53 Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 34.

3.10.2

İçtihatların Birleştirilmesi

Yargıtay Kanunu'na göre,

- a) Hukuk daireleri arasında veya ceza daireleri arasında içtihat uyuşmazlıkları bulunursa (YK, m. 15/2b),
- b) Yargıtay dairelerinden biri; yerleşmiş içtihadından dönmek isterse, benzer olaylarda birbirine uymayan kararlar vermiş bulunursa (YK, m. 15/2-c),
- c) Hukuk Genel Kurulunun benzer olaylarda birbirine aykırı biçimde verdiği kararları ile Ceza Genel Kurulunun yine benzer olaylarda birbirine aykırı olarak verdiği kararları veya Hukuk Genel Kurulu ile Ceza Genel Kurulu; Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi; Hukuk Genel Kurulu ile bir ceza dairesi veya Ceza Genel Kurulu ile bir ceza dairesi; Ceza Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi veya bir hukuk dairesi ile bir ceza dairesi arasındaki içtihat uyuşmazlıkları varsa (YK, m. 16/5)

içtihadı birleştirme kararı verilebilmektedir.

Yargıtay Kanunu'nda öngörülen içtihadı birleştirme sisteminin içtihat birliğinin gerçekleştirilmesinde tek başına ihtiyacı tam olarak karşılayamadığı çalıştaylarda ve anketlerde ifade edilen kurum içi ve kurum dışı görüşlerden anlaşılmaktadır. Özellikle bir hukuk dairesi ile Hukuk Genel Kurulu veya bir ceza dairesi ile Ceza Genel Kurulu arasındaki içtihat tutarsızlığının Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesi, konusunda uzman olmayan üyelerin görüşlerinin belirleyici olması sonucu doğurmaktadır. Bu yönlerden içtihadı birleştirme müessesinin iyileştirilmesi bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

3.10.3

Tavsiye Görüşü

Karşılaştırmalı hukukta yüksek mahkemeler "tavsiye görüşü" adı altında henüz uyuşmazlık önlerine gelmeden kararlar verebilmektedir.

Fransa'da 15 Mayıs 1991 tarihli bir yasa ile Yargıtaya tavsiye görüşü verme yetkisi verilmiştir. Bu prosedür Yargıtaya yeni metinlerin yorumlanması konusundaki tutumunu nispeten hızlı bir şekilde ifade etme imkânı vermektedir. Bu, derece mahkemelerinin Yargıtaya başvurmakta güçlük çektiği belirli bir kurala ilişkin olarak alacağı tutumu tahmin etmesini sağlar. Prosedür katı bir şekilde düzenlenmiştir ve önceden belirlenen sıkı koşullara uymalıdır:

- Talep, devam eden bir dava kapsamında kendisine yöneltilen bir soruyla ilgili olarak Yargıtayın görüşünü sormaya karar veren bir yargı mahkemesi tarafından yapılmalıdır. Dava tarafları Yargıtaydan tavsiye görüşü isteyemezler.
- Soru hukuki olmalı ve dahası yeni olmalıdır.
- Tavsiye talep edilen hukuki sorun ciddi bir zorluk yaratmalı ve bazı anlaşmazlıklarda ortaya çıkmalıdır.

- Yargıtay, kanunla belirlenen bu koşullara ek olarak başka bir gereklilik daha eklemiştir: Gündeme getirilen soru, daha önce bekleyen temyiz konusu bir dosya ile ilgili olmamalıdır. Buradaki amaç, temyiz başvurusunun yapıldığı konu üzerinde ilgili dairenin karar verme yetkisine müdahale etmemektir.

Tavsiye kararı verecek Yargıtay heyetinin oluşumu, görüş talebinin hukuk veya ceza davasıyla ilgili olup olmadığına bağlı olarak değişir. Heyete Yargıtay Başkanı başkanlık eder. Tavsiye görüşü talebin yapıldığı tarihten itibaren üç ay içinde verilmelidir. Görüş isteyen mahkeme bu karara uymak zorunda olmadığı gibi, Yargıtay da verdiği görüşle bağlı değildir. Bu şekilde bir bakıma mahkemeler arasında diyalog sağlanmıştır.

Fransa'da Yargıtay yılda yaklaşık olarak on görüş bildirmektedir.

Fransız Yargıtayında kullanılan bu sistem, AİHM'de 16 numaralı Protokol'ün yürürlüğe girmesi ile birlikte uygulanmaya başlanmıştır.

3.10.4

Karma Heyet

Fransa, İtalya ve Romanya'da Yargıtayın bir dairesi, temyiz incelemesi sırasında bir dosyanın birden fazla dairenin uzmanlık alanına girdiğini tespit ederse ilgili uzmanlık dairelerinden gelen üyelerin katılımıyla oluşturulacak karma heyet hâlinde temyiz incelemesinin yapılması için temyiz incelemesi ile görevli daire dosyaya bakmaktan feragat edebilir. Bu şekilde daireler arasında içtihat farklılıklarının oluşmasını engellemeye yönelik bir sistem geliştirilmiştir. Aynı sistemin Yargıtay tarafından da benimsenmesi, içtihat tutarlılığının güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.

3.10.5

Muvafakat Sistemi

Bir dairenin vereceği karar, diğer dairelerden herhangi birinin daha önce verdiği kararlar ile çelişiyorsa ilgili dairenin muvafakati alınmadan karar verilemez. Benzer şekilde, bir dairenin vereceği karar, içtihadın gelişimi ve tutarlılığı bakımından diğer dairelerin de görevinin kapsamına giriyorsa ilgili dairelerin de karara muvafakat etmesi gerekir. İsviçre Federal Mahkemesinde uygulanan bu sistem, içtihat aykırılıklarını önlemeye yönelik bir uygulamadır.

3.10.6

Daireler Arasındaki İş Bölümü

CEPEJ'in Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi'nin davaların dağılımına ilişkin kısmında özellikle davaların tevziinde objektif bir yöntemin olup olmadığı, mahkemenin etkinliğinin artırılması için davaların yeniden tevzi edilmesinin mümkün olup olmadığı soruları sorulmaktadır. Yargıtayda yılsonunda iş yüküne göre yeniden iş dağılımını düzenlemeye imkân veren bir sistem uygulanmaktadır. Daireler arasında iş bölümü yapılırken, uzmanlık ölçüsünün göz önünde

bulundurulması suretiyle, içtihat tutarlılığını güçlendirecek ilkeler benimsenmesi de önem taşımaktadır. Yargıtayın iş yükündeki azalmaya bağlı olarak iş bölümü de aşağıdaki ilkeler doğrultusunda belirlenebilir:

1 Yargıtayın tekliği ve bütünlüğü ilkesi:

Daireler iş bölümü çerçevesinde Anayasa ve kanunun Yargıtaya verdiği görevleri yerine getirirler. Daireler arasındaki iş yükü ve ortalama görülme süreleri konusundaki ahenksizliğin olabildiğince giderilmesi gerekir.

2 İş yükünün paylaşımında esasa ilişkin inceleme yapılan dosya sayısının dikkate alınması ilkesi:

Gönderme, temyiz ve karar düzeltme isteminin süreden ve miktardan reddine dair kararlar ayıklandıktan sonra dairelerin esastan inceledikleri dosya sayıları dikkate alınarak Yargıtay dairelerinin iş bölümü değerlendirilmelidir. Ön inceleme konusu olabilecek dosyalar hakkında verilen karar sayısı iş yükünün belirlenmesinde dikkate alınmamalıdır. Dairelerin etkili bir ön inceleme sistemi kurmaları, özellikle de Yargıtay Başkanlar Kurulunun 11.01.2019 tarihli ve 3 sayılı Kararı uyarınca belirlenen öncelik verilecek dosyalara ilişkin kararı göz önünde bulundurmaları teşvik edilmelidir.

Bu konuda göz ardı edilmemesi gereken bir husus da dosyaların nitelik olarak ağırlığıdır. İtalya'da Yargıtay bu konuda bazı ölçütler geliştirmiştir. Tasnif işlemi sonrasında temyiz başvuruları konularına göre gruplandırılır ve her birine aşağıda belirtilen tarama ölçütüne göre bir ağırlık değeri atanır:

Ağırlık değeri (derecesi/puanı) 1: Daha önce karara bağlanmış davaları konu alan temyiz başvuruları, gerekçe eksiklikleri/kusurları, başvuru gerekçelerinin sayısı üçten fazla olmayan dilekçeler,

Ağırlık puanı 2: Üstteki ve alttaki paragraflarda belirtilen durumlara uymayan başvurular,

Ağırlık puanı 3: Konusu yeni davalar/meseleler olan temyiz başvuruları ya da kararın bağımsız noktalarını ilgilendiren çok sayıda kontrolden (sansürden) geçirilmesi talep edilen ve/veya birçok kısmında homojen olmayan hukuki durumlar barındıran temyiz başvuruları,

Ağırlık puanı 4: Konusu zorluk derecesi yüksek davalar/meseleler olan başvurular,

Ağırlık puanı 5: Konunun ve/veya ilgili yasanın karmaşık (kompleks) doğası nedeniyle zorluk derecesi çok yüksek temyiz başvuruları.

3 Uzmanlaşma ilkesi:

Özellikle büyük sayılara ulaşan uyuşmazlık türleri mahkemesine, tarafların sıfatına, dava açanın sıfatına, bölgesine, dosya numarasının tek veya çift olmasına göre şekli ölçütler kullanılarak farklı dairelere yönlendirilmemelidir. Ayrıca çoğunlukla birlikte işlenen suçlarda, (örneğin hakaret ve tehdit suçları için) aynı daire görevli olmalıdır.

4 Dairelerin görev tanımının açıklığı ilkesi:

Dairelerin görev sınırları, Yargıtay dışındaki hukukçuların da rahatlıkla anlayabileceği şekilde tanımlanmalı ve bu konuda dairelerin görüşleri de alınarak oluşturulan bir rehber hazırlanmalı ve yayımlanmalıdır. Bu rehber, her yıl iş bölümüne ilişkin Genel Kurul kararının kabul edilmesinden itibaren en geç 15 gün içinde fiziki ve elektronik olarak yayımlanmalı ve en geniş şekilde yaygınlaştırılmalıdır.

5 İçtihat farklılıklarının en aza indirilmesi ilkesi:

En üst derecedeki yüksek mahkemeleri karakterize eden asıl unsur, hukuki denetim yapmanın ötesinde, "hukukun ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır". Yargıtayın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu; hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği ve hukuki öngörülebilirliği sağlamak amacıyla içtihat birliğini gerçekleştirmektir. Kanunlar yurdun bir kısmında farklı başka bir kısmında farklı uygulanırsa, kanun önünde eşitlik başta olmak üzere hukuki öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik ilkeleri zedelenmiş olur. Bu konu bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra çok daha önemli hâle gelmiştir.

6 Dosyaların ortalama görülme sürelerinin eşitliği ilkesi:

"Yargıtayın tekliği ve bütünlüğü ilkesi"nin tamamlayıcısı olarak dosyaların Yargıtaydaki ortalama görülme süreleri bakımından makul olmayan farklılıklar bulunmamalıdır. Bu ilke mutlak eşitlik anlamında olmayıp en azından dairelerin ortalama görülme sürelerinin birbirine olabildiğince yakın olmasını ifade eder. Ayrıca kanunlarda acele görülmesi gereken işler ile (nafaka, cismani zararlardan doğan davalar, velayet, tutuklu işler, yakın zamanda zaman aşımına uğrayacak suçlar gibi) insani ve sosyal düşüncelerle ya da suçların cezasız kalmaması bakımından bazı dosyalara öncelik verilmesi bu ilkenin istisnalarından birkaçı olarak kabul edilebilir.

Yukarıda kısaca açıklanan ilkelerin biri veya birkaçı öne çıkarılmadan, tamamı gözetilerek iş bölümü belirlenmelidir.

3.10.7

Bağlantılı Dosyalar

Aralarında fiilî veya hukuki irtibat olan dosyaların aynı dairede görülmesi ya da başka bir dairede görüle bile irtibatlı tüm dosyaların göz önünde bulundurulması, hukuki istikrar ve içtihat tutarlılığı açısından yararlı olacaktır. Nitekim 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı'nın "Hedef-5.2. İçtihat tutarlılığının artırılması" başlığının 3 numaralı stratejisinde "Bağlantılı dosyaların Yargıtay dairelerinde ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında UYAP'tan izlenmesi ve dosyaların tevziinde bu hususun dikkate alınması" öngörülmüştür. Bu konudaki çalışmaların devamlı şekilde geliştirilmesi faydalı olacaktır.

3.10.8

Vaka Denetimi ve Hukuki Denetim Ayrımı

Gerekçeli karar yazımında vaka denetimi ve hukuki denetim ayrımına dikkat edilmesi ve kararda bu konunun da açıkça ifade edilmesi faydalı olacaktır. Aynı yaklaşım ilk derece ve BAM'larda da dikkate alınmalıdır. Bu husus, temyiz denetimini de kolaylaştıracak ve tarafların usul memnuniyetini artıracaktır.

3.10.9

İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararlarının Yargıtay Kararları ile Uyumlaştırılması

Yargıtayın içtihadı yaygınlaştırma politikasına ilişkin araçlar aşağıda incelenmiştir.⁵⁴ Bu başlık altında ise ilk derece ve bölge adliye mahkemelerine yönelik olarak Yargıtay içtihatlarının uyumlaştırılması konusunda alınması gereken özel tedbirler incelenecektir.

- 1 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 35'inci maddesinin 1'inci fıkrasının 3'üncü bendine göre, "Resen veya bölge adliye mahkemesinin ilgili hukuk veya ceza dairesinin ya da Cumhuriyet başsavcısının, Hukuk Muhakemeleri Kanunu veya Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların benzer olaylarda bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyumsuzluk bulunması hâlinde bu uyumsuzluğun giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek Yargıtaydan bu konuda bir karar verilmesini istemek," bölge adliye mahkemeleri hukuk daireleri ve ceza daireleri başkanlar kurulunun görevleri arasında gösterilmiştir. Aynı maddenin 2'nci fıkrasına göre, "(3) numaralı bende göre yapılacak istemler, ceza davalarında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına, hukuk davalarında ise ilgili hukuk dairesine iletilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı uyumsuzluk bulunduğu kanaat getirmesi durumunda ilgili ceza dairesinden bir karar verilmesini talep eder. Uyumsuzluğun giderilmesine ilişkin olarak dairece bu fıkra uyarınca verilen kararlar kesindir."

Bu hükümler uyarınca verilen Yargıtay kararlarının ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin verdikleri kararlarla uyumlaştırılması hukuki güvenlik, istikrar ve öngörülebilirlik bakımından büyük önem taşımakta olup bu kararların yaygınlaştırılması gerekir.

- 2 Yüksek sayıdaki dosyaları etkileyecek konulardaki emsal kararların ilk derece ve bölge adliye mahkemeleri tarafından bilinirliğini artırmak, daha açık bir anlatımla büyük dosya sayılarını kontrol etmek için bazı araçlar geliştirilmelidir. İçtihat forumlarına katılacak hâkimler belirlenirken bu husus dikkate alınabilir.

⁵⁴ Bkz. VIII. Bölüm: Yargıtay İçtihatlarının Yaygınlaştırılması.

- 3 Bilişim sistemi üzerinden Yargıtaydaki hâkimlerin yanı sıra sadece ilk derece ve bölge adliye mahkemesi hâkimlerinin erişimine açık emsal karar arama araçları geliştirilmelidir. Bu kapsamda karar örnekleri, mevzuat değişiklikleri, AİHM karar özetleri ve Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararları da erişime açılabilir.
- 4 İlk derece ve bölge adliye mahkemelerinde en çok hata yapılan konulara ilişkin hizmet içi eğitim programları geliştirilmesi de kararların uyumlaştırılması bakımından yararlı olabilir.
- 5 Uzmanlık alanlarına göre Yargıtay içtihat özetlerinin aylık bültenlerle ilk derece ve bölge adliye mahkemelerine ulaştırılması, kararların bilinirliğinin sağlanmasına önemli katkılar sağlar.
- 6 Yukarıdakilere ilaveten tematik notlar, bilgi notları, AİHM ve AYM içtihat özetleri de ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin uzmanlık alanlarına göre ilgili hâkimlerin erişimine açık olmalıdır.

3.10.9.1

BAM'ların İş Bölümü

BAM'ların iş bölümü yapılırken Yargıtaydaki iş bölümüne benzer bir sistem geliştirilmelidir. Daha açık bir anlatımla her Yargıtay dairesi ile aynı işe bakan BAM dairesi veya daireler belirlenmelidir. Bu şekilde bölge adliye mahkemelerindeki daireler sadece Yargıtayın bir dairesinin içtihatlarını takip ederek isabetli karar verebilirler. Ancak uygulamada bir BAM dairesinin çok sayıda Yargıtay dairesinin işlerine baktığı örneklerle karşılaşılmaktadır. Bu durum ise uzmanlık ilkesi ile uyumlu değildir. Ayrıca Yargıtay daireleri arasındaki iş bölümünde uyulması önerilen ilkeler⁵⁵ BAM'lara da uygulanabilir.

3.10.9.2

BAM Dairelerinin Kararları Arasındaki Farklılıkların Giderilmesi

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 35'inci maddesinin 1'inci fıkrasının 3'üncü bendinde öngörülen yöntemin⁵⁶ dışında BAM'daki daireler arasındaki içtihat farklılıkların giderilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda aşağıdaki yöntemler düşünülebilir:

- 1 BAM'ların emsal nitelikteki kararlarının yayımlanması,
- 2 BAM daireleri arasında içtihat forumları düzenlenmesi,
- 3 BAM dairelerinin kararlarına ilişkin tematik notlar ile bilgi notlarının hâkimlerin dikkatine sunulması,

⁵⁵ Bkz. Başlık 3.10.6.

⁵⁶ Bkz. Başlık 3.11.8.

- 4 BAM kararlarına ilişkin bültenler yayımlanması,
- 5 Yukarıda sayılan bu işlemlerin yapılabilmesi için idari kapasite geliştirilmesi.

3.10.10

Kararların Kalitesi ve Gerekçeli Karar Hakkı

Kararların kalitesi ve gerekçeli karar hakkı birbiriyle oldukça yakından bağlantılı iki kavramdır. Adil yargılanmanın temel öğeleri arasında kabul edilen bu kavramların tüm ülkede içtihat birliğini ve kanunda önünde eşitliği sağlamakla görevli Yargıtay açısından da büyük önem taşıdığı şüphesizdir.

3.10.10.1

Genel Bilgi

Adil yargılanma hakkının bir unsuru da gerekçeli karar hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinin 3. fıkrası, "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır" hükmünü içermektedir. CMK 34/1 uyarınca "(1) Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dâhil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230'uncu maddede göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir" şeklindedir. Aynı Kanun'un 230. maddesinde ise ceza yargılamalarının sonunda verilen hükümlerin gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar düzenlenmiştir. TMK'nin 1. maddesinin 3. fıkrası, hâkimin karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanmasını öngörmektedir. Söz konusu gereklilik, karar kalitesini artırmaya yönelik bir düzenlemedir.

HMK'nin 27. maddesinde yargılamaya hâkim olan ilkelerden biri olarak "hukuki dinlenilme hakkı" düzenlenmiştir. Bu maddenin 2. fıkrasının (c) bendinde mahkemenin açıklamaları dikkate alarak değerlendirme yapması ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesi bu hakkın unsurlarından biri olarak yer almaktadır. HMK'nin 297. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca tarafların iddia ve savunmalarının özeti, anlaşlıkları ve anlaşamadıkları hususlar, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan deliller, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepler hükümde bulunacaktır. Öte yandan 298. maddenin 2. fıkrası gerekçeli kararın tefhim edilen hüküm sonucuna aykırı olamayacağını, 3. fıkrası ise hükümde gerekçesi ile birlikte karşı oya da yer verilmesini öngörmektedir.

Tavsiye Kararı CM/REC(2010)12'nin 63. maddesinde belirtildiği üzere, hâkimler kararlarının gerekçelerini yazarken anlaşılır ve uygun bir dil kullanılmalıdır. Kararlar yalnızca hukukçular tarafından okunabilir ve anlaşılır olmamalı, aynı zamanda dava taraflarınca da anlaşılır olmalıdır.

Yukarıda açıklanan anayasal ve yasal zorunlulukların dışında Yargıtayın içtihat birliğini, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını, hukuki güvenliği ve istikrarı koruması bakımından da kararların gerekçelerinin en yüksek standartları içerecek şekilde yazılması gerekir. Bu şekilde Yargıtay, hukukun uygulanmasına yönelik eğitici görevini daha etkili ve işlevsel şekilde yerine getirebilir.

3.10.10.2

Gerekçeli Karar Hakkının Kapsamı

AİHM'e göre gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Bu şekilde gerekçeli karar hakkı, AİHS'de açıkça düzenlenmemekle birlikte içtihadi bir hak olarak kabul edilmektedir.

AİHS'nin 6. maddesi, gerekçeli karar hakkı bakımından usuli bir koruma sağlamakta olup AİHM, ikincilik ilkesi gereği ancak açık bir keyfîlik, tutarsızlık veya hukuki belirliliğe zarar verecek hâllerde ihlal kararı vermektedir. Daha açık bir anlatımla bir gerekçeli karardaki asgari standartların ihlal edilmesi hâlinde ihlal kararı verilmektedir.

Gerekçeli karar hakkı kapsamında temyiz mahkemelerinin kararlarında aşağıdaki öğelerin yer alması gerekir:

- 1 Taraflardan birinin ileri sürdüğü temyiz sebebi kabul edildiği takdirde hükmün bozulması gerekecek ise bu konu kararda değerlendirilmelidir.
- 2 Temyiz mahkemesi derece mahkemesi ile aynı fikirde olduğu için karar bozulmuyorsa derece mahkemelerinin gerekçeleri gösterilmeli veya açık bir atıf yapılmalıdır.

3.10.10.3

Karar Yazma Standartları

Yargıtayın karar kalitesinin daha çok yükseltilmesi için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- 1 Karşılaştırmalı hukukta örneklerine rastlandığı üzere karar yazma kılavuzu geliştirilebilir. Bu kılavuzun yararları şunlardır:
 - a) Karar yazımında görev alan tüm görevlilerin çalışmalarına rehberlik edilmesi,
 - b) Kararlarda Türk dilinin kullanılmasına yönelik bir standart sağlanması,
 - c) Kararların akademisyenler, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile avukatlar başta olmak üzere toplum tarafından daha iyi anlaşılması,
 - d) Kararların yayımı sırasında konu, anahtar kelimeler, kanun maddeleri gibi aramayı kolaylaştıran bilgileri içermesi.

Ayrıca bu kılavuzda farklı karar türleri için değişik standartlar öngörülebilir. Örneğin yerleşik bir içtihadın uygulanmasını gerektiren temyiz incelemelerinde önceki kararlara atıf yapılmakla yetinilirken, hukukun gelişimine katkı sağlayacak kararlar daha detaylı yazılabilir.

- 2 Emsal niteliği olmayan karar türlerinde basitleştirilmiş karar yazım formüllerinin uygulanması suretiyle zaman ve emekten tasarruf sağlanabilir.
- 3 Kararlar için asgari standartlar belirlenebilir. Örneğin esastan incelenen dosyalar hakkında verilen tüm kararlarda 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı'nda öngörüldüğü şekilde;

- iddia (dava),
- savunma,
- ilk derece ve bölge adliye mahkemesi karar özetleri,
- (varsa)Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesindeki görüşün özeti,
- hukuki nitelendirme,
- temyiz nedenleri

alt başlıkları zorunlu alanlar olarak belirlenebilir.⁵⁷

Bu başlık altında öneminden dolayı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğname-leri üzerinde durularak değerlendirme yapılabilir.

3.10.10.4

Karar Yazımında Bilgi Teknolojilerinin Kullanılması

Gerekçeli karar yazımında bilişim sisteminin sağladığı olanaklardan yararlanılması önerilmektedir. Çek Cumhuriyeti, İspanya, İskoçya ve İngiltere bu konuda iyi örnekler arasındadır.⁵⁸ Yargıtayda da gerekli bilişim altyapısı mevcut olmakla birlikte bu konuda daha fazla ilerleme sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalı ve karşılaştırmalı hukuktaki iyi uygulama örneklerinden yararlanılmalıdır.

Karar yazım kılavuzunda belirlenen standartlara uygun otomatik metinler, zorunlu alt başlıklar gibi bazı yöntemlerin uygulanması karar kalitesini artıracak gibi zaman ve emek kayıplarının da önlenmesine katkılar sağlar.

3.10.10.5

Paragraf Usulü Yazım

Paragraf usulü yazım yöntemi de gerekçeli karar kalitesinin daha çok yükseltilmesini sağlayabilir. Bu şekilde uzun cümleler yerine, daha kısa ve anlaşılması kolay cümleler kullanılarak kararların yazılması suretiyle hukukçu olmayanların da kararı göreceli olarak daha iyi anlaması sağlanabilir.

Gerekçeli karar yazımında paragraf usulü Yargıtay uygulamasına yabancı bir yöntem değildir. Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu kararları ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında paragraf usulü yazım yöntemi uygulanmaktadır. Bu yöntemde 4 veya 5 ana başlık altında, numaralandırılmış paragraflar kullanılmakta, bu şekilde gerekçeli karara ilişkin asgari standartlar uygulanmaktadır.

⁵⁷ 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı, s. 94.

⁵⁸ Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 100.

3.10.10.6

Maddi Vaka Denetimi ile Hukuki Denetim Ayrımı

Karar yazımında maddi vaka denetimi ile hukuki denetim arasındaki ayrım da bir ölçüt olabilir. İlk derece mahkemesi, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay kararlarında maddi vakanın ne olduğu (sübut) ve bu maddi vakaya uygun şekilde yapılan hukuki nitelendirme de ayrı başlıklar altında yazılarak bir standart geliştirebilir.

3.11

Adil Olma

Yargıtay Stratejik Planı'nda "adalet" Yargıtayın temel değeri olarak kabul edilmiştir. Adil olma sürecin sonuna ilişkin nihai bir sonuçtan çok karar verilirken uygulanan usulün adil olması ile ilgili olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda mahkeme kullanıcılarına uygulanan memnuniyet anketleri ile alınan geri bildirimler dava sürecinin adil bir şekilde ilerleyip ilerlemediği hakkında yararlı bilgiler verebilir. Özellikle avukatların geri bildirimleri dikkatle değerlendirilmelidir. Ayrıca İstanbul Bildirgesi'nin ve Uygulama Tedbirleri'nin 12'nci ilkesi çerçevesinde kullanıcıların şikâyetlerine karşı "açık kapı" ilkesi uygulanması da süreçlerin taraflar için adil şekilde yürütülmesine katkı sağlayabilir.

3.12

Ehliyet

Ehliyet ve liyakat, Yargıtay Stratejik Planı'nda temel değerler arasında kabul edilmiştir (s. 84). Ehliyet (competence), bir işi başarı ve ustalıkla yapabilecek mesleki yeterliliğe sahip olmak anlamına gelmektedir. Bir mesleği üst düzeyde ve yetkinlikle icra edebilmek için gerekli eğitimden geçmiş olmak ve mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmak da ehliyetin gereğidir. Bir kişinin mesleki ehliyeti, onun işini bütün yönleri ile yerine getirebilme durumunu ve yeterliliğini ifade etmektedir. Bir kişinin üstlendiği görevi, kabul edilebilen standartlara uygun biçimde etkili ve ustalıkla yerine getirmesi, onun ehliyet sahibi olduğunu gösterir. Sahip olduğu mesleki bilgi ve becerileri sürekli geliştirmek için her türlü eğitim fırsatlarından yararlanmaya çalışmak ve sürekli okuyarak kendini geliştirmek de mesleki ehliyetin sürekliliği açısından gereklidir.⁵⁹

Bir hâkim için ehliyet, bir davaya ilişkin maddi vakıyı doğru bir şekilde anlayıp uygulanacak hukuku tespit etmek ve uygulamaktır.⁶⁰ Yargılama süreçlerinin büyük bir özen ve titizlikle yürütülmesi gerekir. Dikkatsizce ve kötü hazırlanan kararlar, dosyalar ya da çalışmalar bir yandan yargılama sürecini geciktirmekte, diğer yandan da "öncelikle zarar verme" şeklindeki etiğin en temel ilkesinin ihlal edilerek tarafların zarar görmesine yol açmaktadır.⁶¹

59 Aydın, İ., Saldırım, M. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Kolaylaştırıcı El Kitabı, Yargıtay yayını, s. 23.

60 IFCE, s. 7.

61 Aydın, İ., Saldırım, M. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Kolaylaştırıcı El Kitabı, Yargıtay yayını, s. 24.

3.13

Kurum Kültürü ve Demokratik Yönetişim

Kurum kültürü, değerlere dayalı özelliklerin her birinin bileşimi sonucunda ortaya çıkar. Bu değerler; çalışanların kurum hakkındaki ortak duygularını, kurumsal faaliyetlerin yapılış biçimini ve çalışanların kurumlarında nasıl davranması gerektiğini belirleyerek kurumsal davranış konusunda bir temel oluşturur. Bu temel üzerinde yükselen kurumsal kültür, kurumda amaç birliği oluşturmak suretiyle kurumu başarıya götüren en önemli unsurlardandır. Yargıtayın normları ile değerlerinin yansımaları ve yorumlanması olarak ifade edilebilecek olan “Yargıtay kültürü” ise her bağımsız kurum gibi kendine özgüdür. Yargıtayın kurum kültürü; kurumun amaçları, stratejileri ve başarılarının oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir.

Her düzeydeki çalışanların birbirleriyle uyumlu olmaları, ön yargılı davranmaktan kaçınmaları, görgü ve nezaket kurallarına uymaları, hoşgörülü davranmaları, emeğe ve liyakate saygı duyulması, yardımlaşma ve dayanışma duygusunun gelişmiş olması Yargıtay kültürünü karakterize eden unsurlardır. Bu özellikleri taşıyan kurumsal kültür; aynı zamanda sevgi, saygı ve hoşgörü gibi demokratik değerleri yükseltmekte ve kurum içinde iyi işleyen demokratik yönetim anlayışının temelini oluşturmaktadır.^{62, 63}

2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı'nda “evrensel hukuk ilkelerine ve demokratik değerlere bağlılık” Yargıtayın temel değerleri arasında açıkça gösterilmiştir.

3.13.1

Kurum Kültürü

Yargıtayın kurum kültürünü oluşturan unsurların belki de en önemlisi, ulusal ve evrensel hukukun gelişimine üst düzeyde katkıda bulunarak adli yargı teşkilatına önderlik etmesi ve Yargıtayın bu özelliğine paralel olarak kurum mensuplarının hukuk alanındaki çalışmaları, bilgi birikimleri ve güçlü kişisel özellikleriyle öne çıkan kişilerden oluşmasıdır. Bu nitelik sayesinde kuruma yeni katılan mensuplar modelleme yoluyla aynı özellikleri benimseyerek kültürün sürekliliğine önemli katkı sağlayacak, sahasında uzman kişilerin davranış kalıplarının ve bilgi birikimlerinin kolektif öğrenme yoluyla paylaşılması da zamanla süreklilik arz eden kültürel kalıplara dönüşecektir. Ayrıca kurum kültürünün sürekli şekilde yapılan hizmet içi eğitim programları ile desteklenmesi de yararlı olacaktır. Bu amaçla kapsamlı bir hizmet içi program geliştirilmesi ve modelleme yoluyla sürdürülen kurumsal kültürün daha çok yaygınlaştırılması ve içselleştirilmesi sağlanmalıdır.

⁶² Bkz. Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulunun 26/11/2020 tarihli ve 2020/2-2 sayılı Kararı.

⁶³ Avrupa Yargı Kurulları Ağı (ENCJ), Yargı Etiği Raporu 2009-2010, Bölüm 1 (saygı ve dinleme becerisi): (...) Hâkim; halkla, avukatlarla, meslektaşlarıyla ve idari personelle olan ilişkilerinde onurlu, doğru ve anlayışlı davranır. İşin organizasyonunda davadan etkilenen herkesin gereksinimlerini dikkate alır ve bunlara ilgi ve özen gösterir. İdari kadroya, onların özerk görev ve yetki alanlarına saygıyla yaklaşır. Meslektaşlarıyla hem uygun hem de özerkliklerine ve bağımsızlıklarına saygılı ilişkiler kurar. ENCJ, Yargı Etiği Raporu 2009-2010, Bölüm 2 (insanlık): (...) Bir hâkim, yalnızca yargıladığı kişilere değil, aynı zamanda avukatlar, idari personel vb. çalışma ortamının bir parçası olan kişilere de saygı çerçevesinde davranır (...).

Kurum kültürünü etkileyen bazı unsurlar; Yargıtayın normatif dayanakları, kurum içi demokrasi, karar alma süreçlerine katılım olanaklarının bulunması, faaliyet gösterilen binanın tasarımı, fiziksel görünümü, kullanılan eşyalar, giysiler, törenler, gelenekler, açış konuşmaları, kurum içi iletişim, kültürel ve sosyal faaliyetler olarak sayılabilir.

Kurum içerisindeki bireylerin ilişkilerini düzenleyerek davranışlarının şekillenmesinde etkili olan normatif kaynaklar, değerlerin yansıması şeklinde ortaya çıkarak tüm üyeler tarafından paylaşılır. Normlar, aynı zamanda kurumsal kültür içerisinde davranışları etkileyerek kurumsallaşmanın oluşmasına da büyük katkı sağlar. Yargıtaydaki kurum kültürünün normatif dayanakları; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (özellikle 154'üncü madde), 2797 sayılı Yargıtay Kanunu ve Yargıtay İç Yönetmeliğidir.

3.13.2

Kurum İçi Demokrasi ve Yönetime Katılım

Yargıtayda kurumun niteliği ve faaliyet alanının bir gereği olarak, karar alma sürecine Yargıtay üyelerinin etkin katılımı söz konusudur.⁶⁴ Bu anlamda dairelerde ve genel kurullardaki kararlar, demokratik bir anlayışla her türlü görüş ve düşünce özgürce görüşülüp tartışılarak verilir. Bu yön, Yargıtay kültürünün önemli bir parçasıdır. Bunun gibi birçok yönetim ve temsil makamına seçilebilmek için Yargıtay Büyük Genel Kurulunun yarısından fazlasının onayını almak gerekir (AY, m. 154/4, 5).

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin 2 numaralı görüşünün 13. paragrafında⁶⁵ mahkeme idaresinde bulunan hâkimlerin bu görevi yerine getirmek için uygun eğitimi almaları ve gerekli desteğe sahip olmaları gerektiği, her durumda hâkimlerin tüm idari kararlardan sorumlu olmasının önemi belirtilmiştir. Dolayısıyla, Yargıtay yönetiminde görev yapan hâkimlerin de genel yönetime ilişkin ve sorumluluğu dâhilindeki idari işlere yönelik uygun eğitimleri alması ideal bir yönetim sisteminin oluşturulması için gereklidir.

Ayrıca Başkanlar Kurulu, Birinci Başkanlık Kurulu, Yönetim Kurulu ve Yargı Etiği Danışma Kurulu gibi üyeleri seçimle belirlenen yönetim ve danışma işlevi gören kurullar karar alma süreçlerine Yargıtay mensuplarının etkin katılımını sağlar. Avrupa Yargı Konseyleri Ağı (ENCJ) Yargı Etiği Raporu 2009-2010, Bölüm 2'de şu ifade yer almaktadır: "Mahkeme yönetimine dâhil olan bir hakim yönetim becerilerini geliştirir." Bu nedenle kurum içi demokrasi, şeffaflık ve katılımcı yönetim anlayışı, Yargıtay kültürünü karakterize eden temel öğeler arasında yer alır.⁶⁶

⁶⁴ Aydın, İ., Saldırım, M. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Kolaylaştırıcı El Kitabı, Yargıtay yayını, s. 23.

⁶⁵ CCJE, Strazburg, 23 Kasım 2001 CCJE (2001) Görüş No. 2, Md. 13.

⁶⁶ 2019-2023 Yargıtay Stratejik Planı, s. 17.

3.13.3

Kurum İçi Şeffaflık

Yargıtayda kararlara erişim olanakları geliştirilmiştir. Yargıtay daire başkan ve üyeleri ile tetkik hâkimleri ve Cumhuriyet savcılarını herhangi bir erişim engeli olmadan tüm kararların orijinal örneğine ulaşabilirler. Ayrıca Yargıtayda yapılan tüm etkinlikler kurum içi intranet sayfasında yayımlanır.

3.13.4

Liderlik ve Stratejik Planlama

Kurumların başarılı olabilmeleri için geleceklerini planlamaları bir zorunluluktur. Geleceğini düşünmeyen kurumların geleceği olamaz. CEPEJ, adaletin etkinliğini ve verimliliğini ölçerken “strateji ve politika” başlığı altında mahkeme kaynaklarına ilişkin bir strateji ve politikanın olup olmadığını dikkate almaktadır.⁶⁷ İşte bu nedenle Yargıtay, her beş yılda bir yenilenen Stratejik Planı'na büyük önem vermektedir. Üçer aylık raporlarla Stratejik Planı'nın uygulanması konusunda ilgili birimlerden raporlar alınmakta ve yılda iki defa izleme, iki defa da değerlendirme olmak üzere yılda dört defa Stratejik Plan'ın uygulanma süreci takip edilmekte, gerekli hâllerde stratejik hedeflere ulaşılabilmesi için Stratejik Plan Oluşturma ve Geliştirme Kurulu tarafından alınması gereken tedbirler değerlendirilmektedir.

CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde “misyon, strateji, hedefler” başlığı altında “... Tarafsızlık, bağımsızlık, hukuki kesinlik, erişilebilirlik gibi yargının temel özelliklerini içeren misyon/vizyon ve strateji belirlenmiş mi?, Mahkeme yönetimi bu misyon ve vizyonun geniş tanıtımını yapıyor mu?, Mahkeme yönetimi bunları somut ve ölçülebilir hedeflere ve önceliklere dönüştürüyor mu?, Performans göstergeleri var mı?, Strateji hazırlanırken mahkeme yönetimi iç/dış paydaşların ihtiyaç ve isteklerini dikkate alıyor mu?” soruları sorulmaktadır. Yargıtayın misyon ve vizyon ifadelerinin net bir şekilde yer aldığı Stratejik Plan hazırlanırken hem kurum içinde hem kurum dışında ihtiyaçların belirlenmesine yönelik anketler uygulanmıştır. Kurumun misyonu ve vizyonu Yargıtayın web sayfasında yer almaktadır. Stratejik Plan'da belirlenen hedeflerin her biri için ayrı ayrı performans göstergeleri oluşturulmuş ve yukarıda ifade edildiği şekilde periyodik olarak gerekli ölçüm, denetim ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

⁶⁷ Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. I.1. Yargı Örgütlenmesi ve Politikası, soru 6.

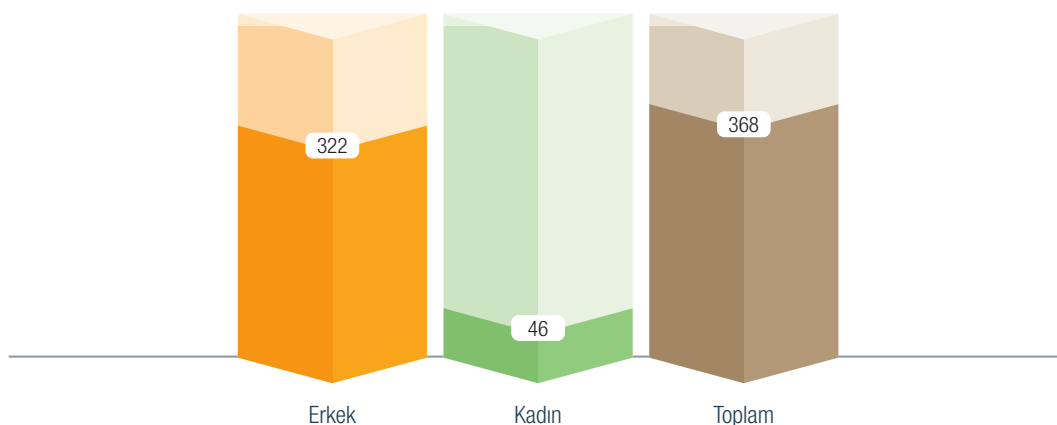
Bölüm

4

İnsan Kaynakları

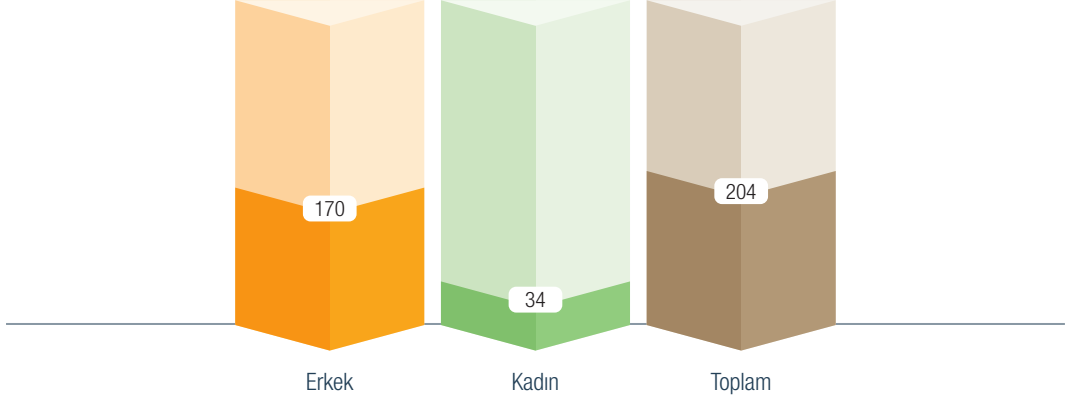
Yargıtayda 03.01.2022 tarihi itibarıyla 368 Yargıtay üyesi, 204 Yargıtay Cumhuriyet savcısı, 785 tetkik hâkimi, 2146 personel görev yapmaktadır.⁶⁸ Cinsiyet dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

Yargıtay Üyelerinin "Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı"

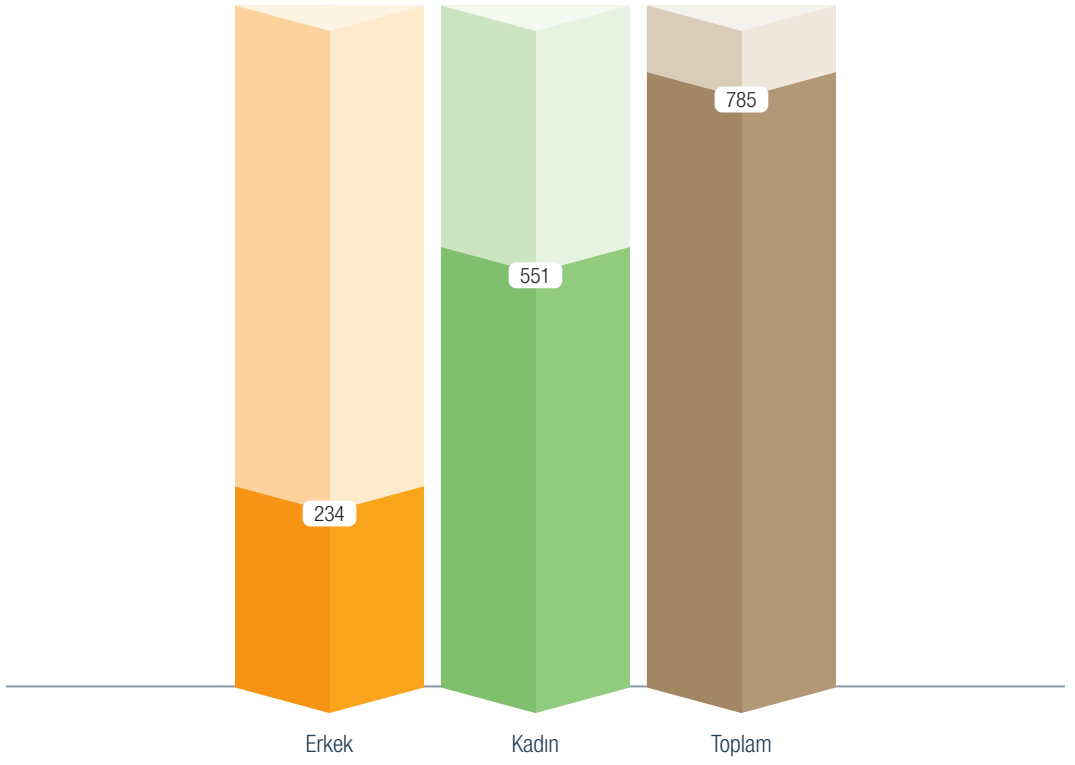

Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının "Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı"

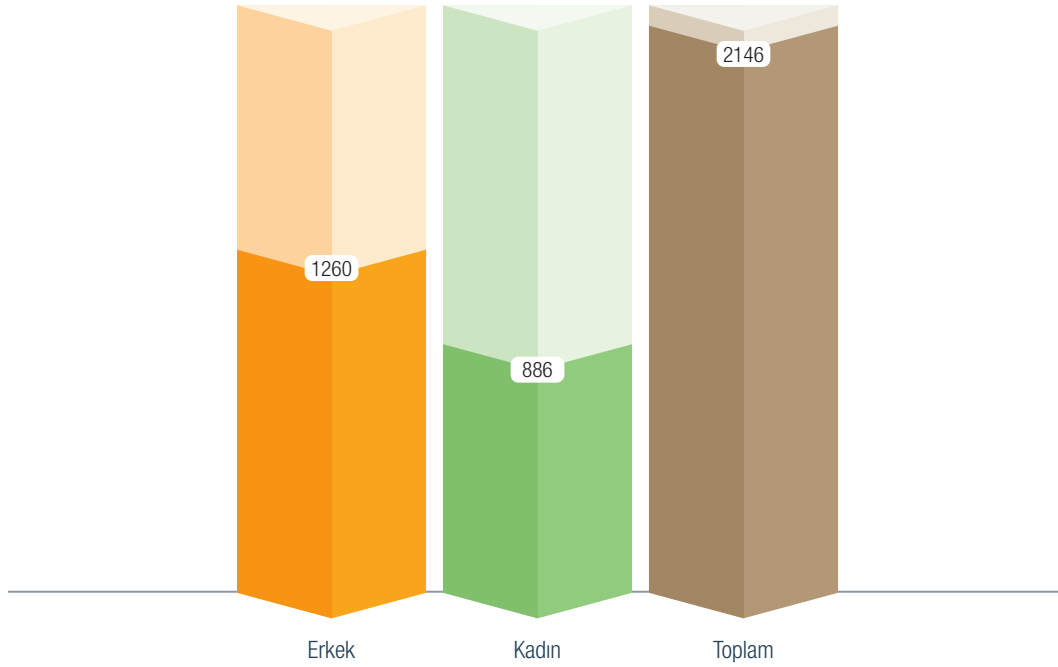
68 01.09.2021 tarihinde ise Yargıtayda 364 üye, 800 tetkik hâkimi, 207 Cumhuriyet savcısı ve 1.902 personel görev yapmaktaydı.

Yargıtay Tetkik Hâkimlerinin "Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı"

Yargıtay Personelinin "Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı"

İnsan kaynakların daha etkin şekilde yönetilmesi amacıyla;

- İhtiyaç duyulan bilgi, beceri, yetenek ve eğitim durumlarının tespit edilmesi, kabul edilen standartların daha somut ve görünür hâle getirilmesi,
- Yargıtay Stratejik Planında öngörüldüğü şekilde ve bazı dairelerde de fiilen uygulandığı biçimiyle kıdemli hâkimlik müessesesine geçilmesi,
- Hâkim sınıfından olmayan personelin daha etkin ve verimli çalıştırılması ve bu bağlamda düzenli şekilde belli bir plan dâhilinde eğitilmesi,
- Her kademede görev yapanların uzmanlık ölçülerine ilişkin bir değerlendirme yapılması,
- Dairelerde görev yapan personelin iş bölümüne ilişkin olarak Yargıtayda iş akışının gözden geçirilmesi

konularında daha detaylı çalışmalar yapılması faydalı olabilir.

Bölüm

5

Bilgi Teknolojileri ve İş Akışı

5.1

Genel Bilgi

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı'nın 37. maddesinde yetkili makamlar ve hâkimler tarafından elektronik dava yönetim sistemlerinin ve iletişim sistemlerinin kullanılmasının teşvik edilmesi ve mahkemelerde yaygın şekilde kullanımının desteklenmesi tavsiye edilmektedir. CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde, bilgi sistemlerine ilişkin ayrı bir başlık olup mahkemelerin yargılama hizmetlerinde ve süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarının önemini vurgulayan çok sayıda değerlendirme sorusu yer almaktadır.

UYAP, günümüzün gerekli tüm teknolojik gelişmelerini kullanarak merkez ve taşra teşkilatının, bağlı ve ilgili kuruluşlarının, adli ve idari tüm yargı ve yargı destek birimlerinin donanım ve yazılım olarak iç otomasyonunu ve benzer şekilde bilgi otomasyonu sistemlerini kuran, kamu kurum ve kuruluşları ile dış birim entegrasyonunu sağlayan ve e-Dönüşüm sürecinde e-Adalet ayağını oluşturan bir bilişim sistemidir. Bugün itibarıyla UYAP Türkiye'de yargı birimlerinin tamamında işletimde olup bu birimlerin her türlü yargısal, idari ve denetim faaliyetlerinin yürütüldüğü elektronik bir ortamdır.

5.2

Elektronik İmza

Elektronik imza altyapısına uygun olarak geliştirilen UYAP ile merkezî bir bilgi sistemi kurulmuş ve bu sistemde yargı ve yargı destek birimleri arasında fonksiyonel şekilde tam bir entegrasyon sağlanmıştır. UYAP, tam entegrasyonu ve merkezî elektronik ortamda tutulan arşivi sayesinde doğru ve tutarlı bilgi mevzuatın tanıdığı yetkiler çerçevesinde başta hâkim ve savcılar ile yargı personeli olmak üzere tüm kullanıcıların paylaşımına açılmıştır. Kullanıcılar bu bilgilere ihtiyaç duyduklarında hızlı ve kolayca ulaşabilmekte, yargı birimleri de aralarında her türlü bilgi ve belge alışverişini elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürelerde gerçekleştirmektedir.⁶⁹ UYAP'ta bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta, yetkisiz erişimlere izin verilmemektedir.

5.3

Bilgi Teknolojileri ve Şeffaflık

İstanbul Bildirgesi'nin 6'ncı ilkesine göre, "Yargı, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır". Bu ilke uyarınca adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilinir hâle getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere, halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde erişmelidir. Bu erişim, mahkemenin internet sitesi üzerinden veya uygun ve erişilebilir kayıtlar vasıtasıyla sağlanabilir.

Dava tarafları, Yargıtayın web sitesinden dava dosyalarının aşamalarına ilişkin bilgilere erişebilirler. Ayrıca avukatlar da UYAP üzerinden mahkeme dosyalarına erişerek işlem yapabilirler. Yargıtayda UYAP'ın sağladığı imkânlar kullanılarak dairelerin çıkardığı iş sayıları, DET ve DİS sistemleri ile diğer raporlara ulaşabilmektedir.

Toplum da Yargıtayın çalışmalarına ilişkin olarak internet sitesinden ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşabilir. Bu amaçla Yargıtay mevzuatı, Stratejik Plan, bütçenin kullanılması, dava sayıları ve mahkemenin verimliliğine ilişkin istatistikler gibi mahkemeye ilişkin idari bilgiler de internet sitesi aracılığıyla halkın erişimine açıktır.

5.4

Bilgi Teknolojileri ve Adaletin Etkinliği

CEPEJ de bilişim sistemlerinin kullanılmasının adaletin ekonomik ve hızlı şekilde çalışmasına ve çevrenin korunmasına önemli katkılar sağlayacağını belirtmektedir. Bu kapsamda belge gönderimi, işlemlerin elektronik ortamda yapılması, süreçlere ilişkin

69 Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 99.

tarihler, mevzuat ve mahkeme kararlarına erişim, işlemler ve usuller ile yargılama süreçlerinin rollerine dair bilgilerin elektronik ortamda paylaşılmasını tavsiye etmektedir.⁷⁰ Ayrıca hâkimlerin kendi dairelerinde bekleyen dosyalara erişim imkânı sağlayan sistemler olup olmadığı da CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde sorulan sorulardan biridir.⁷¹ UYAP sistemi, hâkimlere hem Yargıtaydaki tüm dosyalar hakkında genel bilgiye hem de kendi dairelerine gelmiş dosyalar hakkında detaylı bilgiye erişim imkânı tanımaktadır.

Bilgi teknolojileri bakımından CEPEJ standartlarına göre gerekli değerlendirmeler ve karşılaştırmaların yapılmasına ve yeni bilgi teknolojilerinin adalet alanında kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

5.5 Yargıtaydaki İş Akışı

Ceza dosyaları ilk olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gelir, Başsavcılıkça hazırlanan tebliğnameden sonra dosya ilgili ceza dairesine gönderilir. Hukuk dosyaları ise doğrudan ilgili hukuk dairesine gelir. Yargıtayda dosya incelendikten sonra kural olarak üç tür karar verilir:

ONAMA (İstinaf Mahkemesi kararı doğru bulunmuşsa)

BOZMA (İstinaf Mahkemesi kararı doğru bulunmamışsa)

DÜZELTEREK ONAMA (temyizden incelenen kararda yeniden yargılama yapılmasını gerektirmeyen hataların olması hâlinde, hüküm düzeltilerek onanabilir.)

⁷⁰ Avrupa yargı sistemleri - CEPEJ Değerlendirme Raporu - 2020 Değerlendirme döngüsü (2018 VERİLERİ), s. 90.

⁷¹ Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. II.4. Davaların Yönetilmesi, soru 1.

Bölüm

6

Etkinlik ve Verimlilik

6.1

Ulusal Göstergeler

Adaletin etkinliği ve verimliliği bakımından çeşitli ulusal ve uluslararası göstergeler bulunmaktadır.

6.1.1

Temizleme Oranı (Clearance Rate)

CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde mahkemelerin kendi süreçlerini denetlemesine olanak sağlayan, dosyaların ne kadar zamanda incelendiği, optimum süre, duruşmadan sonra davanın tamamlanması için belirlenmiş süreler gibi konularda sorular yöneltilmektedir.⁷² Bu konuda en yaygın kullanılan araçlardan bir tanesi de temizleme oranıdır.

Temizleme oranı kapanan dosya sayısının (resolved cases) belirli bir dönemde gelen yeni dosya sayısına (incoming cases) bölünmesiyle elde edilir ve yüzde olarak hesaplanır. Temizleme oranı mahkemenin veya yargı sisteminin davaların akışıyla nasıl başa çıktığını gösterir, farklılıkları ve özellikleri ne olursa olsun sistemler arasında karşılaştırmaya izin verir.

⁷² Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. II.6. Zaman Yönetimi.

Temizleme oranının %100'den büyük olması**(Temizleme oranı > % 100):**

Mahkemenin/yargı sisteminin belli bir zaman diliminde gelen dosyadan daha fazla dosyayı sonuçlandırması anlamına gelir. Birikmiş iş yükü azalır.

Temizleme oranının %100'den küçük olması**(Temizleme oranı < % 100):**

Mahkemenin/yargı sisteminin belli bir zaman diliminde gelen dosyadan daha az dosyayı sonuçlandırması anlamına gelir. Birikmiş iş yükü artar.

Hesaplama yöntemi:

Temel olarak, temizleme oranı mahkeme veya yargı sisteminin yeni gelen dosyalarla nasıl başa çıktığını gösterir.

Temizleme oranı (clearance rate) belli bir zaman diliminde kapanan dosya sayısının yeni gelen dosya sayısına bölünmesiyle bulunur ve yüzde (%) olarak ifade edilir:

$$\text{Temizleme oranı (\%)} = \frac{\text{Belirlenen dönemde kapanan dosya}}{\text{Belirlenen dönemde yeni gelen dosya}} \times 100$$

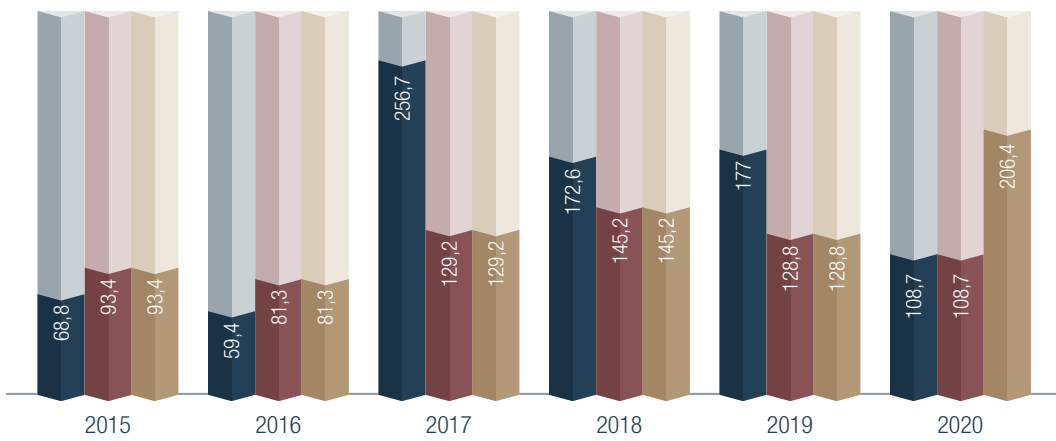
%100'e yakın temizleme oranı belirli bir süre içinde gelen dava sayısı kadar davanın yaklaşık olarak sonuçlandırıldığını gösterir. Gelen dosyanın çıkan dosya sayısına yaklaşık olarak eşit olduğu anlamına gelir.

Yargıtay Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu Dosya Sayısı, 2015-2020

Yıllar	Gelen				Çıkan				
	Geçen Yııldan Devren Gelen	%	Yıl İçinde Gelen	Toplam	Yıl İçinde Çıkan	Temizleme Oranı %	Bir Sonraki Yıla Devreden	Ortalama Görülme Süresi, Gün	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Görülme Süresi, Gün
2015	202829	27,0	548714	751543	482621	88	268922	165	144
2016	268922	34,2	516687	785609	358522	69	427087	286	167
2017	427087	63,3	247384	674471	351562	142	322909	451	323
2018	322909	65,6	169078	491987	267876	158	224111	451	456
2019	224110	61,8	138669	362779	232416	168	130363	344	502
2020	130363	49,3	133638	264001	173389	130	90612	259	459

Yargıtay Unvanlarına Göre Dosya Temizleme Oranı (%), 2015-2020		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Savcı, Tetkik Hâkimi ve Üye Başına Dosya Temizleme Oranı (%)	Savcı	68,8	59,4	256,7	172,6	177,0	108,7
	Tetkik Hâkimi	93,4	81,3	129,2	145,2	128,8	108,7
	Üye	93,4	81,3	129,2	145,2	128,8	206,4

Savcı, Tetkik Hâkimi ve Üye Başına Dosya Temizleme Oranı (%)

6.1.2

Dosya İşlem Süresi (Disposition Time)

CEPEJ'in Kontrol Listesi'nde mahkemelerin dosya işlem sürelerine ilişkin performanslarını denetlemelerine yönelik sorular yer almaktadır.⁷³ Dosya işlem süresi, mevcut çalışma hızı dikkate alınarak bekleyen bir dosyanın kapanması için gereken teorik süredir. Ortaya çıkan gösterge, ortalama değer gerçek hesaplaması olarak alınmamalıdır.

Davanın kapanması için gereken gerçek ortalama sürelerin (gerçek süre) adli dava yönetim sisteminden ayrıca elde edilmesi ve hesaplanması gerekir. Bu imkân devletlerin veya kurumların çoğunda hâlâ mümkün olmadığından söz konusu gösterge, yargılamanın tahmini süresi hakkında değerli bilgiler sunması için kullanılmaktadır. Yargıtay ise dosyaların gerçek süresini "kapatılan dosyaların ortalama görülme süresi (gerçek süre)" başlığı altında hesaplamakta ve yayımlamaktadır.

⁷³ Yargıtay ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. II.10. Performans Değerlendirmesi.

Dosya işlem süresi (teorik süre), belirli bir zaman diliminde bekleyen dosya sayısının (derdest dosya sayısı) o dönemde kapanan dosya sayısına bölünüp 365 ile çarpılmasıyla elde edilir. Kapanan dosya sayısından fazla derdest dosya sayısının olması 365 günden (1 yıl) daha uzun bir işlem süresine yol açacaktır. Derdest dosya sayısı kapanan dosya sayısından az ise işlem süresi de bir yıldan az olacaktır.

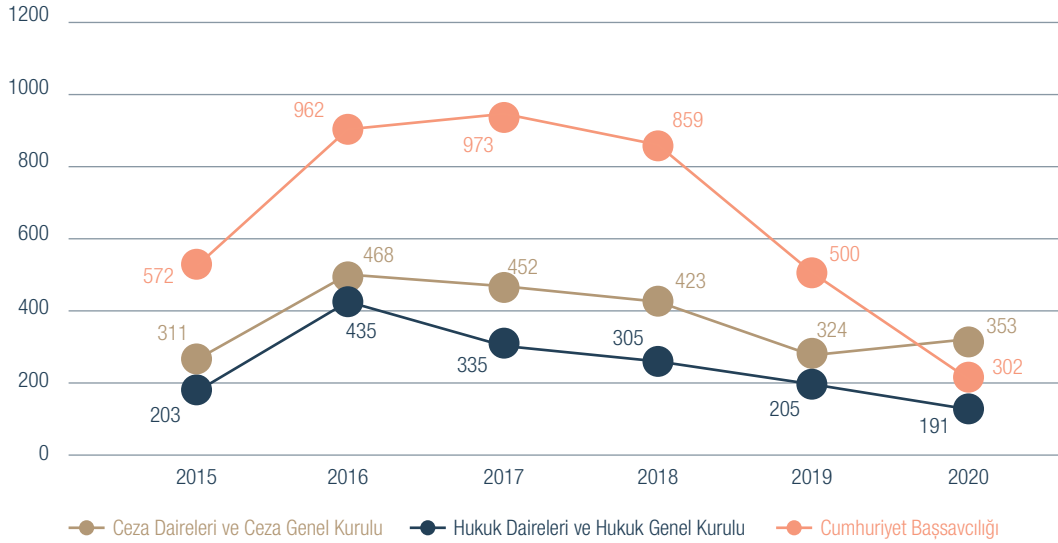
Hesaplama yöntemi:

$$\text{İşlem süresi} = \frac{\text{Belli bir dönem sonundaki derdest dosya sayısı}}{\text{Aynı dönemde kapanan dosya sayısı}} \times 365$$

Güne dönüştürme, belli bir sürede derdest ve kapanan davalar arasındaki ilişkinin anlaşılmasını kolaylaştırır. Hesaplanan kapanma süresi, örneğin beklemede olan bir davayı çözmek için gerekli zamanın 120 günden 150 güne çıktığını gösterir. Bu aynı zamanda süreçlerin uzunluğuyla ilgili mahkeme etkinliğinin değerlendirilmesi ile de ilgilidir.

YARGITAY CEZA VE HUKUK DAİRELERİ İLE CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ 2015-2020 YILLARI DOSYA İŞLEM SÜRELERİ				
		Yıl Sonunda Karar Verilen Toplam Dosya Sayısı	Yıl Sonunda Karara Bağlanmamış Dosya Sayısı	Dosya İşlem Süresi
2015	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	455384	387803	311
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	482621	268922	203
	Cumhuriyet Başsavcılığı	298244	467554	572
2016	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	296801	380803	468
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	358522	427087	435
	Cumhuriyet Başsavcılığı	239330	630895	962
2017	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	277090	342775	452
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	351562	322909	335
	Cumhuriyet Başsavcılığı	192567	513343	973
2018	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	243632	282350	423
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	267876	224111	305
	Cumhuriyet Başsavcılığı	185148	435496	859
2019	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	291450	258989	324
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	232416	130363	205
	Cumhuriyet Başsavcılığı	241266	330500	500
2020	Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu	272269	263160	353
	Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu	173389	90612	191
	Cumhuriyet Başsavcılığı	246068	203632	302

YARGITAY CEZA VE HUKUK DAİRELERİ İLE CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ
2015-2020 YILLARI DOSYA İŞLEM SÜRELERİ

6.1.3

Kapanan Dosyaların Ortalama Görülme Süresi (Gerçek Ortalama Süresi)

Yargıtayda “kapatılan dosyaların ortalama görülme süresi (gerçek süre)” hesabının yapılabilmesine ilişkin teknolojik altyapı vardır. Bu nedenle yukarıda açıklanan dosya işlem süresi (teorik süre) yanında kapanan dosyaların ortalama görülmesi süresi (gerçek süre) hesaplanmakta ve şeffaflık ilkesi gereği toplumla da paylaşılmaktadır.⁷⁴

6.1.4

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Tarafından Hesaplanan Ortalama Görülme Süresi

Adli birimlerin mevcut çalışma hızı ışığında bir birime gelen dosyanın sonuçlanabilmesi/karara bağlanması için gerekli olan ortalama süreyi gösterir. Cumhuriyet başsavcılıklarında dosyanın başsavcılığa gelişi ile başsavcılıktan çıkışı arasında geçen zaman, mahkemelerde ise dosyanın mahkemeye gelişi ile mahkemece karara bağlanarak çıkışı arasında geçen zaman olarak hesaplanmıştır. Hesaplama formülü: $((2 * (\text{Geçen yıldan devren gelen dosya sayısı}) + \text{Yıl içinde açılan dosya sayısı} + \text{Bozularak gelen dosya sayısı}) - \text{Çıkan dosya sayısı}) / (\text{Yıl içinde açılan dosya sayısı} + \text{Bozularak gelen dosya sayısı} + \text{Çıkan dosya sayısı}) * 360$.⁷⁵

74 Bkz. Ek-2 - İstatistikler, Grafik 6 vd.

75 Adli İstatistikler 2019 (Adalet Bakanlığı yayını) <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%B0SA.pdf>. Erişim: 06.02.2021. s. 22.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bu hesaplama yöntemi, derdest dosyaları da hesaplama dâhil etmesi nedeniyle teorik bir süreyi ifade etmektedir.

6.1.5

Yargıtay Üyesi, Yargıtay Tetkik Hâkimi, Cumhuriyet Savcısı ve Personel Başına Düşen Dosya Sayıları

Mahkemelerin etkinlik ve verimliliğinin değerlendirilmesinde önemli ölçütlerden bir tanesi de mahkemede çeşitli unvanlarda çalışan görevlilerden her birinin başına düşen dosya sayısıdır.⁷⁶

6.1.6

Reel Çalışma Oranı

Reel çalışma oranı, mahkemelerin ve Cumhuriyet başsavcılıklarının referans yıl içinde bakması gereken (gelen toplam) dosyalardan ne kadarını yıl içinde çıkardığını gösterir. Yıl içinde çıkan dosyalar savcılıklarda sonuçlandırılarak çıkan dosyaları ifade ederken, mahkemelerde karara çıkan dosyaları ifade eder. Çıkan dosyalar içinde referans yılda açılıp yine aynı yıl içinde çıkan dosyalar olabildiği gibi, geçmiş yıllarda açılmış ancak referans yılda sonuçlanmış/karara çıkmış dosyalar da vardır. Gelen toplam dosya sayısı; savcılıklarda geçen yıldan devren gelen, yıl içinde gelen dosyalardan oluşurken, mahkemelerde ise geçen yıldan devren gelen, yıl içinde açılan ve bozularak gelen dosyalardan oluşmaktadır. Hesaplama formülü: (Referans yılı içinde çıkan dosya sayısı / Referans yıl gelen toplam dosya sayısı) *100.⁷⁷

Reel çalışma oranının temizleme oranı ile karıştırılmaması gerekir. İkisi arasındaki önemli fark, temizleme oranı hesabında önceki yıldan devreden dosyalar hesaba katılmazken reel çalışma oranında önceki yıldan devreden dosyalar da gelen dosya hesabına dâhil edilir.

Reel çalışma oranının hesaplanmasının temel amacı; mahkemelerin, hâkimlerin, Cumhuriyet başsavcılıklarının ve Cumhuriyet savcılarının bakmaları gereken toplam dosya sayısının ne kadarını sonuçlandırabildiklerini görebilmektir. Bu oranlar belli basamaklarda değerlendirilerek hâkim ve Cumhuriyet savcılarının terfilerinde HSK tarafından dikkate alınmaktadır.

⁷⁶ Bkz. Ek-2, Grafik-2: Yargıtay Unvanlarına Göre Kişi Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı, 2015-2020.

⁷⁷ Adli İstatistikler 2019 (Adalet Bakanlığı yayını) <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%B0SA.pdf>. Erişim: 06.02.2021, s. 22.

6.2

Uluslararası Göstergeler

Uluslararası alanda ülkelerin yargı sistemlerini değerlendiren çeşitli raporlar yayımlanmaktadır. Bu raporlarda yer alan sıralamalar ve yorumlar değerlendirilirken, söz konusu raporların metodolojisi, nesnellik ölçütleri ve bilimsel olarak isabeti de dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda aşağıda “Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu” incelenecektir.

Yargıya ilişkin küresel veri kaynakları arasında “Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu” sayılmakta ve dikkate alınmaktadır, ancak bu raporun doğru bir şekilde değerlendirilebilmesi için nasıl hazırlandığını kısaca incelemek gerekir. Öncelikle söz konusu rapordaki verilerin doğruluğunun garanti edilmediği raporun ön sözünde açıkça belirtilmiş ve verilere göre yapılan eylem ve yorumlardan Dünya Ekonomik Forumu’nun veya çalışanlarının sorumlu tutulamayacağı belirtilmiştir. İkinci olarak söz konusu değerlendirme, “Yargının hükümetten, şirketlerden ve bireylerden ne kadar bağımsızdır?” sorusuna 1 (Hiç bağımsız değildir) ve 7 (Tamamen bağımsızdır) arasında verilen anket cevaplarına dayalıdır. Türkiye’deki bir üniversiteye bağlı merkez tarafından yürütülen bu online anket çalışması 2018 yılı raporunda 80 kişinin görüşüne dayandırılmıştır.

Dünya Ekonomik Forumunun 2018 yılı Küresel Rekabetçilik raporunda Türkiye yargı bağımsızlığında 111’inci sırada gösterilmiştir. Söz konusu raporda demokrasinin ve seçimin olmadığı, mutlak monarşi ve krallıkla yönetilen birçok ülke ilk 50’ye girebilmiştir. Bu durum, “Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu”nun nesnellik düzeyi hakkında bir fikir verebilir. Bu durum, küresel göstergeler değerlendirilirken ihtiyatlı olunması gerektiğini göstermektedir.

6.3

Etkili Ön İnceleme

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile İstanbul Bildirgesi’nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler’de yargı görevlerinin ifasında ve adalet yönetiminde şeffaflığın gerçek ve görünür olmasının önemi vurgulanmaktadır.

TMMİ’nin 10’uncu ilkesi şu şekildedir: “Temyiz mahkemelerinin dosya yönetim sistemi; uygun filtreleme araçlarını, etkili ön inceleme mekanizmalarını ve her dosyaya bireysel ilgi gösterilmesine imkân veren usulleri içermelidir.

Dosya sayıları ve nitelikleri, işlem süreleri ve ortalama yargılama süreleri dikkate alınarak dosyaların önceden belirlenen kurallar çerçevesinde şeffaflık, eşitlik ve adalet ilkelere uygun bir sıra ile incelenmesi mahkemeye duyulan güveni artırır. Bu yaklaşım, (tutuklu dosyalar, zaman aşımına uğraması yakın dosyalar gibi) haklı nedenlerle bazı dosyaların öncelikli olarak incelenmesine engel değildir.

‘Ön inceleme standartları’ geliştirilmesi, mahkemenin etkinliği ve verimliliği ile dosyaların kısa sürede sonuçlandırılmasına katkı sağlar.

Temyiz mahkemelerinde kullanılan filtreleme mekanizmaları konusunda dünyada farklı sistemler uygulanmaktadır. İzin, atlamalı temyiz, temyiz yoluna başvurabilecek avukatların akredite edilmesi ve kabul edilmezlik kararı gibi yöntemlerin yanı sıra kendine özgü filtreleme mekanizmaları da bulunmaktadır.

Her dosyaya bireysel ilgi gösterilmesi, etkili bir dosya yönetim sisteminin kurulmasına bağlıdır. Dosyaların sırasının karışması, unutulması ya da kaybolması yargı sistemine olan güveni olumsuz etkiler.”

Yukarıda belirtilen İstanbul Bildirgesi ve TMMİ'deki rehber ilkeler temyiz mahkemele-ri değerlendirilirken göz önünde bulundurulmalıdır.

6.3.1

Dosyaların İncelenme Sırası

Dosyaların incelenme sırasına ilişkin Yargıtay İç Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi şu şekildedir:

“Dosyanın görevlilere verilmesi

MADDE 19 – Dosyalar, görevlilere daire esas defterindeki sıra numaralarına göre verilir. Ancak başkan gerektiğinde bu sırayı değiştirmeye yetkilidir. Acele işler ve başkanın yaptığı değişiklik dışında bu sıra bozulamaz.

Dosyaların görevlilere dağıtılması, daire başkanının uygun görmesine göre yapılır.

Yasaların belirledikleri dışında acele işlerin neler olduğu işlerin niteliği gözetilerek her takvim yılı başında daire kurullarınca ilke kararıyla saptanır.”

Yukarıda belirtilen Yargıtay İç Yönetmeliği hükmü uyarınca, her takvim yılı başında daire kurullarınca, acele işlerin ilke kararı ile saptanması öngörülmüştür. Bununla birlikte Yargıtaydaki daire kurullarının ilke kararları ve uygulamaları arasında uyumun sağlanması ve işin mahiyetinin imkân verdiği ölçüde daireler arasındaki uygulama farklılıklarının asgariye indirilmesi, şeffaflığın ve halkın güveninin sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle daire kurullarının belirleyeceği acele işlerin tespitinde rehberlik etmek ve uygulama farklılıklarından kaynaklanan riskleri mümkün olduğu ölçüde en aza indirmek amacıyla, acele işlerin belirlenmesinde ve öncelik sıralamasında, kanunlarda belirtilen hâllere ilave olarak aşağıdaki ilkelerin de dikkate alınmasına Yargıtay Başkanlar Kurulunun 11.01.2019 tarihli ve 3 sayılı Kararı ile karar verilmiştir.

6.3.1.1

Hukuk Dosyaları Bakımından Öncelik Verilmesi Gereken Hâller

- a) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin incelenen dosyaya ilişkin ihlal kararı bulunması,
- b) Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru üzerine incelenen dosyaya ilişkin ihlal kararı bulunması,

- c) Esastan veya usulden daha önce Yargıtay incelemesinden geçip karar verilen dosyalar,
- ç) Geri çevirme kararı verilerek mahalline iade edilen dosyalar,
- d) Emsal niteliğinde olacak, yerel mahkemelerde çok sayıda karar verilmesini bekleyen (öncü) dosyalar ile içtihat tutarsızlığı riski doğurabilecek benzer ya da seri dosyalar,
- e) Karar düzeltme ve kanun yararına temyiz talepleri ile maddi hata düzeltme talepleri,
- f) Direnme kararı verilip öncelikle daireye gelen dosyalar,
- g) Taraflardan birinin hayati önem arz eden sağlık sorunları veya icralık duruma düşmüş borç belgelerinin bulunması gibi özel durumu nedeniyle öncelik verilmesi gereken dosyalar,
- h) Başka dairelerden ya da HİİK'ten gönderme kararı ile gelen dosyalar (bu dosyalar, Yargıtaya ilk geldiğinde doğru daireye gelmiş olsaydı, alacakları sıraya göre öncelik alırlar.),
- ı) Daireye geliş tarihi en eski dosyalar (örneğin 2016 yılının Mart ayında gelen bir dosyadan sonra, geliş tarihi en eski dosyaların tarihi o yılın Mayıs, Haziran, Eylül ayları ise, Mart ayında gelen dosyaya öncelik verilmesi gerekir. Zira burada normal dosyaların sırasında bir hata yapılmış sayılır.),
- i) İlk derece veya ikinci derece yargılamaları makul süreden uzun sürmüş dosyalar,
- j) Temyizden veya davadan feragat istemini içeren dosyalar,
- k) İstinaf mahkemelerinin faaliyete geçmesinden önce verilen, ilk derece mahkemelerinin yargı yolu, görev ve yetkiye ilişkin kararlarının temyiz incelemeleri,
- l) İstinaf mahkemelerinin yargı yolu, görev ve yetkiye ilişkin kararlarının incelenmesi,
- m) Adli yardım talepli dosyalar,
- n) Zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilen dosyalar,
- o) Velayet dosyaları ile boşanma davası içinde yer alan ve velayete ilişkin düzenleme içeren kararlara ilişkin dosyalar.

6.3.1.2

Ceza Dosyaları Bakımından Öncelik Verilmesi Gereken Hâller

- a) Hükmen tutuklu veya tutuklu dosyalar ile özellikle CMK'nin 102'nci maddesine göre kanunen belirlenen tutukluluk sürelerinin dolmasına kısa süre kalan dosyalar,
- b) Dava zaman aşımı yakın dosyalar,

- c) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin incelenen dosyaya ilişkin ihlal kararı bulunması,
- ç) Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru üzerine incelenen dosyaya ilişkin ihlal kararı bulunması,
- d) Esastan veya usulden daha önce Yargıtay incelemesinden geçip bozma kararı verilen dosyalar,
- e) Eksiklik nedeniyle Yargıtay daireleri veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca mahalline iade edilen dosyalar,
- f) Emsal niteliğinde olacak, yerel mahkemelerde çok sayıda karar verilmesini bekleyen (öncü) dosyalar ile içtihat tutarsızlığı riski doğurabilecek benzer ya da seri dosyalar,
- g) Kanun yararına bozma ve itiraz talepleri,
- h) Direnme kararı verilen dosyalar,
- ı) Taraflardan birinin hayati önem arz eden sağlık sorunları veya özel durumu nedeniyle öncelik verilmesi gereken dosyalar,
- i) Başka dairelerden ya da Ceza Daireleri Başkanlar Kurulundan görevsizlik kararı ile gelen dosyalar (Bu dosyalar, Yargıtaya ilk geldiğinde doğru daireye gelmiş olsaydı, alacakları sıraya göre öncelik alırlar.),
- j) Yargıtaya veya daireye geliş tarihi en eski dosyalar (örneğin, 2016 yılının Mart ayında gelen bir dosyadan sonra, geliş tarihi en eski dosyaların tarihi o yılın mayıs, haziran, eylül ayları ise, Mart ayında gelen dosyaya öncelik verilmesi gerekir. Zira, burada normal dosyaların sırasında bir hata yapılmış sayılır.),
- k) İlk derece veya ikinci derece yargılamaları makul süreden uzun sürmüş dosyalar,
- l) Suça sürüklenen çocuklara ilişkin dosyalar,
- m) Memur suçları ile özellikle sanığı memur olup göreve iade edilmesi için hükmedilen beraat kararının kesinleşmesi gereken dosyalar,
- n) Uyarılama yargılamasına ilişkin dosyalar,
- o) Sanık ya da dosyanın tarafı itibarıyla başka bir hukuk mahkemesi, ceza mahkemesi veya idare mahkemesi tarafından Yargıtaydaki dosyanın bekletici mesele yapıldığı dosyalar,
- ö) Tarafları yabancı uyruklu olan dosyalar,
- p) Suçta kullanılan ve maliki açısından büyük ekonomik değere sahip araç ya da eşyaya ilişkin iade ve müsadere kararlarına ilişkin dosyalar, kaçak yakıt nedeniyle el konulan-mühürlenmiş akaryakıt istasyonu gibi ekonomik değerlere ait dosyalar ile çabuk bozulabilecek türden tütün, çay gibi mallara ait dosyalar,

- r) Şikâyetten veya temyizden vazgeçilen dosyalar,
- s) Görev, yetki, davaların birleştirilmesi ve merci tayinine ilişkin dosyalar.

6.3.2

Ön İnceleme Ölçütleri

Ön inceleme aşamasının tüm daireler bakımından bir standarda bağlanması, Yargıtayın etkinliği ve verimliliği ile dosyaların kısa sürede sonuçlandırılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

6.3.2.1

Hukuk Dosyalarında Ön İnceleme Ölçütleri

Daireye gelen dosyalar bir ay içerisinde sırasıyla ve asgari olarak;

- a) Görevli daire,
- b) Kararın taraflara tebliğ edilmiş olması,
- c) Temyiz isteminin süresinde olması,
- ç) Miktar yönünden temyiz sınırını geçmesi,
- d) Temyiz harcında eksiklik olmaması,
- e) Dosyaların öncelik durumu ve sırası,
- f) Duruşmalı dosyalar bakımından, duruşma isteminin kabul edilip edilmediği,
- g) Temyizden veya davadan feragat (veya vazgeçme) olup olmadığı

yönlerinden ön incelemeye tabi tutularak sonuçlandırılır.

6.3.2.2

Ceza Dosyalarında Ön İnceleme Ölçütleri

Daireye gelen dosyalar bir ay içerisinde sırasıyla;

- a) Görevli daire,
- b) Kararın ve tebliğnamenin taraflara tebliğ edilmiş olması,
- c) Temyiz eden şikâyetçi ise katılan sıfatının olup olmadığı,
- ç) Temyiz isteminin süresinde olması,
- d) Cezanın niteliği ve miktarı yönünden temyizi kabil olması,
- e) Dosyaların öncelik durumu ve sırası,
- f) Duruşmalı dosyalar bakımından, duruşma isteminin kabul edilip edilmediği,
- g) Temyizden veya davadan feragat (veya vazgeçme) olup olmadığı

yönlerinden ön incelemeye tabi tutularak sonuçlandırılır.

6.4

Dosyaların Temyizinde Filtreleme Mekanizmaları

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Hukuk ve Ticaret Davalarında Temyiz Sistemleri ile Usullerinin İşleyişinin İşlevselleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R(95) 5 Sayılı Tavsiye Kararı” da göz önünde bulundurularak aşağıdaki filtreleme mekanizmaları dikkate alınabilir.

6.4.1

Dosyaların Temyizinde İzin Sistemi

Bazı ülkelerde BAM kararlarının temyizi, BAM'ın ilgili dairesinin iznine tabidir. Ancak izin verilen hâllerde Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunulabilir. BAM temyiz istemini reddederse bu kez izin Yargıtaydan talep edilebilir. Bu sistem, Almanya, İngiltere, İrlanda, Norveç ve Danimarka'da uygulanmaktadır.

Bu sistemde dosyaların henüz BAM aşamasında bir ön elemenden geçirilmesi sağlanmaktadır. Ancak istisnai durumlarda temyiz incelemesine izin verilir. Örneğin;

- içtihat birliğinin ve tutarlılığının korunması,
- kişi özgürlüğünün güvence altına alınması,
- emsal nitelik taşıyan (ancak temyiz sınırı altında kalan) kararların temyizen incelenmesi suretiyle hukukun gelişimine katkıda bulunulması

gibi hâllerde (olağan koşullarda temyizi mümkün olmamasına rağmen) kararın temyiz edilmesine izin verilir.

6.4.2

Mahkeme Dışı Filtreleme Sistemi

Fransa örneğinde görüldüğü üzere bazı sistemlerde temyiz başvurusu ancak belli şartları taşıyan avukatlar tarafından yapılmaktadır. Bu avukatlar, temyiz istemleri konusunda müvekkillerini bilgilendirmekte ve başarı şansı olmayan temyiz başvuruları söz konusu olduğunda Yargıtaya başvuruda bulunmamaktadır.

6.4.3

“Kabul Edilemezlik Kararı” Sistemi

AİHM örneğinde olduğu gibi bazı yüksek mahkemeler yapılan başvuruların incelenmeye değer olup olmadığı ya da başvuru koşullarının mevcut olup olmadığı yönünde bir inceleme yaparak tek hâkimle veya idari bir kararla başvuruyu reddedebilmektedir.

Bu sistemde kabul edilebilirlik kriterleri arasında hiyerarşi uygulanmaktadır. Yapılan incelemede başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerinden birini karşılamadığı açık ise sonraki sırada yer alan kritere uygunluğun bulunup bulunmadığı incelenmemektedir.

AİHM'de tek hâkimle karar verme yöntemi uygulanarak açıkça kabul edilemez nitelikteki başvurular sonuçlandırılmaktadır. Bu amaçla filtraj bölümü kurulmuştur. Bu bölüm kabul edilemezlik kararlarında bir standardın sağlanması, kabul edilebilirlik usulünün daha rasyonel kılınması ve çalışma usullerinin düzeltilmesine yönelik bir işlev görmektedir.

Benzer bir uygulama Fransa Yargıtayı tarafından da uygulanmakta olup kabul edilemezlik kararı üç hâkimden oluşan bir komisyon tarafından karara bağlanmaktadır.⁷⁸ İtalya Yargıtayı da kabul edilemezlik kararı verebilmektedir.

Yargıtay Kanunu'nda ise böyle bir düzenleme bulunmamakta olup bu sistemin Yargıtayın yapısına uygun olup olmayacağı değerlendirilebilir.

6.4.4

Kendine Özgü (Sui Generis) Sistemler

Temyiz edilen dosyaların filtreleme mekanizmaları her zaman tek bir sisteme dayalı olarak yürütülmektedir. Yukarıda ilk üç başlıkta incelenen yöntemlerden bir veya birkaçı birlikte kullanılabilirdiği gibi bunlara ilaveten başka ölçütler de filtreleme mekanizmasına dâhil edilebilmektedir. Bu ölçütler şöyle sıralanabilir:

- Sadece avukatların veya sadece belli koşulları taşıdığına dair (özel ruhsatlandırılmış) avukatların temyiz başvurusunda bulunabilmesi,
- Belli değerdeki davaların temyiz edilebilmesi, parasal sınırların altında kalan dosyaların hiçbir şekilde temyiz edilememesi,
- Parasal değer ile ifade edilemeyen davalar bakımından sadece belli dava türlerinin temyiz edilebilmesi,
- Parasal olarak belli değerler arasında olan davaların BAM'dan izin alınarak temyiz edilebilmesi, parasal sınırın altında kalanların hiç temyiz edilememesi, üst sınırın üzerinde olan davaların ilave koşul aranmadan serbestçe temyiz edilebilmesi,
- Temyiz edilebilen kararlar arasında belli sınırlar arasında değer taşıyan davaların temyiz edilmesi hâlinde temyiz incelemesinin daha küçük bir heyet (sayısal anlamda) ile yapılması,
- İlk derece ve BAM kararı birbirine uygun ise temyiz yoluna başvurulamaması,
- Kural olarak temyiz edilemeyen bir kararın yerleşik içtihatlarla aykırı olması hâlinde temyiz edilebilmesi,
- Normal koşullarda temyiz edilemeyen bir kararın, içtihatların gelişimine önemli bir katkısı olması hâlinde temyiz edilebilmesi,
- Temyiz başvurusunda ilave teminat talep edilmesi,

78 Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi, Tavsiye Kararı No. R (95) 5, m. 6/a.

- Normal şartlarda temyiz edilemeyen bir kararın, temel bir hakkın ihlal edilmiş olması hâlinde temyiz edilebilmesi,
- Temyizinde haksız çıkanın parasal anlamda cezalandırılması ya da temyiz için yüksek harç bedeli ödenmesi.

Türk hukukunda, adalete erişimin kanuni güvence altında olması ve kanunla düzenlenmesi şeklinde bir gelenek bulunmaktadır. Bu itibarla izin sistemi veya hâkimlere bu konuda takdir yetkisi veren sistemlere karşı ihtiyatlı davranmak gerekir. Oluşturulacak filtreleme sisteminin mutlaka kanunda açıkça öngörülen gerekçelerle ve hâkime en az takdir hakkı tanıyacak şekilde formüle edilmesinin yargıya duyulan güvenin korunması bakımından da faydalı olacağı düşünülebilir.

6.4.5

Atlamalı Temyiz

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Hukuk ve Ticaret Davalarında Temyiz Sistemleri ile Usullerinin İşleyişinin İşlevselleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R(95) 5 sayılı Tavsiye Kararı” m. 7/d hükmüne göre, dosya nihai olarak üçüncü aşamaya (Yargıtaya) gelecek ise ikinci derece mahkemesinin atlanarak dosyanın temyiz incelemesi için doğrudan Yargıtaya gelmesi düşünülebilir.

6.5

Etkinlik ve Verimliliğin İzlenmesi (Dosya İzleme Sistemi)

Yargıtayın 2015-2019 Stratejik Planı'nın “Amaç 1- Yargıtayın Saydamlığını Artırmak” başlığı altında Hedef-3'te “Yargıtaydaki iş süreçleri gözden geçirilerek sürecin çağdaş adalet yönetimi gereklerine uygun olarak hızlandırılması için gerekli eğitim ve profesyonel destek alınması” öngörülmüştür. Bu hedefe ulaşılabilmesi amacıyla “Yargıtaydaki iş süreçlerine ilişkin takip ve denetim kapasitesinin artırılması” ve “iş akışındaki kopuklukların onarılması suretiyle yargılama süreçlerinin hızlandırılması” uygun stratejiler olarak belirlenmişti. Bu amaçla hazırlanan “İş Süreçlerinin Gözden Geçirilmesi ve Verimlilik Kontrolü Projesi” kapsamında yapılan çalışmalarla Dosya İzleme Sistemi (DİS) geliştirilmiştir. DİS ile iş akışındaki gecikmeler elektronik şekilde izlenebilmekte, raporlanmakta ve gerektiğinde sistem tarafından elektronik uyarılar devreye girmektedir. Ayrıca DİS kapsamında Yargıtaydaki işlem basamaklarına ilişkin standart süreler belirlenmiş olup elektronik şekilde bu sürelere uygunluk takip ve kontrol edilebilmektedir. Bu amaçla UYAP üzerinde gerekli güncellemeler yapılmış ve yeni ekranlar oluşturulmuştur.

6.6

Dosya Eksiklik Tamamlama Sistemi (DET)

“İş Süreçlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Verimlilik Kontrolü Projesi” kapsamında, bilişim teknolojilerinin etkin kullanılması bakımından yapılan yeniliklerden bir tanesi de Dosya Eksiklik Tamamlama (DET) sisteminin oluşturulmasıdır. DET sisteminde daha önce uygulanmakta olan usulden farklı olarak dosyalarda eksiklik bulunması hâlinde dosyanın heyete sunulması ve heyetin “dosyadaki eksiklik nedeniyle geri çevirme kararı vermesi” uygulamasından vazgeçilmektedir. Bunun yerine daire veya kurul başkanının onayı ile söz konusu eksiklik UYAP üzerinden elektronik şekilde tamamlanmaktadır. 2018 yılında uygulanmaya başlanan DET, 2019 yılında daha da etkin şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu konuda en başarılı uygulamaları yapan Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun geri çevirme oranları %22’den %1,9’a kadar düşmüştür.

Bölüm

7

Eğitim

7.1

Genel Bilgi

“Başlangıç eğitimi ile hizmet içi eğitim, bir hâkim için hem hak hem de görevdir. Ayrıca eğitim; yargı bağımsızlığının, adaletin etkinliğinin ve kalitesinin unsurlarından biridir. Bu nedenle hâkim eğitimi, yargı içindeki bir organ tarafından idare edilmelidir.”⁷⁹ Ayrıca Hâkimlerin Magna Cartası'nın 4. ve 8. paragraflarında da hâkimlerin alması gereken eğitimin, yargının bağımsızlığı, etkinliği ve kalitesi bakımından önemi de vurgulanmıştır.

Yargıtaydaki eğitim müdürlüğü köklü bir geçmişe sahiptir. Bununla birlikte çağın gerektirdiği yeni koşullara göre güçlendirilmesi ve daha etkin hâle getirilmesi faydalı olabilir. Bu kapsamda Yargıtayda kapsamlı şekilde yıllık ve üç yıllık hizmet içi eğitim programları oluşturulabilir. Eğitim müdürlüğünün insan kaynakları bu alanda eğitim almış personelle takviye edilebilir.

Hizmet kalitesini daha çok artırmaya yönelik olarak;

- müzakere tekniklerinin geliştirilmesi,

79 Hâkimlerin Magna Cartası, § 8.

- iş süreçlerinde yaşanan tıkanıklıkların tespiti,
- her daire özelinde taktir raporunda bulunması gereken asgari standartlar ve şablonlar geliştirilmesi,
- eğitim ihtiyaçlarının anket, mülakat, odak grup çalışmaları gibi yöntemlerle tespit edilmesi,
- eğitim içeriklerinin oluşturulması,
- tespit edilen ihtiyaçlara göre dairenin kıdemli üyelerinin deneyimlerinden de faydalanılarak eğitimlerin gerçekleştirilmesi,
- karar yazım usulleri,
- adli kalite yönetimi ve kalite göstergeleri

faydalı olabilir.

7.2

Üyeler ve Tetkik Hâkimleri İçin Seminerler

Göreve yeni başlayan Yargıtay daire başkanı, Yargıtay üyesi, Yargıtay tetkik hâkimi (raportör hâkim) ve Cumhuriyet savcıları ile personelin uyum eğitimi alması faydalı olabilir. Her bir unvana göre eğitim ihtiyaçları farklılaşabilir. Örneğin daire başkanları dairelerin yönetilmesi, dairenin etkinlik ve verimliliğine ilişkin standartlar, ulusal ve küresel ölçekler, istatistiklerin yorumlanması, adli kalite yönetimi gibi daha çok yönetsel konularda ilk göreve başladıklarında bilgilendirilebilirler. Benzer şekilde yeni seçilen Yargıtay üyeleri, Yargıtayın tanıtılması, kuralları, teşkilatı ve birimleri hakkında bilgi alabilirler. Tetkik hâkimleri de karar yazma teknikleri, sunum teknikleri, dosya hazırlama teknikleri gibi alanlarda uyum seminerine katılabilirler.

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nin 6.5 ve 6.6 maddeleri ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin 6.3 ve 6.4 maddelerinde belirtildiği üzere, hâkimler yargılama faaliyeti ve mahkemesini denetlemek için ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri ve kişisel niteliklerini geliştirmek amacıyla gerekli eğitim ve diğer imkânlardan yararlanmalı ve insan hakları normlarını tesis eden uluslararası sözleşmeler ve diğer hukuk belgeleri dâhil olmak üzere uluslararası ve karşılaştırmalı hukuktaki gelişmeleri izlemelidir.

Avrupa Konseyi standartlarına göre, "Hâkimler uzmanlıklarını düzenli olarak güncellemeli ve geliştirmelidirler".⁸⁰ Kurumsal olarak da Yargıtayın hâkimlere bu fırsatı sunabilmesi ve gerekli araçlar ile kaynakları temin etmesi gerekmektedir. Adaylık eğitimi için Yargıtaya gelen stajyer hâkim ve Cumhuriyet savcılarının uyum ve meslek öncesi eğitimlerinin yapılması Yargıtayın kurumsal hedefleri arasında yer almakta olup, Stratejik Plan'da düzenlenmiştir.

⁸⁰ Tavsiye Kararı CM/Rec(2010)12, § 67.

7.3

Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının Eğitimi

Tebliğnamelerin kalitesinin yükseltilmesi ve asgari standartlara sahip olması amacıyla eğitim içeriklerinin belirlenmesi, yeni başlayan Yargıtay Cumhuriyet savcılarının düzenli ve sistemli şekilde oryantasyon sürecini geçirmesi iş süreçlerini olumlu şekilde etkileyecektir.

7.4

Personel Eğitimi

Yargıtayda görevli personel ile aday memurların eğitim planlamasının yapılması ve doğru yapılandırılmış bir eğitim programı uygulanması faydalı olacaktır. Yargıtayın idari birimlerinde görev alan personelin kendi görev alanlarıyla ilgili konularda profesyonel kişilerden eğitim alması, bu eğitimlerin periyodik ve sürdürülebilir şekilde planlanması verimliliği, etkinliği ve iş kalitesini artıracaktır.

7.5

Eğitim İçerikleri

Eğitim içerikleri belirlenirken ihtiyaç analizi yapılması, konuların ve içeriklerin buna göre belirlenmesi, uzman kişilerden destek alınması ve yetişkin eğitime uygun bir modülle eğitimlerin gerçekleştirilmesi oldukça yararlı olacaktır.

7.6

İhtiyaç Analizi

Eğitimler verilmeden önce eğitim alacak kişilerle hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları konusunda görüşme, anket gibi araçlarla iletişim kurulması, bunun yanında Yargıtaydaki genel iş süreçlerinde daha çok geliştirilmesi gereken alanlarının belirlenmesi, bu alanlardan eğitim yoluyla iyileştirilebilecek konuların tespiti ihtiyaç analizi bakımından önemlidir.

Bölüm

8

Yargıtay İçtihatlarının Yaygınlaştırılması

8.1

Kararların Halkın Erişimine Açılması

CEPEJ Kontrol Listesi'ne göre, halk kanunlara ve mahkeme kararlarına internet sitesinden kolaylıkla erişim sağlayabilmelidir.⁸¹ Yukarıda açıklandığı üzere Yargıtay 2015 yılından beri tüm kararlarını halkın erişimine istisnasız şekilde açmaktadır.⁸²

8.2

Yargıtay Dergisi

Hukuk; yasama, yargı ve öğretinin meydana getirdiği bir eser olup iyi işleyen bir hukuk sistemi için yasama ve yargı ne kadar önemli ise doktrin de o kadar önemlidir. Özellikle zengin içerikli ve kaliteli bilimsel görüşler ile yargı uygulamasının etkileşimi ve uyumu

⁸¹ Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. III.1. Hukuki Bilgiye ve Mahkemeye İlgili Bilgiye Erişim.

⁸² Bkz. Başlık 3.3.1.

iyi işleyen bir hukuk sisteminin olmazsa olmaz koşuludur. Bu nedenle 1975 yılından itibaren yayın hayatını kesintisiz olarak sürdüren Yargıtay Dergisi 2016 Temmuz (2016/3) sayısından itibaren “hakemli” olarak yayımlanmaya başlanmıştır. Tüm sayılar, TÜBİTAK ULAKBİM ODİS sisteminde taranabilmektedir.

8.3

Yargıtay Kararları Dergisi

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin 8'nci maddesinde veciz şekilde belirtildiği üzere, “Hukukun ve hukuki ilkelerin tutarlı biçimde yorumlanması, adaletin yerine getirilmesinin temel bileşenidir”. Hukukun asli kaynaklarına güvenilir ve kolay erişim sağlanamazsa hâkimler, avukatlar ve kamu idareleri de dâhil olmak üzere davanın tarafları açıkça anlaşılır bir rehberlikten yoksun kalır. Kararların yayınlar yoluyla kamunun incelemesine sunulması, aynı zamanda kanunların uygulanmasını düzenli hâle getirir, yargı kararlarını daha öngörülebilir ve tutarlı kılar, böylelikle adaletin kalitesini daha çok yükseltir. 1975 yılından beri yayımlanan Yargıtay Kararları Dergisi'nin öğretici görüşleri ile yargı uygulaması arasındaki etkileşiminin artırılması, yargı uygulamasına ilişkin bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi ve bu suretle içtihat kalitesinin daha da yükseltilmesi bakımından önemli bir işlevi vardır.

8.4

Yargıtaydaki Üye ve Hâkimler ile Cumhuriyet Savcılarının Türkiye Adalet Akademisinde Ders Vermesi

Yargıtay daire başkan ve üyeleri ile Yargıtay tetkik hâkimleri ve Yargıtay Cumhuriyet savcıları, Türkiye Adalet Akademisinde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerine aktif şekilde katkı sağlamaktadır. Bu uygulama, aynı zamanda Yargıtay içtihatlarının tüm yurt düzeyinde tutarlı şekilde uygulanması ve yargının kalitesinin daha çok yükseltilmesi bakımından önem taşımaktadır.

8.5

İçtihat Forumları

Dış içtihat forumları: Yargıtayın yıl içinde verdiği emsal kararlarının ilgili Yargıtay daireleri, BAM daireleri, ilk derece mahkemesi hâkimleri ve Cumhuriyet savcıları tarafından tartışıldığı içtihat forumlarının düzenlenmesi hukukun ülke düzeyinde eşit şekilde uygulanmasına önemli katkılar sağlar. Düzenlenecek içtihat forumlarına bazen ilgisine göre Anayasa Mahkemesinden, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden ve yararlı olacağı düşünülüyorsa hukuk fakültelerinden katılımcılar da davet edilebilir. Bu şekilde hâkimler, ilkesel olarak diğer meslektaşları ile görüş alışverişinde bulunma fırsatını da elde ederler.

İç içtihat forumları: CEPEJ standartlarına göre, mahkemeler hukuki kesinliği artırmaya yönelik olarak uygun içtihatların tartışıldığı toplantıların organize edilmesine ilişkin spesifik araçlar kullanılmalıdır.⁸³ İç içtihat forumları ile Yargıtay dairelerinin birden fazla daireyi ilgilendiren kararları tartışılabilir. Özellikle kanun değişiklikleri, medeni usul hukuku ve ceza usul hukukuna ilişkin içtihatlar bu kapsamda ele alınabilir. Yargıtay üyelerinin aralarında ilkesel konularda bilgi ve deneyim paylaşımında bulunması içtihatların öncelikle Yargıtay içinde de yaygınlaştırılmasına ve kendi aralarında uyumlaştırılmasına önemli katkılar sağlar. Farklı bakış açıları sayesinde edinilecek bilgi ve deneyimler ile görüş alışverişi içtihat geliştirme bağlamında da kurum içi şeffaflığı ve hesap verebilirliği destekler.

8.6

Konferans, Sempozyum, Seminer ve Diğer Eğitim Faaliyetlerine Katılım

“Hâkim, kendi yargı çevresi içinde ve dışında hukukun, hukuk sisteminin ve adalet yönetiminin gelişmesine katkı sağlayabilecek benzersiz bir konumdadır. Bu katkılar konuşma, yazma, ders verme veya diğer yargısal görev harici faaliyetlere katılma şeklinde olabilir. Yargı görevinin ifasını aksatmamak şartıyla ve zamanı yettiğince hâkim, söz konusu faaliyetlerde bulunmaya teşvik edilmelidir.”⁸⁴ “Hâkim ders vererek, konferans ve seminerlere katılarak, öğrencilerin eğitim duruşmalarında hâkimlik yaparak ve gözetmen sıfatıyla hareket ederek hukuki ve mesleki eğitimi destekleyebilir. Hâkim aynı zamanda yazar veya editör olarak hukuk literatürüne katkıda bulunabilir. Hâkimlerin bu mesleki faaliyetleri kamu menfaatindedir.”⁸⁵

Adalet kurumlarının ve üniversitelerin düzenlediği panel, seminer, sempozyum, eğitim çalışmaları gibi bilimsel toplantılara katılım sağlayan Yargıtay üyeleri, tetkik hâkimleri ve Cumhuriyet savcıları Yargıtay kararlarının yaygınlaştırılmasına bu şekilde katkılar sağlarlar.

8.7

Yayın Kurulu ve Tasnif Kurulu

Yargıtay Kanunu'nda içtihatların yaygınlaştırılması bakımından “Yayın Kurulu” ve “Tasnif Kurulu” olmak üzere iki kurul bulunmaktadır.

⁸³ Yargının ve Mahkemelerin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Kontrol Listesi. CEPEJ'in 11. Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiştir. II.3. Hukuki Kesinlik, soru 2.

⁸⁴ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, s. 103, para. 156.

⁸⁵ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, s. 103, para. 157.

8.7.1

Yayın Kurulu

YK'nin "Yayın Kurulu ve Görevleri" başlıklı 48'inci maddesine göre, "Yayın Kurulu, yayın işleriyle ilgili konularda gerekli kararları vermek ve düzenli aralıklarla toplanıp çalışmak üzere, Birinci Başkanlık Kurulunca Yargıtay üyeleri arasından seçilen dört üye ile tasnif kurulu başkanından oluşur. Kurul, kendi üyelerinden birini gizli oyla başkanlığa seçer. Üyelerin seçim süresi dört yıldır. Aynı kişiler yeniden seçilebilirler. Yayın Kurulu Başkanı'nın ve üyelerinin bu görevleri, yargı görevlerinin devam etmesine engel olmaz. Yayın Kurulu Başkanı'nın, Yayın Kurulunun verdiği kararların uygulanması, kurul ve daire kararlarının zamanında düzenli olarak yayımlanması koşulu ile sınırlı olmak üzere Yayın İşleri Müdürlüğü birimi üzerinde gözetim ve denetim yetkisi vardır. Bu Kurulun görevleri, İç Yönetmelik'te gösterilir."

Yargıtay İç Yönetmeliğinin 59'uncu maddesinde de Yayın Kurulunun görevlerine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler vardır.

8.7.2

Tasnif Kurulu

Tasnif Kurulu ve görevleri: Madde 49 – Birinci başkan vekilleri ile daire başkanları, genel kurullardan ve dairelerden verilen, emsal teşkil eden kararlardan iki örneğini, gerekirse özetleriyle birlikte kararların verildiği tarihten başlayarak en geç bir ay içinde Yayın İşleri Müdürlüğüne gönderilmelerini sağlamakla görevlidirler. Birinci Başkan bu görevin gereği gibi yerine getirilmesini denetler. Gönderilen kararların özetleriyle birlikte aynen yayımlanması zorunludur. Kararların tasnifi işleri, Birinci Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilecek bir Yargıtay üyesinin başkanlığında yeteri kadar tetkik hâkiminden oluşan Tasnif Kurulu tarafından yapılır. Tasnif Kurulu Başkanı dört yıl için görevlendirilir. Süre bitiminde yeniden görevlendirilebilir. Bu Kurulun görevleri şunlardır: a) Birinci fıkra hükmüne göre Yayın İşleri Müdürlüğünden verilen kararları tasnif etmek, daire ve kurullarınca özetlenmeyen kararları özetlemek, b) Uygulanacak tasnif ilkelerini ve yöntemlerini, yapacağı inceleme ve araştırmalarla bilime uygun olarak saptamak".

8.8

Araştırma, Geliştirme ve İctihatları Yaygınlaştırmaya Yönelik Diğer Çalışmalar

Karşılaştırmalı hukuktaki iyi uygulamalar dikkate alınarak aşağıdaki iş veya faaliyetlerin yapılması için mevcut idari kapasitenin güçlendirilmesi ya da yeniden oluşturulmasının yararlı olacağı düşünülebilir.

Önerilen iş ve çalışmalar şunlardır:⁸⁶

- a) Yargıtayın içtihat politikasının geliştirilmesi ve adli yargı mahkemeleri ile hukuk çevrelerinde yaygınlaştırılması amacıyla kurum içine ve kurum dışına yönelik olarak yayın, bülten, eğitim, kılavuz ve standart formlar hazırlama, çevrim içi bilgilendirmeler yapma gibi çalışmalarını sürdürmek,
- b) Yargıtay kararlarını kullanıcı dostu bir veri tabanı üzerinden, kolay erişilebilir ve detaylı arama yapılabilir şekilde yayımlamak, bu amaçla anahtar kelimeler, ilgili mevzuatın adı ve maddeleri ile öncelik seviyesine dayalı araştırma seçenekleri oluşturmak,
- c) Hukukun yorumlanmasındaki farklılıkları gidermek için etkili ve gelişmiş usulleri oluşturmak amacıyla Yargıtay daireleri arasında ortaya çıkabilecek olası içtihat tutarsızlıklarını takip etmek, önleyici çalışmalar yapmak, bu konuda gerekli incelemeleri yapmak ve her yıl başında bu konuda Başkanlığa rapor sunmak,
- ç) Yargıtay ve bölge adliye mahkemeleri arasında ortaya çıkabilecek olası içtihat farklılıklarını izlemek ve bunların giderilmesi için çalışmalar yürütmek,
- d) Kamuoyunun yakında ilgi duyabileceği veya toplumun önemli bir kesimini ilgilendiren kararlar hakkında basın bülteni hazırlamak, ayrıca her hafta sonunda o hafta çıkan emsal nitelikteki kararlara ilişkin elektronik bülten yayımlamak,
- e) Dairelerin içtihat, karşılaştırmalı hukuk, AİHM kararları gibi konularda araştırma taleplerine cevap vermek, bu konuda tematik notlar, bilgi notları ve içtihat bültenleri hazırlamak,
- f) Gerekeçeli karar standartlarının yükseltilmesi, tüm Yargıtayda karar yazım şeklinin uyumlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda bilişim teknolojileri yardımıyla standart usuller veya karar yazma teknikleri geliştirmek,
- g) Hâkim ve savcılarının performanslarının değerlendirilmesine ve bu standartların uygulanmasına yönelik çalışmalar yürütmek.

⁸⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Yüksek Mahkemeleri Yönetmek İçin En İyi Uygulamalar Kılavuzu, Avrupa Birliği'nde yargı sistemlerinin etkinliğinin teminatı olarak Yüksek Mahkemeler, 2017. s. 14 vd. Araştırma ve dokümantasyon birimi olan yüksek mahkemelerin listesi için bkz. s. 18.

Bölüm

9

Öneriler

9.1

İçtihat Tutarlılığının Güçlendirilmesi

Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin de etkisi ile Yargıtayın iş yükünde meydana gelen azalma, daire sayısının 46'dan 24'e düşmesi, Yargıtay yeni hizmet binasının faaliyete geçmesi gibi gerçekleştirilen yapısal reformlar ve iyileştirilen çalışma koşulları, içtihat tutarlılığının güçlendirilmesine yönelik sağlam bir temel oluşturmuştur. Bu kapsamda içtihat tutarlılığının güçlendirilmesine yönelik olarak aşağıdaki önerilerin faydalı olabileceği düşünülmektedir:

- a) Yargıtay içi ve Yargıtay dışı katılımlarla gerçekleştirilecek içtihat forumlarının düzenlenmesi,
- b) 46 dairesel Yargıtaydan 24 dairesel Yargıtaya geçiş sürecinin tamamlanması nedeniyle daireler arasındaki iş bölümünün Yargıtay Daireleri İş Bölümü Strateji Belgesi'nde belirtilen hususlar dikkate alınarak yapılandırılması,
- c) Yargıtayın gerekçeli kararlarının yazımına ilişkin "karar yazım rehberi" hazırlanması,
- ç) Yargıtayın içtihat yaygınlaştırma stratejisinin daha etkin hâle getirilmesi amacıyla yapay zekâ destekli bir bilişim sistemi üzerinden Yargıtay kararlarının yaygınlaştırılması,

- d) Bağlantılı dosyaların bilişim sistemi üzerinden takip edilerek temyiz incelemesi sırasında bu hususun da göz önünde bulundurulması,
- e) Kamuoyunun yakından ilgi duyabileceği veya toplumun önemli bir kesimini ilgilendiren kararların basın bülteni ile kamuoyuna duyurulması.

9.2

Hizmet İçi Eğitim

Hizmet içi eğitim, bir hâkim için hem hak hem de görev olup yargının bağımsızlığı, etkinliği ve kalitesi bakımından temel bir unsurdur. Yargıtayda uzun yıllardan beri yerleşmiş bir hizmet içi eğitim altyapısı olmasına rağmen, çağın gerektirdiği yeni koşullara uyum sağlanması bakımından aşağıdaki önerilerin göz önünde bulundurulmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir:

- a) Her yıl için öngörülen hizmet içi eğitim programlarının yılbaşından önce hazırlanıp Yargıtay içinde duyurulması,
- b) Hizmet içi eğitim programlarına ilişkin öğrenme ihtiyaçlarının yöntemlerle (odak grup toplantıları, derinlemesine görüşmeler, paydaş anketleri, nominal grup tekniği, beyin fırtınası, öz değerlendirme toplantıları gibi) usulüne uygun şekilde belirlenmesi,
- c) Hizmet içi eğitim programlarına hazırlık aşamasında iş analizi yapılması,
- ç) Hizmet içi eğitim programlarının modüller şeklinde geliştirilmesi,
- d) Yargıtayda göreve başlayanlar için uyum (oryantasyon) eğitimleri düzenlenmesi,
- e) Hizmet içi eğitim programları düzenlenirken, karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde yüksek mahkemelere özgü en iyi uygulama örneklerinin göz önünde bulundurulması,
- f) Hedef kitlenin stratejik gelişim alanlarının tespit edilmesi,
- g) Yargıtay içinde eğitici eğitimi verilerek farklı modüllere göre eğitimci yetiştirilmesi,
- h) Eğitimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, eğitimin etkililiğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi.

9.3

Etkinlik ve Verimlilik

Yargıtaydaki çalışmaların daha etkin ve verimli hâle getirilebilmesi için aşağıdaki önerilerin değerlendirilmesi düşünülebilir:

- a) “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hukuk ve Ticaret Davalarında Temyiz Sistemleri ile Usullerinin İşleyişinin İşlevselleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R (95) 5 sayılı Tavsiye Kararı” ile karşılaştırmalı hukuktaki yüksek mahkemelere ilişkin iyi uygulama örneklerinin göz önünde bulundurulması
- b) Yargıtay Başkanlar Kurulunun 11.01.2019 tarihli ve 3 sayılı Kararı’nda belirtilen dosyaların incelenme sırasına ve öncelik durumuna ilişkin ölçütlerin etkin şekilde uygulanmasının takip edilmesi,
- c) 2 Eylül 2021 tarihli Temyiz Mahkemelerinde Mükemmeliyet İlkeleri ile Uluslararası Mahkeme Mükemmeliyeti Çerçevesi’nde öngörülen mahkeme araçlarının etkinlik ve verimlilik çalışmaları sırasında göz önünde bulundurulması,
- ç) Mahkemelerin etkinliğini ve performansını ölçmek için geliştirilen CEPEJ araçları ile diğer ulusal ve uluslararası göstergelerin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde Yargıtayın kullandığı ölçme ve değerlendirme sistemlerine dâhil edilmesi.

EKLER

EK 1**UNODC'nin (Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin⁸⁷) 11'nci Maddesine İlişkin Uygulama Kılavuzu ve Değerlendirme Sistemi'ne⁸⁸ Göre Yargıtay Etik İlkeleri'nin⁸⁹ Değerlendirilmesi****Değerlendirme Çerçevesi: Etik Davranış İlkeleri**

1	Yargı veya diğer bir organ, yargı mensuplarının mesleki ve etik davranışlarına ilişkin kurallar veya standartlar (etik davranış kuralları) geliştirmiş midir?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Bilindiği üzere “etik”; çok boyutlu ve bütünsel bir bakış açısını gerektiren, felsefi ve tematik açıdan oldukça zengin ve geniş bir kavramdır. “Yargı etiği” ise evrensel düzeyde belirlenmiş ilkeler çerçevesinde ele alınması zorunlu, son derece hassas ve özel bir alan olup en karakteristik özelliği ise “yargı bağımsızlığıdır”. Nitekim, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin ön sözünde “Yargı etiğinde

⁸⁷ Bu sözleşme 5506 sayılı, 18.05.2006 tarihli Kanun'la TBMM tarafından onaylanmıştır.

⁸⁸ Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi, 11'inci Maddeye İlişkin Uygulama Kılavuzu ve Değerlendirme Sistemi, New York, 2015, s. 17-18'den alınmıştır.

⁸⁹ Yargıtay Başkanlar Kurulunun 23.09.2017 tarihli ve 2017/12 sayılı Kararı ile kabul edilmesi tavsiye edilen Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, Yargıtay Büyük Genel Kurulunun 08.12.2017 tarihli toplantısında oy birliği ile kabul edilmiştir.

yüksek standartların teşvik ve muhafaza edilmesine yönelik temel sorumluluğun her bir ülkedeki yargı organına ait olduğu" belirtilmiştir. İşte bu nedenle Yargıtaya özgü etik ilkeler oluşturulurken Yargıtay daire başkanı, üye, tetkik hâkimi ve Cumhuriyet savcısı ile personelin uyacağı etik ilkelerin geniş bir katılımı ve bizzat kendileri tarafından belirlenmesine özen gösterilmiştir.

Yargıtay "kolektif etik anlayışı" nı benimseyerek; 1. Yargıtay üyeleri ve tetkik hâkimleri için "Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri", 2. Yargıtay Cumhuriyet savcıları için "Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri", 3. Yargıtay personeli için "Yargıtay Personeli Etik İlkeleri" olmak üzere üç ayrı etik ilkeler bütünü geliştirmiştir.

2	Etik davranış ilkeleri, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'ni dikkate almakta mıdır?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Yargıtay etik ilkelerine ilişkin ön taslaklar, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'ni oluşturan Birleşmiş Milletler Yargıda Dürüstlük Grubu Genel Koordinatörü ve aynı zamanda "Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" nin kıdemli uzmanı Sayın Dr. Nihal Jayawickrama'ya hazırlanmıştır. Yargıtayın etik ilkelerinin oluşturulmasını kolaylaştıran bu yöntemle çağdaş hukuk sistemlerinin en temel ilke ve kurallarının yeniden yazılmasının neden olacağı zaman ve emek kaybının önüne geçilmiştir. Ayrıca, Yargıtay etik ilkelerinin evrensel yargı etiği ilkeleri üzerine inşa edilmesi de sağlanmıştır. Bu şekilde kısa süre içerisinde Yargıtaya özgü hâle getirilebilecek "ön taslaklar (Etik İlkeler Çalışma Kitabı I)" oluşturulmuştur.

3	Geliştirme ve benimseme sürecini tanımlayınız. Özellikle, bu süreç sivil toplum kuruluşları ve mahkeme kullanıcıları gibi yargı dışı paydaşlarla istişareleri kapsamakta mıdır?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

A) YARGITAY YARGI ETİĞİ İLKELERİ (YARGITAY ÜYELERİ İLE TETKİK HÂKİMLERE ÖZGÜ ETİK İLKELER)

Etik ilkeler oluşturulurken, diğerlerinin yanı sıra, özellikle üç hususa büyük özen gösterilmiştir: 1- Etik ilkelerin geniş bir demokratik katılımı ile belirlenmesi, 2- Etik ilkelerin hazırlık sürecinin kurum içi ve kurum dışı şeffaflıkla yürütülmesi, 3- Mahkeme kullanıcıları, diğer adalet aktörleri ve yargı dışı paydaşların görüşlerinin alınması. Bu süreçler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

İlk aşamada, yukarıda 2 no'lu soruya verilen cevapta açıklandığı üzere bir ön taslak oluşturulmuştur.

İkinci aşamada, oluşturulan ön taslaklar hakkında Yargıtayda görevli her kademedeki çalışanlara anket uygulanarak 1.400 Yargıtay çalışanının görüşleri alınmış ve bu görüşler analiz edilerek 13 Nisan 2017 tarihinde "Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" nin Ankara'da (400'ü Yargıtay çalışanı olmak üzere 500 kişinin katılımıyla) düzenlenen Uluslararası Sempozyumunda ve bir gün

sonra 300 Yargıtay çalışanı ile düzenlenen çalıştayda paylaşılmıştır. Uluslararası ve ulusal proje uzmanlarının da desteği ile yapılan bu çalışmalar sonucunda oluşturulan yeni metinler, tüm değişiklikleri ve gerekçelerini içerecek şekilde “Etik İlkeler Çalışma Kitabı II” adıyla basılıp dağıtılmıştır. Bu şekilde bir yandan “kurum içi şeffaflık” sağlanırken, diğer yandan “13-14 Nisan 2017 Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu Kitabı” basılıp Yargıtayın kurumsal internet sitesinde (<http://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etik-saydamlik/1012>) yayımlanarak “kurum dışı şeffaflık” temin edilmiştir. Ayrıca, Yargıtay daire başkanları, Yargıtay üyeleri ve Yargıtay Cumhuriyet savcıları ile bireysel görüşmeler ve Yargıtay tetkik hâkimleri ve Yargıtay personeli ile odak grup çalışmaları yapılarak Yargıtayın kurumsal etik algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu süreçte ikisi Türkiye Barolar Birliği’nde, biri de Yargıtayda olmak üzere avukatlarla da grup çalışmaları yapılarak etik ilkeler taslaklarına ilişkin görüşleri alınmıştır.

Üçüncü aşamada, 12-16 Mayıs 2017 tarihlerinde 300 Yargıtay çalışanının katılımıyla ikinci çalıştay düzenlenmiş ve etik ilkelerin üçüncü versiyonu ortaya çıkmıştır. Etik ilkeler ön taslağının ilk aşamasından son aşamasına kadar yapılan tüm değişiklikleri içerecek şekilde “Etik İlkeler Çalışma Kitabı III” basılıp dağıtılarak “kurum içi şeffaflık” sağlanmıştır. Kurum dışı şeffaflığın da temini bakımından “12-16 Mayıs Etik İlkeler Çalıştay Kitabı” basılmış ve Yargıtayın kurumsal internet sitesinde (<http://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etiksaydamlik/1012>) yayımlanmıştır.

Dördüncü aşamada, yukarıda kısaca özetlenen süreçler sonucunda belirlenen etik ilkeler ve kural- ların özüne dokunulmaksızın sistematik, uyum ve anlam bakımından incelemelerin yapıldığı dar katılımlı iki toplantı 19-20-21 Haziran ve 4-5-6 Temmuz 2017 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

“Yargı etiği”nin hem kurum içinde hem de dışında daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak amacıyla dünyanın birçok ülkesindeki belli başlı yargı etiği ilkeleri Türkçeye çevrilmiş ve “Karşılaştırmalı Hukukta Yargı Etiği İlkeleri Kitabı” adıyla basılıp dağıtılarak Yargıtayın kurumsal internet sitesinde (<http://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etiksaydamlik/1012>) yayımlanmıştır. Bu şekilde, Yargıtaya özgü etik ilkelerin hem kurum içinde hem de dışında daha iyi anlaşılması ve evrensel hukuk kültürü bakımından kalitesinin herkesçe daha iyi değerlendirilmesine katkı sağlanmıştır.

Kurum içinde ve dışında paylaşılan yukarıda belirtilen taslakların ve kaynakların etik ilkelerin oluşturulması ve uygulanması sürecinde hem yargı çalışanlarının hem de toplumun “bilgiye dayalı tartışma ve görüş bildirme” yönündeki gayretlerine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Beşinci aşamada, “Yargıtay Etik İlkeler Taslağı (Ankara, Temmuz 2017)” isimli kitapçık basılmış, bu kitapçıkta yer alan “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Taslağı”, “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri Taslağı” ve “Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri Taslağı” kurum içinde görüşe gönderilerek “kurum içi” şeffaflık sağlanmıştır. Aynı taslaklar Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Sayıştay, Hâkimler ve Savcılar Kurulu gibi adalet aktörlerine ve başta Türkiye Barolar Birliği ve tüm hukuk fakülteleri olmak üzere 80’in üzerinde kurum ve kuruluşa 40 günlük süre içinde görüşlerini bildirmek üzere gönderilerek “kurum dışı şeffaflık” da sağlanmıştır.

Altıncı aşamada, “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Taslağı” hakkında kurum içinden ve kurum dışından gelen tüm görüşler 15-16 Eylül tarihlerinde Yargıtay daire başkanı ve Yargıtay üyelerinden oluşan dar katılımlı toplantıda değerlendirmeye tabi tutulmuş, uygun görülen değişikliklerin işlendiği taslağın Yargıtay Başkanlar Kuruluna sunulmasına karar verilmiştir. “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri Taslağı” hakkında gelen görüşler Cumhuriyet savcıları tarafından, “Personel Etik İlkeleri Taslağı”na ilişkin görüşler de Yargıtay personeli tarafından değerlendirilmiş, uygun görülen öneri ve eleştiriler doğrultusunda taslak metinlerde değişiklikler yapılmıştır.

Yedinci aşamada, 22-23 Eylül tarihleri arasında düzenlenen “Yargıtay Başkanlar Kurulu Etik İlkeler Çalışma Toplantısı”nda Yargıtay Birinci Başkanı Sayın İsmail Rüştü CİRİT, Yargıtay Birinci Başkan Vekili ve Hukuk Genel Kurulu Başkanı Sayın Seyit ÇAVDAR ile Sayın Yargıtay daire başkanları

tarafından “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Taslağı” incelenmiş ve değerlendirilmiştir. İki günlük çalışma sonucunda Yargıtay Kanunu’nun 14. maddesi gereğince toplanan “Yargıtay Başkanlar Kurulu”, “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Taslağı”nı oy birliği ile uygun bulmuş ve Yargıtay Büyük Genel Kurulunun onayına sunulmasına karar vermiştir.

Sekizinci aşamada, Yargıtay Büyük Genel Kurulunun onayına sunulan Yargıtay Etik İlkeler Taslağı’na ilişkin olarak tüm Yargıtay üyelerine yönelik bir günlük “Tanıtım Semineri” düzenlenmiştir. Bu şekilde, Yargıtay Büyük Genel Kurulunu oluşturan tüm Yargıtay üyelerinin Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri Taslağı hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır.

Dokuzuncu aşamada, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri 19 Ekim 2019 günü toplanan Yargıtay Büyük Genel Kurulunun onayına sunulmuş, toplantıdaki tartışmaların uzaması nedeniyle toplantı 08.12.2017 tarihine ertelenmiş, ikinci toplantının verimliliğini artırmak amacıyla itirazı olan üyelerin bu konudaki görüş ve önerilerini yazılı olarak iletmeleri talep edilmiştir.

Onuncu aşamada, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri 8 Aralık 2017 tarihli ikinci toplantıda Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından oy birliği ile kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

B) YARGITAY CUMHURİYET SAVCILARI ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ

Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri’nin hazırlanması sırasında da yukarıda detaylı şekilde açıklanan süreçler izlenmiştir. Ancak hedef kitlenin Yargıtay Cumhuriyet savcıları olması nedeniyle etik ilkelerin Yargıtay Başkanlar Kurulu tarafından tavsiye edilmesine ilişkin 7’nci aşama ile Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından kabul edilmesine ilişkin 9’uncu ve 10’uncu aşamalar uygulanmamıştır. Buna karşılık, etik ilkeler kabul edilmeden önce Yargıtay Cumhuriyet savcılarında etik eğitimleri verilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Mehmet Akarca başkanlığında toplanan Yargıtay Cumhuriyet savcıları tarafından 19 Ekim 2017 tarihinde oy birliği ile kabul edilmiştir.

C) YARGITAY PERSONELİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ

Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri bakımından da yukarıda belirtilen aşamalar gerçekleştirilmiştir. Ancak, konunun personele ilişkin olması nedeniyle Yargıtay Başkanlar Kuruluna ve Yargıtay Büyük Genel Kuruluna bu metin sunulmamıştır. Bunun yerine, etik ilkeleri hazırlayan ve personelden oluşan grup tarafından Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri’nin hazırlandığı belirtilerek, Yargıtay Başkanı’nın onay talep edilmiş, bu ilkeler de Yargıtay Başkanı’nın 19 Ekim 2017 tarihli onayı ile yürürlüğe girmiştir.

4	Etik davranış ilkeleri her hâkimin erişimine hazır mıdır?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Yargıtay Etik İlkeleri, ön taslağın son taslağı kadar yapılan tüm değişiklikleri de içerecek şekilde sadece hâkimlerin değil, tüm Yargıtay çalışanlarının erişimine açıktır. Ayrıca kurum içi ve kurum dışı görüşe gönderilen taslaklarda yapılan değişiklikler de Yargıtayın web sitesinde “şeffaflık ve topluma hesap verebilirlik” bakımından paylaşılmış ve topluma duyurulmuştur. Sonuç olarak taslak çalışmalar ve görüşler de dâhil olmak üzere tüm çalışmaların kamunun erişimine açıktır. Ayrıca hâkimler, Cumhuriyet savcıları ve personele fiziki olarak dağıtılmıştır.

5	Etik davranış ilkeleri topluluk içinde hangi kurumlara dağıtılmıştır veya sair şekilde kamuya açık hâle getirilmiş midir?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

CEVAP VE AÇIKLAMA

Yargıtay Etik İlkeleri; tüm adalet aktörlerine, tüm hukuk fakülteleri ile Barolar Birliği başta olmak üzere 80'in üzerinde kurum ve kuruluşa fiziken gönderildiği gibi Yargıtayın kurumsal web sitesinde de toplumun erişimine açıktır. Sadece etik ilkelere değil, tüm hazırlık çalışmalarına, sempozyum kitaplarına ve diğer yayımlanmış materyallere de Yargıtayın web sitesinden erişilebilmektedir.

6	Düşünülen davranışların uygunluğu konusunda yargı üyelerine tavsiyelerde bulunmak için resmî veya gayiresmî bir mekanizma veya prosedür var mıdır?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri kapsamında, yargı üyelerine tavsiyelerde bulunmak için Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu oluşturulmuştur. 11 üyesinden 7'si Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçilen Kurulun güçlü bir demokratik meşruiyeti bulunmaktadır. Aynı zamanda bu şekilde Kurulun yönetim ve disiplin organlarından tamamen bağımsız olması sağlanmıştır. Kurulda iki tetkik hâkimi ile bir Cumhuriyet savcısının bulunması Yargıtayın kolektif etik anlayışını temsil etmektedir. Yargıtay dışından bir öğretim üyesinin Kurulda yer alması da Kurul çalışmalarının şeffaflığının ve topluma karşı hesap verebilirliğinin teminatıdır. Bu Kurul, Yargıtay bünyesindeki tüm yargı üyelerine tavsiyelerde bulunmakta olup muhtemel davranış şekillerinin yargı etiğine uygunluğu konusunda rehberlik etmek üzere oluşturulmuş ve faaliyete geçmiştir.

7	Yargı mensuplarına karşı görevi kötüye kullanma (suistimal) şikâyetlerini almak ve soruşturmak için bir mekanizma veya prosedür var mıdır?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulundan bağımsız olarak, disiplin suçu oluşturabilecek nitelikteki eylemler (Yargıtay) Yüksek Disiplin Kurulu tarafından soruşturulmakta ve karara bağlanmaktadır.

Yargı etiği konusunda yüksek standartların korunması bakımından Yargıtay Etik İlkeleri ile disiplin kuralları arasında herhangi bir bağ kurulmamasına özen gösterilmiş, bu amaçla da Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kuruluna (disiplin suçu oluşturacak nitelikte olmayan davranışlar için) etik ihlallerin soruşturulması konusunda yetki verilmemiştir. Bu uygulama ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı ve Sorumluluklarına Yönelik CM/REC(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı'nın 74'üncü maddesi ile tam bir uyum sağlanmıştır.

Yargıtayın kurumsal etik stratejisinin temelinde “her yargı mensubunun kendi kurallarını kendisinin belirlemesi ve kendisinin belirlediği etik kurallara uyması” anlayışı bulunmaktadır. Bu nedenle Yargıtay etik ilkeleri, yol gösterici ve rehber niteliğindedir.

Etik ilkelere aykırı davranışların, yaptırım ve soruşturma konusu olması, etik kuralları disiplin kurallarına yaklaştırır. Bu durum ise etik kurallarla amaçlanan yüksek davranış standartlarının aşağıya çekilmesi sonucunu doğurur. Arzu edilmeyen ve yargı etiğinin amacına da ters düşen bu durumdan kaçınmak için etik kurallar ile disiplin kuralları arasında bağlantı kurulmaması büyük önem taşımaktadır. Nitekim, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi’nin (CCJE) (2010) 3 Sayılı Görüşü’nün “Etik ve Sorumluluk” başlıklı bölümünün 18’inci maddesine göre, “Hâkimlerin eylemlerine disiplin kurallarından ayrı olan deontolojik ilkeler rehberlik eder. Bunlar hâkimlerin doğrudan kendileri tarafından hazırlanmalı ve eğitimlerine dâhil edilmelidir.” Öte yandan, mesleki davranış standartları, bazen kanunlarla veya disiplin kuralları ile örtüşebilir (çakışabilir) ise de esas itibarıyla, kanunlarda düzenlenen mesleki davranış kurallarından ve disiplin kurallarından farklıdır.

8	Bu mekanizma ya da prosedür yargı içinde midir veya dışardan mıdır? Yargıdan bağımsız olarak işlev görmektedir mi?	EVET	HAYIR
CEVAP		X	

AÇIKLAMA

Disiplin mekanizması Yargıtayın içindedir ve Yargıtayın yönetim kademesinden bağımsız çalışır.

Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulunun yaptırım yetkisi bulunmamakla birlikte, bu Kurul da bağımsız olup Yargıtay içindedir. Ancak bu Kurulda Yargıtay dışından etik konusunda bilimsel eser yazmış ve daha önce üniversitelerin etik kurullarında görev almış bir öğretim üyesinin bulunması öngörülmüştür. Bu şekilde şeffaflık sağlanmış, ayrıca, yargı üyelerinin etik davranışlarına Yargıtay dışından da objektif ve bilimsel bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

9 Bu mekanizmaya veya prosedüre kimler katılmakta ve üyeler nasıl seçilmektedir?

CEVAP VE AÇIKLAMA

Yargıtay Kanunu’nun 11’inci maddesine göre, “Yüksek Disiplin Kurulu; Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkan vekillerinden kıdemli olanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ile altı hukuk ve üç ceza dairesi başkanı ve başkanlarının katılmadığı dairelerin beş üyesinden oluşur. Yüksek Disiplin Kurulunda, ayrıca, Kurula asıl üye olarak katılmayan daire başkanları ile bunların dışındaki dairelerin birer üyesi yedek üye olarak bulunur. Yargıtay Kanunu’nun 34’üncü maddesine göre, Yüksek Disiplin Kurulu üyeleri, Birinci Başkanlık Kurulu tarafından ad çekme suretiyle belirlenir.

Yargı Etiği Danışma Kurulu ise, 7 Yargıtay üyesi (daire başkanı veya üye, en az 2’si kadın olmak üzere), 2 tetkik hâkimi, 1 Yargıtay Cumhuriyet savcısı, etik alanında bilimsel nitelikte eser yazmış ve üniversitelerin etik kurullarında daha önce görev almış 1 öğretim üyesinden oluşur.

Yargıtay üyeleri, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından Yargıtay daire başkanlarının seçimindeki usule göre seçilir.

Tetkik hâkimleri, Birinci Başkanlık Kurulu tarafından Yargıtay kıdemi en fazla olan 20 tetkik hâkimi arasından, Yargıtay Cumhuriyet savcısı ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı kıdemi en fazla olan 10 Cumhuriyet savcısı arasından görevlendirilir.

Bu şekilde Danışma Kuruluna seçilenler, salt çoğunlukla Kurulun öğretim üyesini belirler.

10 Söz konusu şikâyetlerin çözümüne yönelik süreçte halkın güvenini arttıracak mekanizma veya prosedürde hangi şeffaflık tedbirleri bulunmaktadır?

CEVAP VE AÇIKLAMA

Yargıtay Kanunu'nun 17/c maddesine göre, Yüksek Disiplin Kurulu kararlarına karşı Yargıtay Başkanlar Kuruluna itiraz edilebilir. Bu mekanizma halkın güvenini arttıracak niteliktedir. Zira Yargıtay Başkanlar Kurulu, Yargıtayda itirazları inceleyen en yüksek kurul olup Yargıtay Başkanı ve başkan vekilleri de dâhil olmak üzere hukuk ve ceza daireleri başkanlarından oluşur. Daire başkanlığı, Yargıtayda çok önemli bir statü'dür. Daire başkanı, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçildiği için Yargıtay Başkanlar Kurulunun çok güçlü bir demokratik meşruiyeti ve topluma güven veren bir yapısı bulunmaktadır.

Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu, asıl resmî görüşünü görüşü talep eden ilgiliye gönderir; kişisel verilerden arındırılmış bir nüshasını hazırlar ve bu düzeltilmiş nüshası yayımlanır. Bu özelliği ile "Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu" oldukça şeffaf bir şekilde çalışmaktadır. Kurulda Yargıtay dışından bir öğretim üyesinin bulunması da şeffaflığı artıran bir özelliktir.

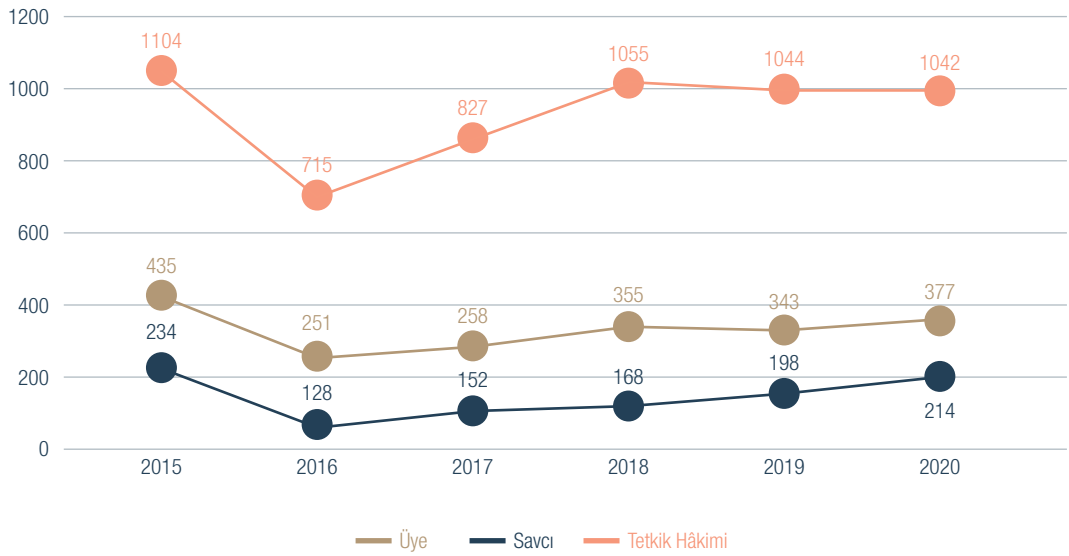
EK 2

Yargıtay Başkanlığı 2015-2020 Yılına İlişkin İstatistikler⁹⁰

Grafik 1. Yargıtay Unvanlara Göre İnsan Kaynakları Sayıları, 2015-2020

Yıl	Birinci Başkan	Birinci Başkan Vekili	Cumhuriyet Başsavcısı	Cumhuriyet Başsavcı Vekili	Genel Sekreter	Genel Sekreter Yardımcısı	Hukuk Dairesi Başkanı	Ceza Dairesi Başkanı	Üye	Savcı	Tetkik Hâkimi	Diğer Personel
2015	1	2	1	1	1	6	23	23	435	234	1104	1791
2016	1	2	1	1	1	7	23	22	251	128	715	1623
2017	1	2	1	1	1	5	20	20	258	152	827	1630
2018	1	2	1	1	1	6	20	20	355	168	1055	1977
2019	1	2	1	1	1	5	20	20	343	198	1044	1959
2020	1	2	1	1	1	5	15	17	377	214	1042	1664

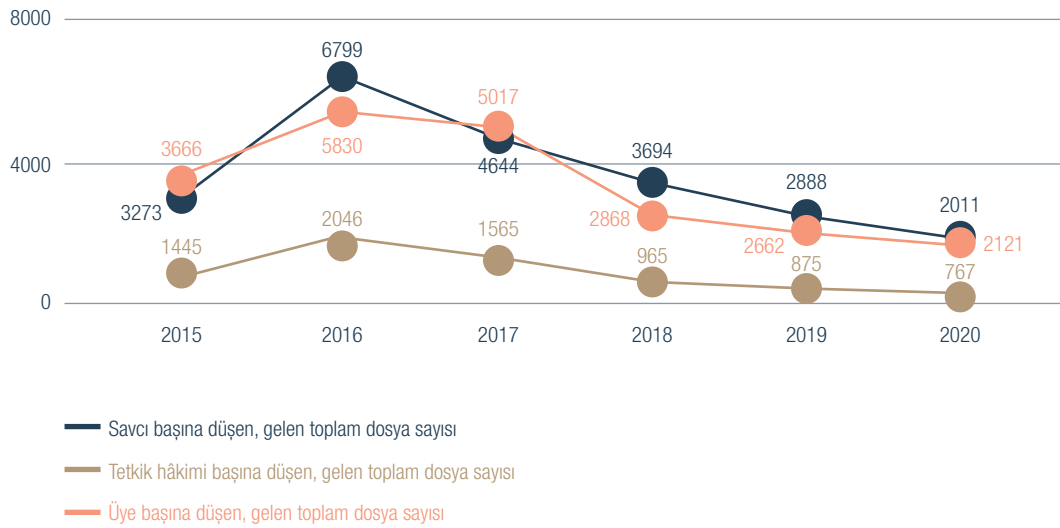
Yargıtay Unvanlara Göre İnsan Kaynakları Sayıları, 2015-2020

90 İstatistikler, Şerife Ağaçayak (Yargıtay Yargı Reformu Birimi) tarafından hazırlanmıştır.

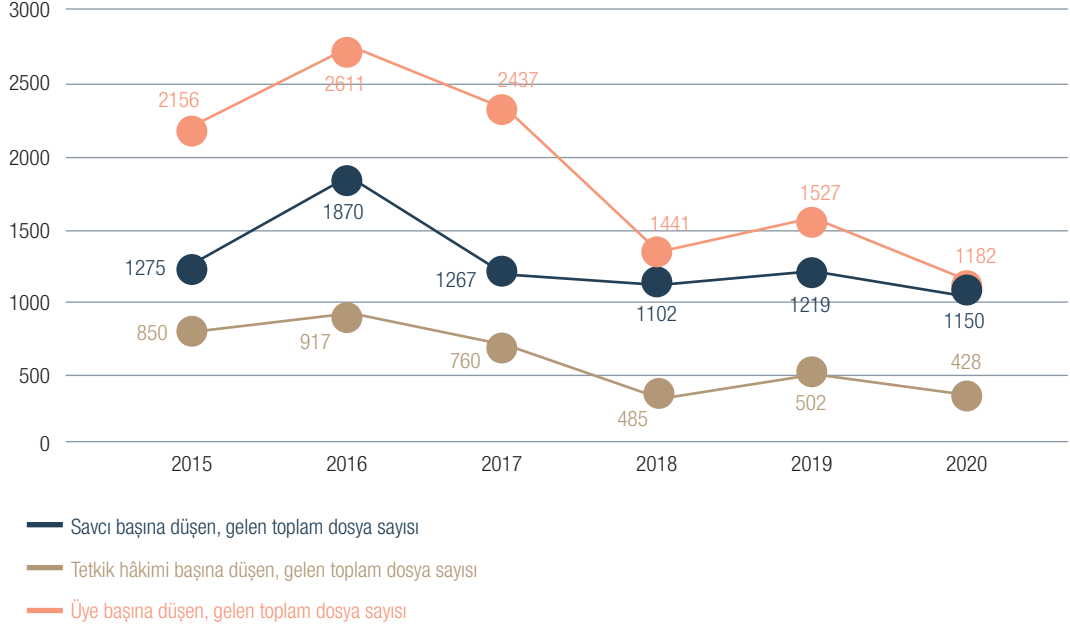
Grafik 2. Yargıtay Unvanlara Göre Kişi Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı, 2015-2020

Yıl	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Savcı Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	3273	6799	4644	3694	2888	2101
Tetkik Hâkimi Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	1445	2046	1565	965	875	767
Üye Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	3666	5830	5017	2868	2662	2121

Yargıtay Unvanlarına Göre Kişi Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı, 2015-2020**Grafik 3. Yargıtay Unvanlara Göre Yıl İçinde Çıkan Dosya Sayısı, 2015-2020**

Yıl	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Savcı Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	1275	1870	1267	1102	1219	1150
Tetkik Hâkimi Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	850	917	760	485	502	428
Üye Başına Düşen, Gelen Toplam Dosya Sayısı	2156	2611	2437	1441	1527	1182

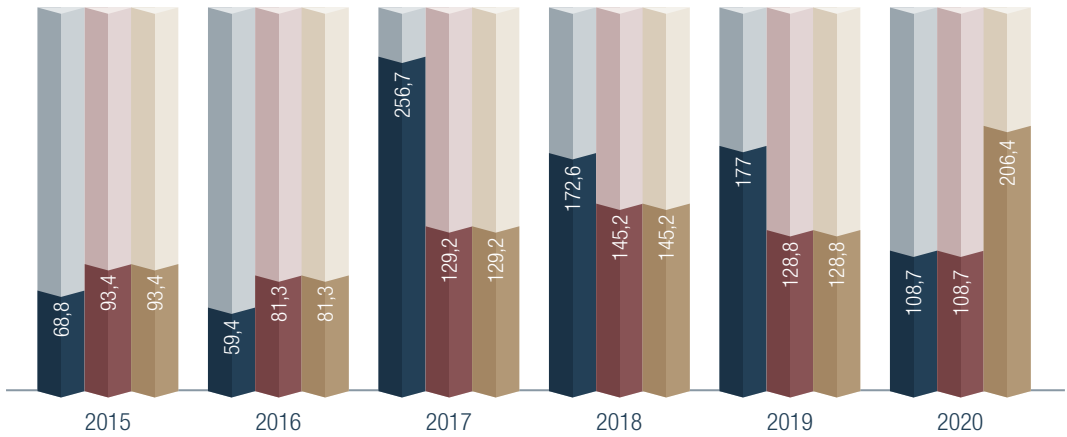
Yargıtay Unvanlarına Göre Yılı İçinde Çıkan Dosya Sayısı, 2015-2020

Grafik 4. Yargıtay Unvanlarına Göre Dosya Temizleme Oranı (%), 2015-2020

		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Savcı, Tetkik Hâkimi ve Üye Başına Dosya Temizleme Oranı (%)	Savcı	68,8	59,4	256,7	172,6	177,0	108,7
	Tetkik Hâkimi	93,4	81,3	129,2	145,2	128,8	108,7
	Üye	93,4	81,3	129,2	145,2	128,8	206,4

Savcı, Tetkik Hâkimi ve Üye Başına Dosya Temizleme Oranı (%)

Grafik 5. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Dosya Sayısı, 2015-2020

Yıl	Gelen				Yıl İçinde Çıkan	Temizleme Oranı (%)	Bir Sonraki Yıla Devreden	Ortalama Görülme Süresi, Gün	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün
	Geçen Yıldan Devren Gelen	%	Yıl İçinde Gelen	Toplam					
2015	332148	43	433650	765798	298244	68	467554	393	325
2016	467554	54	402671	870225	239330	59	630895	616	363
2017	630895	89	75015	705910	192567	256	513343	1539	586
2018	513343	83	107301	620644	185148	172	435496	1168	554
2019	435496	76	136270	571766	241266	177	330500	730	944
2020	330500	73,4	119200	449700	246068	206	203632	526	632

Grafik 6. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Ortalama Görülme Süresi, Gün, 2015-2020

Yıl	Ortalama Görülme Süresi, Gün
2015	393
2016	616
2017	1539
2018	1168
2019	730
2020	526

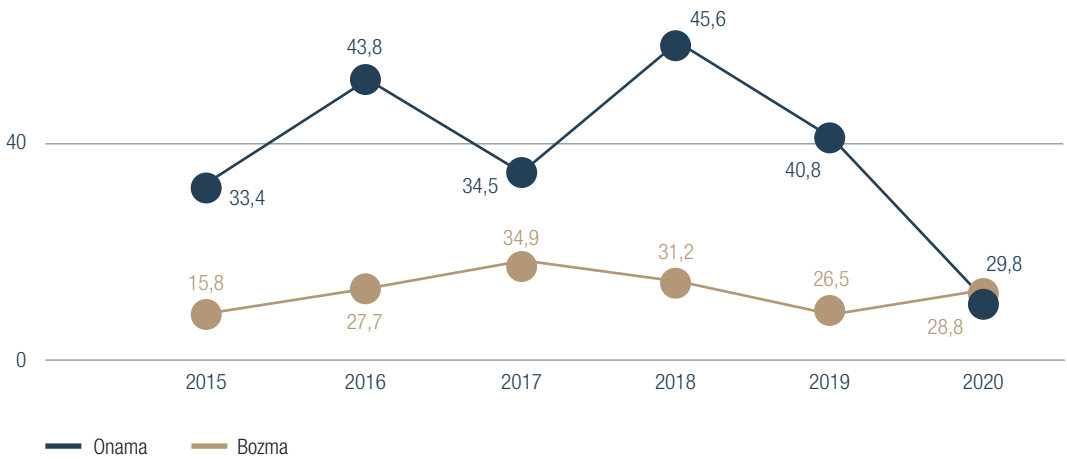
Grafik 7. Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Dosya Sayısı, 2015-2020

Yıl	Gelen				Yıl İçinde Çıkan	Temizleme Oranı (%)	Bir Sonraki Yıla Devreden	Ortalama Görülme Süresi, Gün	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün
	Geçen Yılda Devren Gelen	%	Yıl İçinde Gelen	Toplam					
2015	387621	46	455566	843187	455384	100	387803	306	333
2016	387803	57	289801	677604	296801	102	380803	472	315
2017	380803	61	239062	619865	277090	115	342775	505	456
2018	342775	65	183207	525982	243632	133	282350	527	487
2019	282350	51	268089	550439	291448	108	258991	348	491
2020	258987	48	276442	535429	272269	98,5	263160	343	424

Grafik 8. Yargıtay Ceza Daireleri Karar Oranları, 2015-2020

Yıl	Yıl İçinde Çıkan	Onama	Bozma	Bir Bölümde Onama Bir Bölümde Bozma	Gönderme	Geri Çevirme	Ret	Diğer
2015	454861	33,4	15,8	5,6	37,8	1,3	2,6	3,5
2016	294645	43,8	22,7	8,1	15,0	2,1	3,4	4,9
2017	276526	34,5	34,9	4,7	17,5	2,2	2,7	3,4
2018	242934	45,6	31,2	6,1	3,5	3,5	4,1	6,0
2019	290724	40,8	26,5	5,5	14,9	3,0	3,9	5,3
2020	271736	28,8	29,8	5,0	24,6	2,2	4,2	5,4

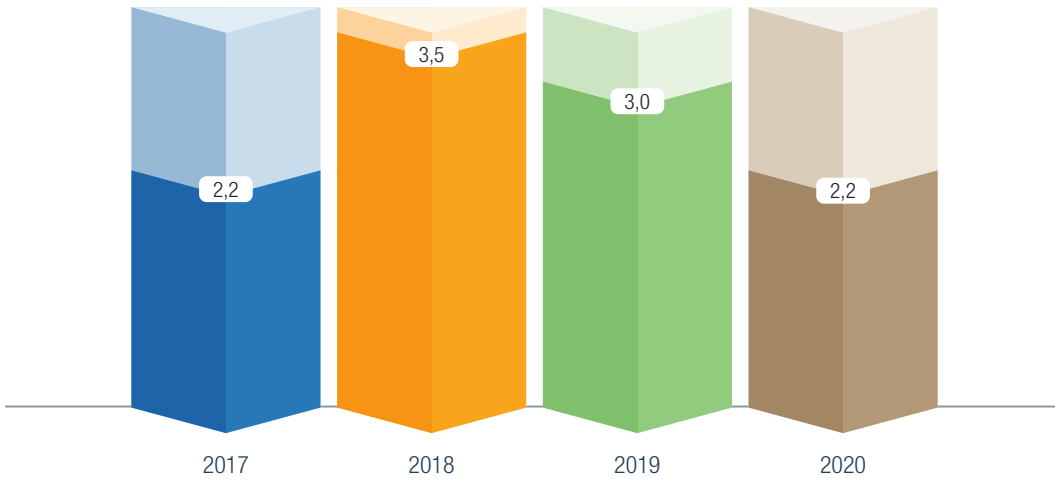
Yargıtay Ceza Daireleri Karar Oranları, %, 2015-2020

Grafik 9. Yargıtay Ceza Daireleri Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

Yıl	Geri Çevirme
2017	2,2
2018	3,5
2019	3,0
2020	2,2

Yargıtay Ceza Daireleri Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

Grafik 10. Yargıtay Ceza Daireleri ve Ceza Genel Kurulu Ortalama Görülme Süresi ile Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün, 2015-2020

		Yıl					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ceza Genel Kurulu	Ortalama Görülme Süresi, Gün	493	247	494	812	744	976
	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün	332	396	413	613	693	756
Ceza Daireleri	Ortalama Görülme Süresi, Gün	306	473	505	526	347	341
	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün	333	314	456	487	491	424

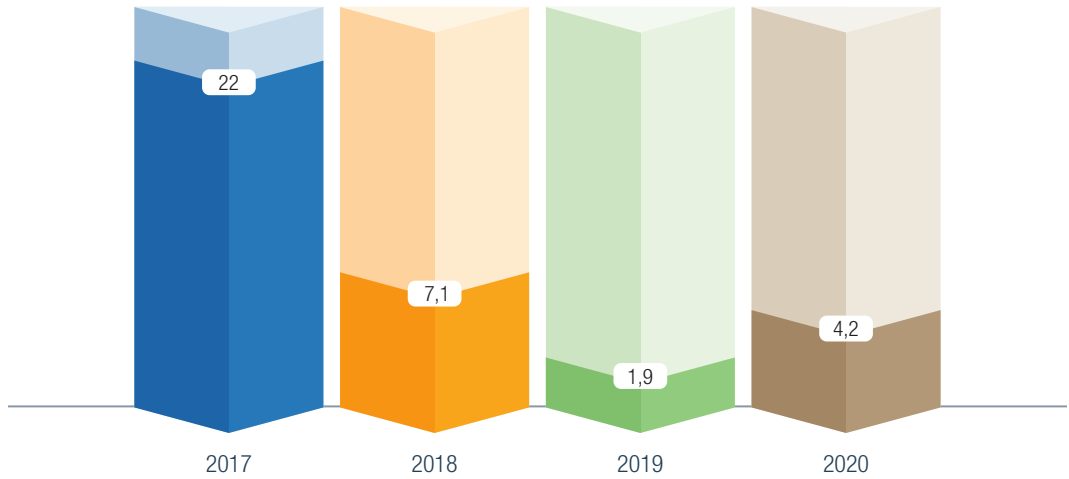
Grafik 11. Yargıtay Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu Dosya Sayısı, 2015-2020

Yıl	Gelen				Yıl İçinde Çıkan	Temizleme Oranı (%)	Bir Sonraki Yıla Devreden	Ortalama Görülme Süresi, Gün	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün
	Geçen Yılandan Devren Gelen	%	Yıl İçinde Gelen	Toplam					
2015	202829	27	548714	751543	482621	88	268922	165	144
2016	268922	34	516687	785609	358522	69	427087	286	167
2017	427087	63	247384	674471	351562	142	322909	451	323
2018	322909	66	169078	491987	267876	158	224111	451	456
2019	224110	62	138669	362779	232416	168	130363	344	502
2020	130363	49,3	133638	264001	173389	130	90612	259	459

Grafik 12. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

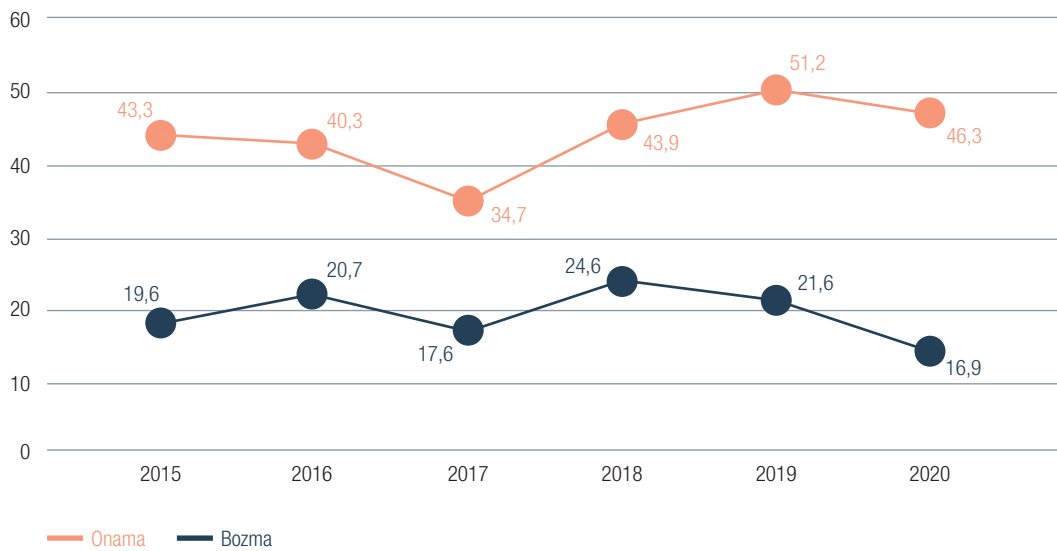
Yıl	Geri Çevirme
2017	22
2018	7,1
2019	1,9
2020	4,2

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

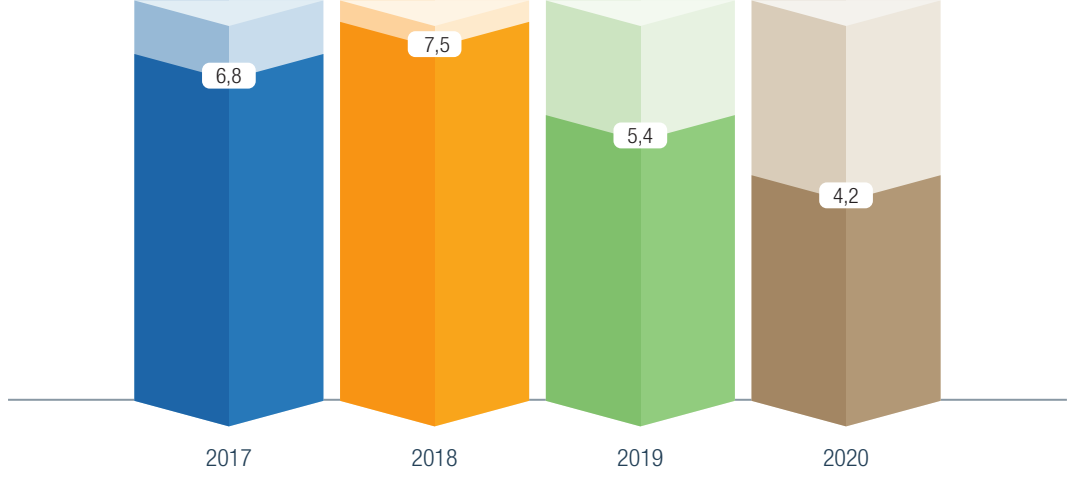
Grafik 13. Yargıtay Hukuk Daireleri Karar Oranları, 2015-2020

Yıl	Yıl içinde Çıkan	Onama	Bozma	Bir Bölümde Onama Bir Bölümde Bozma	Gönderme	Geri Çevirme	Ret	Diğer
2015	479690	43,3	19,6	0,2	17,1	8,2	10,4	1,0
2016	354707	40,3	20,7	0,2	17,5	8,3	11,4	1,6
2017	349522	34,7	17,6	0,2	29,4	6,8	10,8	0,4
2018	265828	43,9	24,6	0,2	10,9	7,5	12,3	0,5
2019	230994	51,2	21,6	0,3	4,2	5,4	16,3	1,0
2020	172331	46,3	16,9	0,2	19	4,2	12,2	0,9

Yargıtay Hukuk Daireleri Karar Oranları, %, 2015-2020**Grafik 14.** Yargıtay Hukuk Daireleri Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

Yıl	Geri Çevirme
2017	6,8
2018	7,5
2019	5,4
2020	4,2

Yargıtay Hukuk Daireleri Geri Çevirme Oranları, %, 2017-2020

Grafik 15. Yargıtay Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu Ortalama Görülme Süresi ile Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün, 2015-2020

		Yıl					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hukuk Genel Kurulu	Ortalama Görülme Süresi, Gün	339	352	454	778	847	898
	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün	278	401	427	544	732	767
Hukuk Daireleri	Ortalama Görülme Süresi, Gün	165	286	451	448	341	255
	Karara Çıkan Dosyaların Ortalama Karara Bağlanma Süresi, Gün	143	165	322	456	501	459

Grafik 16. Yargıtay Genel Kurullar, Ceza ve Hukuk Daireleri ile Cumhuriyet Başsavcılığının Dosya İşlem Süreleri, 2015-2020

